

Lukas Inledning

Introduktion: Lukas var en välutbildad läkare, se Kol 4:14. Han träffade aldrig Jesus, men gjorde efterforskningar som resulterade i Lukasevangeliet. Stort fokus läggs på hur evangeliet är till för alla folk, inte bara judarna. Lukas är också noga att använda sig av principen ”varannan damernas”. Genomgående när han berättar om helanden, liknelser och händelser växlar huvudpersonen mellan en man och en kvinna. Ett effektivt litterärt skrivsätt som betonar att Jesus inte gör skillnad mellan män och kvinnor.

Några exempel: En man och Petrus svärmor botas, se Luk 4:33-40; en officers tjänare och en änkas son botas, se Luk 7:1-15; Jairus och en kvinna kommer till Jesus, se Luk 8:40-56; en krokryggig kvinna och en man med vatten i kroppen botas, se Luk 13:1-6; 14:1-4; liknelse där en man har 100 får och en kvinna 10 mynt, se Luk 15:4-10; liknelse där en änka och två män ber, se Luk 18:1-14.

Detta är det längsta av de fyra evangelierna och det enda som också har en uppföljare, Apostlagärningarna, som handlar om den första församlingen.

Genre: Evangelium.

Skrivet: Omkring år **62** e.Kr.

Författare: Enligt tidig tradition **Lukas**.

Han reste tillsammans med Paulus på flera av hans missionsresor. I Apg 16:10 börjar en sektion där han skriver ”vi”, vilket indikerar att Lukas är med. Det är troligt att Lukas var bosatt i Filippi eftersom stycket mellan Apg 17 och 20:15 inte längre är i ”vi-form”. Lukas kan ha varit en icke-jude, se Kol 4:11-14; i så fall är han den enda hedning som finns med bland Bibelns författare.

Evangelistens förord

¹ Det är ett välkänt faktum att många redan har skildrat (*skrivit om*) de stora händelser som har ägt rum ibland oss, ² precis som det har berättats för oss av dem som från början [*av Jesu tjänst*] var ögonvittnen och blev Ordets tjänare. ³ Efter att grundligt ha satt mig in i allt ända från början, har jag beslutat mig för att på ett detaljerat och strukturerat sätt skriva ner det för dig, högt ärade Theofilos [*som betyder ”den som älskar Gud” eller ”älskad av Gud”*], ⁴ så att du kan få fullständig visshet i (*känna dig säker, inte behöva tvivla på*) det som du blivit undervisad [*genom muntlig tradition*].

[Lukas vill vara tydlig med att han inte kommer att lansera några nya idéer, utan bara sammanställa och klargöra vad andra redan skrivit och den muntliga tradition som fanns om Jesus. En av källorna var troligen Markusevangeliet och kanske även Matteusevangeliet. Lukas uttrycker sin tacksamhet för det som redan skrivits, men ser ett behov att på nytt redogöra om Jesu liv för att

hjälpa Theofilos och sina hednakristna vänner att förstå evangeliet. Dessa första fyra verser är en enda lång väl strukturerad mening i grekiskan.]

Johannes Döparen och Jesu barndom (1:5-2:52)

Ett äldre par får barn på ett mirakulöst sätt!

⁵ Under kung Herodes regeringstid i Judéen fanns det i Avias prästavdelning en präst vid namn Sakarias. Hans hustru var av Arons ätt och hette Elisabet.

[Kung David delade in prästerna i 24 avdelningar, där Avias släkt var en av dem, se 1 Krön 24:10; Neh 12:17. På Jesu tid fanns det närmare 20 000 präster som tjänstgjorde i templet. Varje avdelning utförde tempelsysslorna under en veckas tid, fem gånger under året. Tre av dessa tillfällen var under de stora högtiderna då alla präster tjänstgjorde tillsammans.]

⁶ Sakarias och Elisabet var båda rättfärdiga inför Gud och levde oklanderligt efter alla Herrens bud och föreskrifter. ⁷ Men de hade inga barn eftersom Elisabet var ofruktsam, och båda var till åren.

⁸ En gång när turen kom till Sakarias avdelning och han fullgjorde sin prästtjänst inför Gud ⁹ hände sig vid den sedvanliga lottningen att han fick uppdraget att gå in i Herrens tempel och tända rökelsen.

[Rökelsen rengjordes och tändes två gånger per dag. Inför morgon och kväll skedde fyra lotningar där prästerna tilldelades olika uppdrag. Den tredje lotten, att tända rökelsealtaret, var ett hedersamt uppdrag som en präst bara blev tilldelad en gång under sin livstid. Under en av de två veckor på året då Sakarias avdelning själva har hand om offren, blir han nu den som ska gå in i det heliga och utföra denna syssla.]

¹⁰ Allt folket stod utanför och bad vid timmen för rökoffret. ¹¹ Då visade sig för honom en Herrens ängel som stod till höger om rökelsealtaret. *[Att det är den högra sidan indikerar att det är ett positivt budskap om favör, se Matt 25:33. Mest troligt är att ängeln stod på den högra sidan sett från insidan, alltså mellan rökelsealtaret och den sjuarmade ljusstaken, se Heb 9:1-5.]* ¹² Sakarias blev mycket oroad vid denna syn och fruktan föll över honom.

¹³ Men ängeln sa:

”Var inte rädd, Sakarias,
för din bön har blivit hörd.
Din hustru Elisabet ska föda en son åt dig,
och du ska ge honom namnet Johannes.
[Namnet Johannes betyder ’Gud ger favör’, ’Jahve visar nåd’.]

¹⁴ Du ska bli innerligt glad, ja,
och många ska jubla i glädje över hans födelse,

¹⁵ för han ska bli stor inför Herren.

Han ska inte dricka vin och starka drycker,
och redan i moderlivet ska han bli fylld av den
helige Ande.

¹⁶ Många av Israels barn ska han vända om till
Herren, deras Gud.

¹⁷ Han ska gå framför Herren i Elias ande och
kraft för att

'vända fädernas hjärtan till barnen' [*Mal 3:1,*
4:5]

och de olydiga till de rättfärdigas sinnelag,
så att Herren får ett förberett folk."

¹⁸ Sakarias sade till ängeln: "Hur kan jag vara
säker på detta? Jag är ju gammal, och min hustru
är till åren kommen." ¹⁹ Ängeln svarade honom
och sade: "Jag är Gabriel. Jag står inför Gud
(*i hans närvaro*). [*Det är hans uppdrag!*] Jag
har blivit sänd att berätta för dig detta glada
budskap. ²⁰ Se, du ska bli tyst, oförmögen att tala
ända fram till den dag då detta sker, därför att
du inte trodde mina ord [*som är Guds ord*], som
ska gå i uppfyllelse [*oavsett din tro eller otro*] när
tiden är inne."

*Ängelns namn Gabriel betyder gudsmän eller
Guds krigare. Han var sänd 600 år tidigare till
Daniel, se Dan 8:16. Sex månader senare, efter
besöket hos Sakarias, blir han sänd till Maria, se
Luk 1:26. Eftersom man tecknar till Sakarias när
Johannes ska namnges verkar det som Sakarias
även blev döv, se Luk 1:26. Sakarias bad om
ett tecken i vers 18 och han får ett tecken som*

förhindrar honom från att tala otro, se även Hes 3:26 där stumhet kan vara ett tecken.]

²¹ Folket stod och väntade på Sakarias och undrade varför han dröjde inne i templet. *[Folket hade slutat att be och börjat oro sig för vad som hänt. Enligt Talmud, den judiska skrift som innehåller tillägg och tolkningar till lagen, skulle prästen bara vara en kort stund inne i det heliga.]*

²² När han *[till sist]* kom ut kunde han inte tala med dem.

[Han förväntades tala ut den aronitiska välsignelsen över folket, se 4 Mos 6:24-26. I stället gestikulerar och nickar Sakarias där på trappan för att förklara att han varit med om något speciellt.]

De förstod att han hade haft en syn i templet. Han tecknade gång på gång åt dem, och han förblev stum. ²³ När tiden för hans tjänstgöring var över *[efter sabbaten som avslutade hans veckotjänstgöring]* begav han sig hem. *[Sakarias och Elisabet bodde på landet någonstans i Judéen, se 1:39. Vål hemma måste han ha skrivit och förklarat vad som skett i templet.]*

²⁴ Efter en tid blev hans hustru Elisabet gravid, och i fem månader höll hon sig i avskildhet (*dold*). Hon sade till sig själv: ²⁵ ”Detta har Herren låtit ske med mig. Nu har han tänkt på mig och befriat mig från min skam bland människor.”

[Utifrån ängens budskap förstod de att deras son skulle ha ett viktigt gudomligt uppdrag, se vers 15, något som behövde förberedas i bön och avskildhet.]

Ängels budskap till Maria

²⁶ Då Elisabet var i sjätte månaden blev ängeln Gabriel sänd av Gud till staden Nasaret i Galileen, ²⁷ till en jungfru som var trolovad med en man som hette Josef, av Davids ätt. Jungfruns namn var Maria. *[Det är troligt att Maria är någonstans mellan fjorton och arton år när detta sker. Hon var judinna, hennes hebreiska namn var Miriam.]*

²⁸ Han kom in och sade till henne: ”Gläd dig, du benådade (som blivit utvald, fått Guds välvilja och favör över ditt liv). Herren är med dig.”

²⁹ Men hon blev förskräckt vid hans ord och undrade (*funderade fram och tillbaka på*) vad denna hälsning kunde betyda.

³⁰ Ängeln sade till henne: ”Var inte rädd, Maria, du har fått nåd (*kraft, oförtjänt favör*) hos Gud. ³¹ Se, du ska bli gravid (*Lukas använder en medicinsk term, bli befruktad i moderlivet*) och föda en son, och du ska ge honom namnet Jesus.

³² Han ska bli stor (*mäktig, viktig*),

kallas den Högstes son.
Herren Gud ska ge honom

hans förfader Davids tron.

³³ Han ska regera som konung över Jakobs hus [*Israel*] i evig tid,

det ska aldrig bli något slut på hans kungarrike.”

³⁴ Då sade Maria till ängeln: ”Hur ska detta hända, eftersom jag inte känt (*haft en sexuell relation med*) någon man?”

³⁵ Ängeln svarade och sade till henne: ”Den helige Ande ska komma över dig, och den Högstes kraft ska överskugga dig (*vila över dig som ett moln, gammaltestamentlig bild av Guds närvaro*). Därför ska det heliga (*avskilda, speciella*) barnet kallas Guds Son. ³⁶ Se, din släkting Elisabet [*kanske kusin*] väntar barn trots sin höga ålder. Hon som man har kallat den barnlösa är nu gravid i sjätte månaden. ³⁷ För tillsammans med Gud är inget omöjligt (*inget ord från Gud är utan kraft*).”

³⁸ Då sade Maria: ”Se, jag är Herrens tjänarinna, låt detta hända mig enligt dina ord.” Sedan lämnade ängeln henne.

Maria och Elisabet

³⁹ Några dagar senare begav sig Maria i väg och skyndade (*med entusiasm*) till en stad i bergsbygden i Juda.

[Bergsbygden i Juda sträcker sig i nordsydlig riktning från Jerusalem ner mot Hebron. Resan från Nasaret till detta område tar tre till fyra dagar till fots. Sakarias var präst i templet, men eftersom man bara tjänstgjorde fem veckor per år var det inte nödvändigt att bo i Jerusalem, så många präster bodde t.ex. i Jeriko och Hebron.]

Enligt kristen tradition från 500-talet är platsen Ein Kerem, sju kilometer väster om Jerusalem.]

⁴⁰ Maria gick in i Sakarias hus och hälsade (*saluterade, välsignade*) Elisabet. *[En dåtida hälsning var inte bara några ord och en gest, utan var en ceremoni där den yngre på ett vördnadsfullt sätt hälsade den äldre.]* ⁴¹ När Elisabet hörde Marias hälsning sparkade barnet till i hennes mage, och Elisabet blev uppfylld av den helige Ande. *[Profetian i Luk 1:15 går i uppfyllelse.]* ⁴² Hon ropade ut med hög röst (*ett emotionellt utrop*) och sade *[sedan, när hon samlat sig]:*

”Du är välsignad (*lycklig, avundsvärd*) framför alla andra kvinnor, *[du har fått ett unikt privilegium]*

och välsignat är det barn du bär inom dig.

⁴³ Men vem är jag (*hur har jag förtjänat denna ära*),

att min Herres mor kommer till mig?

⁴⁴ Se, på en gång när mina öron hörde ljudet av din hälsning,

sparkade barnet till av jublande glädje i min mage.

⁴⁵ Salig (*lycklig, välsignad*) är hon som trodde (*var trofast*),

för det ska ske som det blivit sagt till henne från Herren *[genom ängeln Gabriel].”*

Marias lovsång - upphöj Herren

⁴⁶ [*Maria brister ut i lovsång. Det första ordet i grekiskan är verbet ”upphöjer”. Det sätter tonen för hela sången. Den latinska översättningen har samma ordföljd, och därför har detta stycke kommit att kallas Magnificat, från det latinska ordet för ”upphöjer”. Maria var redan vid ung ålder välbekant med Skrifterna och hela lovsången andas bibelcitater. Det finns många likheter med Hannas lovsång då Gud gett henne en son, se 1 Sam 2:1-10. Lovsången är uppbyggd som en psaltarpsalm, vilket även gäller Sakarias och Simeons lovsång, se Luk 1:68-79; 2:29-32.]*

Då sade Maria:

”Min själ upphöjer (lovsjunger) Herren (jag prisar, ärar, talar ständigt om Guds storhet),

⁴⁷ *och min ande gläder sig i Gud, min Frälsare (räddare, beskyddare som bevarar mig)!*

[Ps 103:1-2; Ps 35:9; Hab 3:18]

⁴⁸ *För han har sett (beaktat) sin tjänarinns låga status (ödmjukhet). [1 Sam 1:11; Ps 136:23]*

Se, från denna stund ska alla släkten (generation efter generation)

kalla mig välsignad (glad, lycklig). [1 Mos 30:13; Ps 138:6]

⁴⁹ *För den Mäktige har gjort stora fantastiska saker för mig [Ps 71:19; 126:2, 3],*

och heligt (avskilt) är hans namn. [Ps 111:9]

⁵⁰ *Hans barmhärtighet (kärlek mot de som lider) är över dem*

som fruktar honom från släkte till släkte. [*Ps 103:17*]

[Maria börjar personligt och prisar Gud för vad han gjort för henne, se vers 48-50. Den andra delen är profetisk och ser fram mot vad sonen ska göra för Israel. Det är inte ovanligt att psalmer är strukturerade på detta sätt, se Ps 15; 69; 128; 130; 131.]

⁵¹ Han har utfört mäktiga kraftgärningar med sin arm [*Ps 98:1; 118:15*].

Han har förskingrat dem som har högmodiga tankar i sina hjärtan.

⁵² Han har störtat ned mäktiga regenter (*ledare*) från deras troner,

och upphöjt dem av låg rang.

⁵³ Han har mättat de hungriga (*behövande*) med sina goda gåvor [*Ps 107:9*],

och skickat i väg de rika tomhänta. [*Luk 6:20-26*]

⁵⁴ Han har tagit sig an (*hjälp* och tagit ställning för) sin tjänare Israel [*Jes 41:8*],

han har kommit ihåg sin barmhärtighet (*nåd*).

⁵⁵ Han talade till våra fäder (*har gett löftet*),

till Abraham och hans barn (*säd, avkomlingar*) för evigt.”

[Maria hade förstått att Jesus var Herrens Smorde som skulle uppfylla löftet som Gud gett Abraham, se 1 Mos 17:19; 22:16-18; Luk 2:26.]

⁵⁶ Maria stannade hos henne i ungefär tre månader *[tills Johannes Döparen var född]*, och återvände sedan hem. *[Den judiska seden var att modern inte gjorde något annat än att vila under de tre första månaderna av graviditeten.]*

Johannes Döparens födelse

⁵⁷ Nu var tiden inne för Elisabet att föda, och hon födde en son. ⁵⁸ Hennes grannar och släktingar gladdes sig med henne när de fick höra att Herren hade visat henne stor barmhärtighet *[ärat och överöst sin kärlek till henne]*.

⁵⁹ *[Omskärelsen av judiska pojkar är ett tecken på Guds eviga förbund med Abraham, se 1 Mos 17:10-12. Ceremonin kallas "Brit mila" och utförs på den åttonde dagen efter födseln, även om det är en sabbat. Hebreiska ordet för omskärelse är "mila" och förbund heter "brit". Samtidigt fick barnet också sitt namn.]*

På åttonde dagen kom man för att omskära spädbarnet, de ville kalla honom Sakarias efter hans far. ⁶⁰ Men hans mor svarade: "Nej, han ska heta Johannes." *[Det namn som ängeln sagt till Sakarias att hans son skulle ha, se vers 13.]*

⁶¹ Då sade de till henne: "Men ingen av era släktingar har det namnet." ⁶² Så med tecken

frågade de hans far vad han ville att barnet skulle heta.

⁶³ Han frågade efter en skrivtavla och skrev: ”Johannes är hans namn.” Alla blev förvånade (*chockade*). ⁶⁴ På en gång öppnades Sakarias mun, och hans tunga löstes. Han började tala, och prisade (*tackade, lovade*) Gud.

⁶⁵ Alla deras grannar fylldes med fruktan, och överallt i Judéens bergsbygd talade man om detta som hade hänt. ⁶⁶ Alla som hörde det tog det till hjärtat och sade: ”Vad ska det bli av detta barn?” För Herrens hand var verkligen med honom. ⁶⁷ Nu när hans far Sakarias blev fylld av den helige Ande profeterade han och sade: [*Tidigare hade barnet och hans hustru Elisabet blivit fyllda av Anden, se vers 15 och 41. Det är inte otroligt att Sakarias sjunger ut följande strofer: Vers 68-75 är en enda lång mening i grekiskan.*]

⁶⁸ ”Välsignad (*prisad, upphöjd*) är Herren, Israels Gud,

för han har kommit (*besökt*) och återlöst (*befriat*) sitt folk.

⁶⁹ Han har rest upp en mäktig Frälsare åt oss, i sin tjänare Davids hus (*släkt*).

[*’Mäktig Frälsare’ är ordagrant ’frälsningens horn’. Hornet på en vild ox är en metafor för militär styrka och seger.*]

⁷⁰ Precis som han lovat genom sina heliga profeter,

för länge sedan (*tidigare tidsåldrar*),

⁷¹ för att vi skulle få frälsning från våra fiender, och från alla dem som hatar oss.

⁷² [*Han har rest upp Frälsaren för att*

Han ville visa barmhärtighet mot våra fäder
och minnas sitt heliga förbund,

⁷³ den ed han gav vår fader Abraham [*1 Mos 22:16-18*]:

⁷⁴ att vi frälsta ur våra fienders hand,
skulle få tjäna honom utan rädsla,

⁷⁵ i helighet och rättfärdighet

inför honom under alla våra dagar.

⁷⁶ Och du, lilla barn [*min älskade Johannes*], ska
kallas den Högstes profet,

för du ska gå före Herren och förbereda vägar
för honom [*Mal 3:1*],

⁷⁷ och ge kunskap om frälsning till hans folk,
genom deras synders förlåtelse. [*Jer 31:34*]

⁷⁸ Detta ska ske tack vare vår Guds innerliga
barmhärtighet,

ett ljus från höjden ska gå upp över oss [*en metafor för Messias, se Mal 4:2*],

⁷⁹ för att stråla över dem som sitter i mörker och
dödsskugga [*Jes 9:2*],

och leda våra fötter in på fridens väg. [*Jes 59:8*]"

⁸⁰ Barnet växte och blev stark i anden. Han
vistades i öknarna (*de obebodda trakterna*) till
den dag då han skulle träda fram för Israel.
[*Då han började sin offentliga tjänst och kallades Johannes Döparen.*]

2

Jesu födelse (Matt 1:18-25)

¹ Vid den tiden beslutade Caesar (*kejsar*) Augustus att hela världen [*Romarriket*] skulle registrera sig för att betala skatt. ² Detta var den första [*av de två*] skattskrivningen som hölls när Quirinius var ståthållare (*ledare, administratör*) över Syrien.

[I kejsaren Augustus egen självbiografi, den s.k. "Res Gestae Divi Augusti", som han lät nedteckna vid 76 års ålder, nämns tre stora skattskrivningar i kapitel 8. Den första skedde 28 f.kr; den andra 8 f.Kr. och den tredje inleddes 14 e.Kr. samma år som han dog. Romerska medborgare räknades vart femte år, medan varje provins hade sina egna fastställda intervaller för census. I Syrien/Judéen ägde de rum vart fjortonde år.

Quirinius var född 45 f.Kr. i Rom. Han gjorde karriär inom armén och 15 f.Kr. utsåg Augustus honom som prokonsul över Kreta och Kyrene. Sedan han återvänt till Rom 12 f.Kr. fick han nya krigsuppdrag i Syrien 11-7 f.Kr. Eftersom ståthållaren i Syrien, Saturninus, dör vid den här tiden, och det dröjer innan Varus tillträder, är det inte otroligt att Quirinius då fick ansvara för skattskrivningen. Det var hans första skattskrivning. Han förrättade senare en andra skattskrivning år 6 e.Kr. då han på nytt återvände till Syrien.

Vår västerländska tideräkning utvecklades av munken Dionysius Exiguus i Rom år 525 e.Kr., innan dess hade man räknat tiden utifrån större händelser eller olika regenter. Det visade sig dock att han misstog sig med några år vad gäller Anno Domini som betyder "Herrens år" på latin. I dag menar de flesta forskare att Jesu födelse inträffade någon gång mellan 8 och 4 f.Kr.]

³ Alla var då på väg för att skattskrivna sig, var och en till sin stad [där deras familjeregister fanns]. ⁴ Josef, som var av Davids hus (släkt), gick också han upp från Nasaret i Galileen till Davids stad, som kallas Betlehem, i Judéen. ⁵ Josef gick tillsammans med Maria, sin trolovade, som var gravid.

[Betlehem betyder ordagrant "bröduset" – det är ingen slump att Jesus som kallas "livets bröd", se Joh 6:48, föds i staden som bokstavligen heter "bröduset"! Betlehem är högt beläget strax söder om Jerusalem, så oavsett från vilket väderstreck man kommer, går man "upp" till Jerusalem.]

⁶ Medan de var där [på plats i Betlehem, antagligen hemma hos Josefs släktingar] var det dags för henne att föda. ⁷ Hon födde sin förstfödde son och lindade honom med remsor av linnetyg [som man brukade göra för att skydda och stadga spädbarnets armar och ben], och lade honom i en krubba, för det fanns inte plats för dem i gästrummet (härbärgen).

[Här används inte ordet för ett kommersiellt värdshus som i liknelsen om den barmhärtige samariern, se Luk 10:34. I stället används ett mer allmänt ord för rum. Det syftar troligen på det gästrum som var vanligt i dåtida hus. Samma ord används också för salen på övre våningen där Jesus äter den sista måltiden, se Luk 22:11. Det skulle ha varit en förolämpning mot hela Josefs släkt om de tagit in på ett värdshus när de hade släkt i staden. Eftersom många är i Betlehem på grund av skattskrivningen verkar detta gästrum vara upptaget av en annan familj, så Maria och Josef bor antagligen i familjens vardagsrum. I anslutning till detta rum var det vanligt att det fanns ett stall där man tog in sina djur under natten, se 5 Mos 22:2. Kanske är det i en krubba i den delen av rummet den nyfödde Jesus läggs.]

En händelse som berör alla

⁸ I samma område övernattade några herdar på fälten och vaktade *[i skift]* över sin hjord. ⁹ Då stod en Herrens ängel framför dem, och Herrens härlighet strålade (*lyste, blixtrade*) runt dem. De blev fruktansvärt rädda, ¹⁰ men ängeln sade till dem:

”Var inte rädda, jag har goda nyheter om en stor glädje som ska komma till alla människor.

¹¹ I dag har en Frälsare (*en som räddar, befriar, bevarar och helar*) blivit född åt er i Davids stad, han är den Smorde (*Messias, Kristus*), Herren!

¹² Detta ska vara tecknet för er (*det sätt som ni känner igen honom på*): Ni ska hitta ett nyfött

barn (*gr. "brephos"*) [*jmf Matt 2:11*], som ligger lindat i remsor av linnetyg i en krubba."

¹³ Plötsligt var en stor armé av himmelska stridsänglar där tillsammans med ängeln, och de prisade (*lovade*) Gud och sade:

¹⁴ "Ära i höjden [*i de högsta himlarna*]

till Gud

och på jorden frid (*helhet, harmoni – som ges i frälsningen*),

bland (*inom*) människor – hans välbehag (*goda vilja, syfte, glädje*)."

[Strukturellt hör orden ära/frid, höjden/jorden och Gud/människa ihop och bildar ett kiastiskt mönster där Gud står i centrum och binder samman himmel och jord. I NT avser det grekiska ordet "doxa" (ära) den härlighet som Fadern och Sonen har i all sin prakt och storslagenhet och som änglarna utsända på himmelskt uppdrag återspeglar, se vers 9. Ordagrant i grekiskan står "Gud i de högsta" dvs. i himlarna, precis som Jesus lärde oss att be: "Vår Fader som är i himlarna", se Matt 6:9]

¹⁵ När så änglarna farit ifrån dem [*tillbaka*] till himlen, sade herdarna till varandra: "Låt oss nu [*på en gång*] gå över [*ända*] bort till Betlehem och se det (*det ord – gr. "rhema"*) som Herren har låtit oss få veta!" ¹⁶ Så de skyndade i väg dit och fann Maria och Josef och det nyfödda barnet som låg i krubban. ¹⁷ När de hade sett det berättade de vad som hade sagts till dem [*av*

ängeln] om detta barn, ¹⁸ och alla som hörde det förundrades (*häpnade*) över vad herdarna berättade för dem. ¹⁹ Men Maria höll allt detta inom sig och begrundade det i sitt hjärta (*funderade över allt som hänt, jämförde det som sagts av herdarna med det budskap som ängeln Gabriel gett tidigare*). ²⁰ Herdarna vände tillbaka [*till fåren*] och ärade och prisade Gud för allt de hade hört och sett, för allt var precis som det sagts till dem.

Omskärelse och namngivning

²¹ När åtta dagar hade gått och han skulle omskäras, fick han namnet Jesus, det som ängeln hade gett honom innan han blev till i moderlivet.

[Namngivningen var en del av den judiska ceremonin då en pojke omskars. Det skedde hemma hos familjen. Fler detaljer beskrivs när Johannes Döparen gick igenom samma ritual, se Luk 1:59-66. Namnet Jesus härstammar från namnet Josua, som på hebreiska är sammansatt av två ord. Den första delen är Jahve som är Guds namn, och den sista Hosea som betyder "en som räddar, frälser". Namnet Jesus betyder bokstavligen "Gud är frälsning".]

Jesus bärs fram i templet

²² *[Efter födseln är kvinnan oren i sju dagar, följt av en reningstid på flera veckor i hemmet, se 3 Mos 12:2-8. Det svenska ordet "oren" har en negativ klang, men ordet används i den judiska traditionen även positivt om torarullen. Händerna på den som rör vid den "orenas".]*

Betydelsen är alltså att den är så helig att den inte får vidröras. För en nybliven moder handlar orenheten och den långa reningstiden om att ge kvinnan tid att återhämta sig. Det är en tid för vila och ro.]

När tiden kom för deras rening enligt Mose lag [40 dagar efter födseln för en pojke, se 3 Mos 12:4] tog de Jesus till Jerusalem [7 km norr om Betlehem] för att bära fram honom inför Herren – ²³ som det står skrivet (och förblir skrivet) i Herrens lag:

Varje förstfödd son som öppnar moderlivet

ska vara helgad åt Herren. [2 Mos 13:2]

[Principen att helga det första gällde grödor, djur och människor. Det var en ständig påminnelse om att allt tillhör Herren och att varje god gåva kommer från honom. Budet iaktogs en månad efter födseln, se 4 Mos 8:16. Fadern överlämnade sin son till en präst i templet och fick honom tillbaka mot en föreskriven symbolisk summa på fem silvermynt. Ceremonin som kallas "Pidyon haben", hebreiska för "friköpandet av sonen", praktiseras ännu i dag av ortodoxa judar. En förstfödd från en prästsläkt – kohen – omfattas inte av budet. Det är därför inget nämns om detta kring Johannes födelse, se Luk 1:57-64. Det finns också en djupare mening i detta bud. Den förstfödda sonen representerar hela folket, och när han helgades åt Herren påminde det om

Guds kallelse till hela folket. Gud kallar Israel sin förstfödde son, se 2 Mos 4:22-23.]

24 Och [de kom också dit] för att offra enligt vad som är sagt i Herrens lag:

Ett par turturduvor eller två unga duvor. [3 Mos 12:8, en fattig familjs offer.]

[Två duvor offrades för Marias rening. Detta skulle ske 40 dagar efter födseln, se 3 Mos 12:2-8. Vers 8, som Lukas delvis citerar, inleds med "Om hon inte har råd att offra ett årsgammalt lamm, ska hon ta två turturduvor eller två andra duvor." Josef och Maria var med andra ord fattiga, se Luk 1:48. De vise männen hade ännu inte kommit med sina gåvor, se Matt 2:1-17. I ett större perspektiv offras alltså inget lamm för Jesus. I stället blir han Guds lamm som offras för världens synd, se Joh 1:29.]

[Josef och Maria var noga med att följa den judiska lagen. Det påpekas i vers 23, 27 och även i Matt 1:19. Ordet "lag" förekommer fem gånger i detta kapitel. Lukas anger två olika ritualer som båda skedde i templet. Följde de traditionen tog Josef med sig Jesus den 31:a dagen för "Pidyon haben" – återlösningen. Tio dagar senare gick familjen tillsammans till templet för att offra de två duvorna för Marias rening. Det är vid det tillfället mötet med Symeon och Hanna sker, se vers 25-38.

En annan tolkning är att Jesus helgas för tjänst

i templet eftersom betalningen av de fem silvermynten inte nämns. Det kan i så fall ge en förklaring på varför Jesus vill stanna kvar där som tolvåring, se Luk 2:49. I Lukas skildring finns flera paralleller med berättelsen om Hanna som lämnar Samuel i templet, se 1 Sam 1:28.]

Symeon ser Jesus

²⁵ I Jerusalem levde en man som hette Symeon. Han var rättfärdig och gudfruktig och väntade på Israels befrielse (*tröst*). Den helige Ande var över honom, ²⁶ och det hade uppenbarats för honom av den helige Ande att han inte skulle se döden förrän han hade sett Herrens Smorde. [*Ordagrant "Herrens Kristus", där Kristus är den grekiska översättningen av hebreiskans Messias som betyder smord.*] ²⁷ Ledd av Anden kom han till templet. När föräldrarna bar in barnet Jesus för att göra med honom som var sed enligt lagen, ²⁸ tog Symeon honom i sina armar och lovprisade Gud och sade:

²⁹ "Härskare, nu låter du din tjänare gå bort i frid,

i enlighet med ditt ord (*som du har lovat*).

³⁰ För mina ögon har sett din frälsning

³¹ som du har berett inför alla folks åsyn,

³² ett ljus till uppenbarelse för hedningarna och till härlighet för ditt folk Israel."

[På ett tydligt sätt illustrerar den gamle juden Symeon den frälsning Gud har berett åt sitt folk, se Joh 4:22. Jesus läggs bokstavligen i det judiska

folkets famn när Symeon tar honom i sina armar; se vers 28.]

³³ Hans far och mor förundrades (*de blev förvånade och överraskade*) över vad som sades om honom. ³⁴ Symeon välsignade dem och sade till hans mor Maria:

”Se, detta barn är satt till fall och upprättelse för många i Israel

och till ett tecken som väcker motstånd (*som blir motsagt*).

³⁵ Detta för att det ska uppenbaras

vad många människor tänker i sina hjärtan.

Också genom din själ ska det gå ett svärd.”

[Guds ord är som ett svärd, se Heb 4:12. Den sista delen handlar om den smärta Maria också kommer att gå igenom när Jesus ska dö på korset.]

Hanna ser Jesus

³⁶ Där fanns även en profetissa, Hanna, Fanuels dotter, av Ashers stam. Hon var mycket gammal. Hon hade levt sju år med sin man efter sitt giftermål ³⁷ och sedan varit änka i åttiofyra år. *[Åttiofyra år kan antingen syfta på hennes nuvarande ålder eller tiden som änka, och då är hon över hundra år gammal. Oavsett stämmer beskrivningen i versen innan att hon var ”mycket gammal”.]* Hon lämnade aldrig templet utan tillbad dag och natt med fastor och böner. *[Hon tillbringade mycket tid i bön och fasta i kvinnornas förgård, var alltid med på den dagliga bönen*

klockan nio, tolv och tre, men även kvällsbönen, se Ps 134:1-2.] ³⁸ Just i den stunden kom hon in och tackade Gud och talade om honom [*Jesus*] för alla som väntade på Jerusalems återlösning (*lösepenning*).

[Symeons lovsång och Hannas vittnesbörd ramar in med frasen att de väntade på Israels befrielse och Jerusalems återlösning, se vers 25 och 38. Ordet för återlösa användes just för lösepenningen för människor, se 3 Mos 25:48, och kan vara en koppling till Pidyon haben, se vers 23. Genom den friköpte förstfödde sonen kommer befrielsen!]

Tillbaka till Nasaret

³⁹ När Josef och Maria hade fullgjort allt i enlighet med Herrens lag, återvände de till sin hemstad Nasaret i Galileen. ⁴⁰ Pojken växte och blev stark i anden, fylld med visdom, och Guds välbehag (*favör, välsignelse*) var över honom.

[Kronologin kring Jesu första år utifrån Lukas och Matteus redogörelser:

- *Jesus föds i Betlehem, se Luk 2:6.*
- *Den 8:e dagen – omskärelse och namngivning i hemmet, se Luk 2:21.*
- *Den 31:a dagen – Pidyon haben, återlösning av den förstfödde i templet, se Luk 2:22-23.*
- *Den 40:e dagen – Marias rening i templet, se Luk 2:22-23.*
- *De vise männens besök, se Matt 2:1-12.*
- *Flykten till Egypten, se Matt 2:13-15.*
- *Tillbaka till Nasaret i Galileen, se Matt 2:19-23.*

Det är troligt att Josef och Maria är bosatta i Betlehem fram till de vise männens besök och flykten till Egypten.]

Jesus i templet

⁴¹ *[Enlig Mose lag skulle varje manlig israelit fira de tre stora judiska högtiderna påsk, pingst och Lövhuddohögtiden i Jerusalem, se 5 Mos 16:16. Kvinnor, äldre män, handikappade och barn under tolv år var undantagna, men många fromma kvinnor följde frivilligt med männen till dessa högtider. Detta är troligen Jesu första pilgrimsresa till Jerusalem.]*

Hans föräldrar gick till Jerusalem varje år vid påskhögtiden. ⁴² När Jesus var tolv år gick de *[Jesu familj tillsammans med släktingar och vänner från Nasaret]* upp till högtiden som de brukade göra. ⁴³ När högtidsdagarna var slut och de begav sig hem *[troligen redan efter de tre första dagarna i påskhögtiden som var de största]*, stannade pojken Jesus kvar i Jerusalem *[för att fortsätta lyssna på undervisningen de dagar som återstod av påskhögtiden]*. Hans föräldrar visste inte det, ⁴⁴ de trodde han var med i resesällskapet *[de antog detta eftersom det brukade vara så]*. De gick en hel dag, sedan började de leta efter honom överallt bland släktingar och bekanta.

[Kvinnorna och barnen under tolv år gick ofta före i en grupp, sedan kom männen och anslöt

vid lägerplatsen. Eftersom Jesus just blivit tolv år antog de båda att han var i den andra gruppen.]

⁴⁵ När de inte hittade honom återvände de till Jerusalem [*nästa dag*] och sökte efter honom överallt längs med vägen. ⁴⁶ Efter tre dagar [*första dagen tillbaka i Jerusalem*] hittade de honom i tempelområdet [*där medlemmar från Stora rådet, Sanhedrin, undervisade på sabbater och festivaler; så det var antagligen den sjätte dagen på påskhögtiden*]. Där satt han mitt bland lärarna och lyssnade och ställde frågor. ⁴⁷ Alla som lyssnade på honom förbluffades (*tappade fattningen och förvånades gång på gång*) över hans förstånd (*intelligens, förmåga att dra slutsatser*) och hans svar.

⁴⁸ När de [*Josef och Maria*] såg honom blev de helt förvånade (*bestörta, halvt från vettet*). Hans mor sade till honom: "Mitt barn (*ordet för barn fokuserar på att man tillhör familjen*), varför har du behandlat oss så här? Ser du inte hur din far och jag har plågats (*pinats, gått igenom helveteskval*) när vi letat efter dig överallt."

⁴⁹ Då sade Jesus till dem: "Varför behövde ni leta efter mig? Visste ni inte att jag måste vara i min Faders hus (*måste vara helt överlåten och upptagen att göra min Faders gärningar*)."

⁵⁰ Men de förstod inte vad han sade till dem.

⁵¹ Sedan följde han med dem ner till Nasaret, och han fortsatte att lyda (*underordna sig*) dem. Hans mor bevarade (*skyddade*) allt detta i sitt hjärta. ⁵² Jesus fortsatte att växa i visdom och

ålder (*mentalt och fysiskt*) och i välbehag inför Gud och människor (*andligt och socialt*).

3

Förberedelse för Jesu tjänst

Johannes Döparen

(Matt 3:1-6; Mark 1:2-6; Joh 1:19-23)

¹ *[Det normala sättet att ange tid i antiken var att utgå från kungars regeringsår. Vår västerländska tideräkning utvecklades först på 500-talet e.Kr., se Luk 2:2.]*

Det var nu Caesar (*kejsare*) Tiberius femtonde regeringsår.

[Tiberius var romersk kejsare 14-37 e.Kr. Han utsågs dock till medregent till kejsar Augustus redan 11/12 e.Kr. Troligtvis räknar Lukas från 19 augusti 14 e.Kr. då Augustus dog, men det kan vara två till tre år tidigare eller från nästa nyår. Eftersom det finns flera olika kalendrar med olika nyår är det svårt att exakt säga vilket år detta motsvarar. Femton år in på Tiberius styre, då Johannes träder fram och strax därefter Jesus, bör vara omkring 28 e.Kr. plus eller minus något år.]

[Samtidig med kejsaren i Rom verkade följande lokala ledare:]

Pontius Pilatus var ståthållare i Judéen *[regerade 26-36 e.Kr.]*,

Herodes [*Antipas*] var landsfurste (*tetrark*) i Galileen [*son till Herodes den store, regerade 4 f.Kr.-39 e.Kr.*],

hans broder Filippus var landsfurste (*tetrark*) i Ituréen och Trakonitis [*son till Herodes den store, regerade norr om Galileen 4 f.Kr.-34 e.Kr.*],

Lysanias var landsfurste (*tetrark*) i Abilene [*Lite är känt om detta mindre område i norr kring staden Abilene, två mil nordväst om Damaskus.*]

² och Hannas och Kaifas var överstepräster [*i templet i Jerusalem*].

[Efter en detaljerad skildring av det romerska styret beskrivs nu det religiösa ledarskapet i Jerusalem. Hannas var överstepräst 6-15 e.Kr. Han avsattes av romarna och hans svärson Kaifas fick positionen 18-36 e.Kr. Även om Kaifas hade titeln, fortsatte dock Hannas att fungera som inofficiell överstepräst bland judarna, se Joh 18:13-24.]

Då kom Guds ord till Sakarias son Johannes [*Döparen*] i öknen. ³ Han gick runt i hela regionen vid Jordan [*floden*]. Där predikade han omvändelsesdopet (*ett yttre dop som bevis på ett förnyat tänkesätt och ett förändrat hjärta*) som leder till syndernas förlåtelse (*befrielse, avskrivning, också en medicinsk term för att en plåga släpper och man blir frisk*).

[Det grekiska ordet för dop är "baptizo" som betyder "att doppa ned i". Det är skillnad mellan Johannes omvändelsedop och troendedopet i Herren Jesu namn, se Apg 19:3. Johannes dop var förberedande och handlade om omvändelse från sin synd, inte nödvändigtvis bekännelse på Jesus som Herre. Troendedopet får sin fullständiga betydelse först efter Jesu uppståndelse, se Matt 28:19. I dopet identifierar sig den troende i Jesu död, begravning och återuppståndelse, se Rom 6:4-8. I dopet finns självklart också aspekten av omvändelse och sinnesändring, men också löftet om Hjälparen den helige Ande som ger kraften att leva det nya livet, se Apg 2:38; Matt 3:11.]

⁴ Det står ju skrivet i profeten Jesajas bok [*Jes 40:3-5*]:

"Rösten från en som ropar i öknen (ödemarken):

*Förbered vägen för Herren,
gör hans upptrampade stigar raka.*

⁵ *Varje dal (ravin) ska fyllas,
varje berg och höjd ska sänkas.*

*Det som är krokigt (snedvridet) ska rätas,
och ojämna vägar jämnas.*

⁶ *Alla människor (allt kött) ska se (förstå)
Guds frälsning (befrielse)."*

*[Ett av Lukasevangeliets särdrag är att det bet-
onar hur frälsningen är till för alla människor.
Det perspektivet syns även i citatet från Jesaja.*

Till skillnad från Matteus och Markus som bara citerar vers 3 från Jesaja 40, se Matt 3:3; Mark 1:3, tar Lukas även med den sista delen av vers 5 där det står att "allt kött" ska få se Guds frälsning, se Jes 40:5. Lukas följer den grekiska översättningen av Gamla testamentet, LXX. I den versen översätts det hebreiska ordet "kabod", som beskriver "Herrens härlighet" och hans närvaro, med "Guds frälsning".]

Johannes predikar omvändelse

(Matt 3:7-12; Mark 1:7-8; Joh 1:24-28)

⁷ Johannes sade nu till folkskarorna [*sad-dukéerna och fariséerna, se Matt 3:7*] som kom i en stadig ström [*från byar och städer*] för att bli döpta av honom: "Ni giftormsyngel, vem har i hemlighet intalat er att ni kan undfly den kommande straffdomen [*Guds vrede mot synden*]? ⁸ Bär frukt som bevisar (*är värdig, tillhör*) er omvändelse (*förändrade tänkesätt, ett hjärta som är förvandlat och inte längre älskar synd*). Börja inte säga till varandra [*ha inte er stolthet i ert religiösa arv genom att säga*]: 'Vi har Abraham till fader.' Jag säger er att Gud kan uppväcka barn åt Abraham av dessa stenar. ⁹ Yxan är redan satt till roten på träden. Varje träd som inte bär god frukt huggs ner och kastas i elden."

Hur ska man bära frukt?

¹⁰ [*Man frågar nu hur man ska leva det nya livet. Johannes ger olika svar beroende på vad de olika grupperna behöver omvända sig ifrån.*

Saddukéerna måste bli generösa, tullindrivarna ärliga, och soldaterna mildare och nöjda med vad de har.]

Folkskarorna frågade honom gång på gång: ”Vad ska vi då göra?” ¹¹ Han svarade dem [*den första gruppen av folkskarorna, saddukéer och fariséer*] och sade: ”Den som har två tunikor (*långt skjortliknande underklädesplagg*), han ska dela med den som inte har någon, och den som har mat ska göra likadant.” [*Välbärgade personer bar två tunikor närmast kroppen.*]

¹² Även tullindrivare (*publikaner*) kom för att bli döpta, och de sade till honom: ”Lärare, vad ska vi göra?” ¹³ Han svarade: ”Ta inte ut mer [*skatt, tull*] än vad som är fastställt [*av de romerska myndigheterna*].”

[Indrivningen av tullar och skatter från Roms provinser arrenderades ut till privatpersoner vid den här tiden. Dessa kallades ”publicanus”, och därifrån kommer det svenska ordet ”publikan”. Det var inte ovanligt att dessa tog ut extra avgifter som hamnade i den egna fickan, se Luk 19:8. Det tillsammans med att de allierat sig med ockupationsmakten gjorde att de hade dåligt rykte och var illa omtyckta av folket.]

¹⁴ De som var soldater frågade också honom: ”Vad ska vi göra?” Han svarade: ”Tvinga inte till er pengar från någon med våld (*ordagrant*)

'skaka någon') eller genom falska anklagelser. Var nöjda med er lön."

En förväntan på den kommande Messias

¹⁵ Folket var fyllt av förväntan och alla resonerade i sina hjärtan (*hade en inre dialog, vägde argument för och emot*) om Johannes kanske kunde vara den Smorde (*Messias, Kristus*). ¹⁶ Men Johannes svarade dem alla: "Jag döper er med vatten, men det kommer en som är större (*mäktigare, starkare*) än jag, och jag är inte ens värdig att knyta upp remmarna på hans sandaler. Han ska döpa er med den helige Ande och med eld. ¹⁷ Han har sin kastskoovel i handen för att rensa (*rengöra*) sin tröskplats och samla in vetet i sin loge, men agnarna ska han bränna upp i en eld som inte kan släckas."

¹⁸ På många olika sätt uppmanade (*inbjöd*) han folket när han förkunnade de glada nyheterna (*evangeliet*) för dem. ¹⁹ Men tetrarken Herodes, som upprepade gånger blivit tillrättavisad av Johannes för sitt förhållande med sin brors hustru Herodias och för allt ont som han gjort, ²⁰ spärrade in Johannes [*Döparen*] i fängelse, och lade även denna onda handling till allt ont han redan gjort.

[Johannes Döparen fängslas troligtvis i fästningen Machaerus på östra sidan av Döda havet. Enligt Joh 3:22-23; 4:1-2 överlappade Jesus och Johannes Döparens tjänst under en period. Lukas som gör en strukturerad

redogörelse, se Luk 1:3, väljer att nämna om fängslandet här trots att det sker efter vers 22 rent kronologiskt. Lukas avslutar berättelsen om Johannes Döparen här för att kunna gå vidare och fokusera på berättelsen om Jesus i nästa stycke.]

Jesus döps

(Matt 3:13-17; Mark 1:9-11; Joh 1:32-34)

²¹ När nu allt folket döptes (grekiska "baptizo"), lät också Jesus döpa sig, och när han bad öppnade sig himlen ²² och den helige Ande sänkte sig ner över honom i form av en duva, och från himlen hördes en röst: "Du är min son, min älskade! Du är min stora glädje (i dig har jag stort behag)."

Jesu släkttavla

(1 Mos 5:1-32; 11:10-26; Rut 4:18-22; 1 Krön 1:1-4, 24-27, 34; 2:1-15; Matt 1:1-17)

²³ [Lukas skildrar ofta händelser från Marias perspektiv. Han beskriver änglabesöket i Nasaret, hennes lovsång och resan till Elisabet. Det grekiska ordet "huios", som används före varje namn i släktrådet nedan, är ett generellt ord för släktskap som kan översättas: son, barnbarn eller svärson. Det andra namnet i släkttavlan, Eli, kan alltså vara Josefs far eller hans svärfar. Att den bestämda genitivformen, grekiska "tou", finns framför alla namn utom Josefs namn kan antyda att han bara nämns eftersom han är gift med Maria. Släktrådet har 77 namn som kan delas in i elva grupper med sju namn i varje. Förutom den bokstavligen betydelsen kan

det finnas en djupare mening i namn. Betydelsen av de tio sista namnen från Adam till Noa bildar en mening som talar profetiskt om Jesus! Det är viktigt att betona att ordsymbolik inte är någon exakt vetenskap, se Upp 7:4-8 för mer info.]

Jesus var omkring trettio år när han började sin tjänst [*I 4 Mos 4:47 är det föreskrivet att en präst ska vara 30 år när han går in i tjänst.*]

Man menade (*den allmänna uppfattningen var*) att han var son till Josef,
svärson till Eli [*Marias far*],

²⁴ son till Mattat,
son till Levi,
son till Melki,
son till Jannaj,
son till Josef,

²⁵ son till Mattatias,
son till Amos,
son till Nahum,
son till Hesli,
son till Naggaj,
²⁶ son till Mahat,
son till Mattatias,

son till Shemein,
son till Josek,
son till Joda,
²⁷ son till Johanan,
son till Resa,
son till Serubbabel,

son till Shealtiel,

[Exilen i Babylon]

son till Ner,

²⁸ son till Melki,

son till Addi,

son till Kosam,

son till Elmadam,

son till Er,

²⁹ son till Josua,

son till Elieser,

son till Jorim,

son till Mattat,

son till Levi,

³⁰ son till Symeon,

son till Juda,

son till Josef,

son till Jonam,

son till Eljakim,

³¹ son till Melea,

son till Menna,

son till Mattata,

son till Natan,

son till **David**,

³² son till Jishaj,

son till Oved,

son till Boas,

son till Salma,

son till Nachshon,

³³ son till Amminadav,

son till Admin,

son till Arni,
son till Hesron,
son till Peres,
son till Juda,
³⁴ son till Jakob,
son till Isak,
son till **Abraham**,

son till Terach (*Tera*),
son till Nachor,
³⁵ son till Serug,
son till Regu,
son till Peleg,
son till Eber,
son till Shelach,

³⁶ son till Kenan,
son till Arpakshad,
son till Sem,
son till Noa,
son till Lemek,
³⁷ son till Methusalem (*Metushelach*),
son till Henok,

son till Jared (*Jered*),
son till Mahalalel,
son till Kenan,
³⁸ son till Enos (*Enosh*),
son till Set,
son till **Adam**,
son till Gud.

4

Jesus prövas av djävulen (Matt 4:1-11; Mark 1:12-13)

¹ Sedan återvände Jesus, uppfylld (och ledd) av den helige Ande, från Jordan[-floden] och fördes av Anden omkring i öknen (ödemarken) ² under fyrtio dagar. Där frestades han (hans karaktär prövades ständigt) av djävulen. Under dessa dagar åt han inget [på liknande sätt som Mose och Elia också fastat, se 2 Mos 34:28; 1 Kung 19:8], och när de [de fyrtio fastedagarna] var över blev han hungrig.

1) Förvandla stenar till bröd

³ Då sade djävulen till honom: ”Om du är Guds Son (eftersom du är det), befall då att den här stenen blir till ett bröd (mat).” [Använd din förmåga för att mätta dina egna behov.]

⁴ Men Jesus svarade:

”Det står skrivet [5 Mos 8:3]: Människan ska inte bara leva av bröd.”

[Matt 4:4 har med det fullständiga citatet att människan inte bara ska leva av bröd, utan av varje ord som kommer från Guds mun.]

2) Tillbe mig

⁵ [Ordningen i Lukas uppräknings skiljer sig från Matteus och han skiftar plats mellan den andra och tredje frestelsen. Genom att lägga händelsen i Jerusalem sist, betonar han staden Jerusalem som har en central plats i hans två

böcker. Det är sannolikt att Matteus ordning är den kronologiska eftersom beskrivningen och konjunktionerna är mer precisa. Han använder det grekiska "tote" som anger tid, medan Lukas använder det grekiska "kai" som inte indikerar någon tidsmässig ordning.]

Djävulen förde honom upp [*på ett högt berg, se Matt 4:8*] och under ett ögonblick visade han honom alla riken i världen. [*Det var som om han reste runt jorden och fick se alla världens riken i en syn, och kanske främst det stora Romarriket som var den dominerande världsmakten då.*]

⁶ Han sade till Jesus: "Jag ska ge dig all denna makt (*auktoritet*) och härlighet, för den har lagts i mina händer och jag kan ge den åt vem jag vill. ⁷ Om du tillber mig [*bara en gång*] ska allt detta bli ditt." [*Djävulen erbjuder en genväg, utan döden och lidandet på korset, till att bli den Messias som ska regera på jorden.*]

⁸ Då sade Jesus till honom:

"Det står skrivet [*5 Mos 6:13*]: Du ska tillbe Herren din Gud, bara honom ska du tjäna."

3) Kasta dig ner från templet

⁹ Han förde honom till Jerusalem och ställde honom på den högsta platsen på templet [*kan syfta på tempelbyggnaden eller hela tempelområdet*] och sade till honom: "Om du är Guds Son, så kasta dig ner härifrån, ¹⁰ det står ju skrivet [*Ps 91:11-12*]: Han ska ge sina änglar

befallning om att bevara (*skydda*) dig. ¹¹ och de ska lyfta upp dig på sina händer så att din fot inte stöter emot någon sten.”

¹² Jesus svarade och sade till honom:

”Det är sagt [*Skriften säger i 5 Mos 6:16*]: Du ska inte pröva (*fresta*) Herren din Gud.”

¹³ När djävulen hade prövat honom på alla sätt lämnade han honom [*temporärt*] till en annan mer läglig tid.

Tillbaka till Galileen (*Matt 4:12-17; Mark 1:14-15*)

¹⁴ Jesus återvände i Andens kraft till Galileen och ryktet om honom spred sig i hela den regionen.

¹⁵ Han undervisade i deras [*det judiska folkets*] synagogor och blev prisad av alla.

Jesus i Nasarets synagoga (*Matt 13:54-58; Mark 6:1-6*)

¹⁶ Jesus kom till Nasaret där han hade vuxit upp. [*Nasaret är en mindre bergsby, 30 km sydväst om Kapernaum.*] På sabbaten (*lördagen*) gick han till synagogan som han brukade göra.

[Det lilla samhället uppskattas ha haft endast omkring 400 invånare. Enligt traditionen läste sju av de närvarande i synagogan från Moseböckerna. De stod upp och läste åtminstone tre verser var utifrån en bibelstudieplan som gjorde att man läste hela lagen under ett år. Sedan kallades någon fram för att läsa från profeterna; ofta tillfrågades någon som

var på besök att göra detta. Den som läst från profeterna satte sig sedan framför de församlade och gjorde några utläggningar om den nyss lästa texten.]

Jesus stod upp för att läsa [*texten från profeterna*], ¹⁷ och man räckte honom [*skriftrullen för*] Jesaja bok. Han rullade fram bokrullen och hittade det ställe [*i slutet på Jesaja, Jes 61:1-2*] där det står skrivet:

¹⁸ ”Herrens Ande är över mig, för han har smort mig

att predika (*proklamera*) det glada budskapet (*evangeliet*)

för de fattiga.

[Ordet evangelium betyder 'glädjebud' eller 'segerbudskap'. Ordet användes i den romerska världen om det glada budskapet kurirerna från fronten kom och läste upp i Rom efter stora segrar.]

Han har sänt mig på ett uppdrag att proklamera (*ropa ut*) frihet

för de fångna (*tillfångatagna och bortförda*) och syn till de blinda.

Att predika frihet för dem som är förtryckta (*ordagrant: 'slagna i spillror', de som är under bördor, lever i misär*).

¹⁹ Att predika (*förkunna, öppet berätta om*) ett jubelår från Herren.”

[Ett år då Guds frälsning, nåd och favör överflödar, se 3 Mos 25:8-17.]

[Jesus avslutar läsningen mitt i Jesaja 61 vers 2, och tar inte med den sista delen som handlar om Guds dom. Att avsluta läsningen mitt i en mening måste ha väckt förundran bland åhörarna. Vi lever nu i nådens tidsålder. När Jesus kommer tillbaka den andra gången är det för att fullborda den sista delen av denna profetia.]

²⁰ Sedan rullade han ihop bokrullen och gav tillbaka den till tjänaren *[som ansvarade för bokrullarna]* och satte sig ner. Alla i synagogan följde Jesus med sina blickar *(tittade spánt på honom)*. ²¹ Då började han tala och sade till dem: ”I dag har detta skriftställe gått i uppfyllelse medan ni hörde det läsas, och är nu uppfyllt.” ²² Alla vittnade om vad de hört Jesus säga *(talade väl om honom, bekräftade vad de hört Jesus säga och göra)*, och de förvånades över de nådefulla *(glädjefyllda, positiva)* ord som kom från hans mun. *[Nådefulla ord kan även översättas ”orden om nåd”, vilket passar in i vad Jesus just läst i vers 18-19.]* De sade *[också]* gång på gång: ”Är inte detta Josefs son?”

[Frågan förutsätter ett positivt svar. Utifrån Jesu respons i följande verser förstår vi att lokalbefolkningen var skeptiska. Jesus hade visserligen talat vackert och imponerande, men kunde en enkel ortsbo som de kände göra sådana anspråk? Detta var deras verkliga fråga, se även Matt 13:55-56.]

23 Då sade han till dem: ”Helt säkert (*utan tvekan*) kommer ni citera detta ordspråk mot mig: ’Läkare bota dig själv,’ och säga: ’Vi har hört vad du gjorde i Kapernaum [*den stad i Galilén där Jesus bodde och verkade*], gör det också nu här i din hemstad [*här i Nasaret*]!’ ”

24 Sedan sade [*tillade*] han: ”Jag säger er sanningen, ingen profet blir väl mottagen (*respekterad*) i sin hemstad (*sitt eget land*). [*Jesus ger nu två exempel från Gamla testamentet där de stora profeterna Elia och Elisa betjänar hedningar och inte sina egna landsmän, israeliterna.*]

25 [*Exempel 1 – Elia och änkan i Sarefat, se 1 Kung 17:8-24:*]

Det jag säger är sant, det fanns många änkor i [*hans hemland*] Israel på Elias tid, när himlen inte gav regn på tre och ett halvt år och det blev svår hungersnöd i hela landet. 26 Ändå sändes Elia inte till någon av dem utan till en änka i [*den lilla byn*] Sarefat i [*vid medelhavskusten i det hedniska land där huvudorten var*] Sidon.

27 [*Exempel 2 – Elisa och den spetälske Naaman, se 2 Kung 5:1-14:*]

Det fanns många spetälska i Israel på profeten Elisas tid, och trots det blev ingen av dem botad, bara syriern Naaman.”

28 När de i synagogan hörde detta [*berättelserna om att Gud också sökte hedningarna*] fylldes de alla av ilska. 29 [*Samlingen avbröts abrupt och på ett vanvördigt sätt.*] De rusade upp och drev

ut honom ur staden och förde honom fram till branten av det berg som staden var byggd på. De hade tänkt knuffa ner honom där,³⁰ men han gick rakt igenom folkhoppen och fortsatte sin väg.

Jesus undervisar med makt

(Mark 1:21-28)

³¹ [*Det har nu gått en vecka sedan den förra sabbaten i Nasaret. Vandrigen från den högt belägna bergsbyn Nasaret ner till Kapernaum vid Galileiska sjön tar två till tre dagar. Jesus fortsätter sin vana att besöka synagogan på sabbaten, och han blir erbjuden att lägga ut texten.*]

Han kom ned till Kapernaum, en stad i Galileen.

Han fortsatte att undervisa folket på sabbaten.

³² De häpnade (*blev helt överväldigade och förvånade*) över hans undervisning, för hans ord hade auktoritet (*makt*). [*Det var vanligt att man tog upp en problemställning, för att sedan citera vad andra tidigare rabbiner sagt, men Jesus talade med en egen auktoritet och sanning som fick folket att häpna.*]

³³ I synagogan fanns en man som var besatt av en oren demonisk ande, och han skrek högt: ³⁴ "Vad har du med oss att göra, Jesus från Nasaret? Har du kommit för att förgöra oss? Jag vet vem du är, Guds helige." ³⁵ Men Jesus förbjöd honom (*gav en sträng tillsägelse*): "Var tyst! Kom ut ur honom!" Demonen kastade omkull mannen mitt ibland dem och for ut ur honom utan att skada honom.

³⁶ Alla förundrades (*blev helt mållösa, stela av en*

förundran som gränsade till rädsla) och frågade varandra: ”Vad är det med hans ord? Med makt och myndighet befäller han de orena andarna, och de far ut.” ³⁷ Ryktet om honom spred sig överallt i trakten.

Petrus svärmor och andra sjuka botas
(Matt 8:14-16; Mark 1:29-34)

³⁸ [I Kapernaum bodde Petrus, hans fru, hans svärmor och hans bror Andreas, se Matt 8:14. Jesus bodde också här under sin verksamma tid i Galileen. Simon Petrus var gift och Paulus nämner att hans hustru följde med på hans senare resor, se 1 Kor 9:5.]

Jesus stod upp [*lämnade stolen där han suttit och undervisat*] och gick in i Simons [*Petrus*] hus. Simons svärmor låg i hög feber, och de bad honom om hjälp för hennes skull. ³⁹ Han gick fram och böjde sig över henne och talade strängt till febern, och den lämnade henne. Genast steg hon upp och betjänade dem [*började servera sabbatsmåltiden som var förberedd sedan dagen innan*].

⁴⁰ Vid solnedgången kom alla till honom med dem som led av olika sjukdomar. Han lade händerna på var och en och botade dem. ⁴¹ Från många for det också ut demoner, som skrek: ”Du är Guds Son.” Han förbjöd dem (*gav dem en sträng tillsägelse*) och tillät dem inte att säga något, eftersom de visste att han var den Smorde (*Messias, Kristus*). [*Jesus vill inte bli hyllad på detta sätt.*]

*Jesus predikar i fler städer
(Matt 4:23-25; Mark 1:35-38)*

⁴² Tidigt nästa morgon (i den sista nattvakten, mellan klockan tre och sex på söndagsmorgonen), gick han därifrån, bort till en enslig plats. Folket började leta efter honom och kom ända dit där han var, och de försökte hindra honom från att lämna dem. ⁴³ Men han sade till dem: ”Jag måste förkunna evangeliet (de goda nyheterna) om Guds rike för de andra städerna också. Det är därför jag har blivit utsänd.” ⁴⁴ Han fortsatte att predika i synagogorna i de judiska områdena [i Galileen].

[Ordagrant ”Judéen”, vilket syftar på den judiska befolkningen generellt sett och inte på området Judéen söder om Jerusalem, och har översatts ”de judiska områdena”. Ordet används i den betydelsen även i Luk 1:5. Vissa manuskript har ”Galileen”, vilket bekräftar denna tolkning.]

5

*Lärjungarna kallas
(Matt 4:18-22; Mark 1:16-20)*

¹ Nu stod Jesus vid sjön Gennesaret [på den nordvästra stranden]. Folkskaran pressade (knuffade, tryckte) på honom för att höra Guds ord, ² och han såg två båtar ligga vid sjön; fiskarna hade gått ur dem för att skölja (rengöra) sina nät.

³ Han klev i en av båtarna, den som tillhörde Simon [*som senare även kallades Petrus*] och bad honom lägga ut lite från land. Sedan satte han sig ner och fortsatte att undervisa folket från båten.

Simon Petrus stora fiskfångst

⁴ När han hade slutat tala, sade han till Simon: "Lägg ut på djupt vatten och sänk ner era nät för fångst där."

⁵ Då svarade Simon: "Mästare, vi har arbetat hårt hela natten utan att ha fått något, men eftersom du säger det så ska jag sänka ner näten." ⁶ När de hade gjort så fångade de så många fiskar i sina nät att de började brista. ⁷ Då signalerade de till sina kompanjoner [*Jakob och Johannes*] i den andra båten att komma och hjälpa till. De kom, och fyllde båda båtarna så att de började sjunka.

⁸ När Simon Petrus såg detta föll han ned vid Jesu knän och sade: "Gå bort från mig, Herre, för jag är en syndig människa." ⁹ Han och alla som var med honom var helt förundrade (*mållösa, stela av en förundran som gränsade till rädsla*) på grund av mängden fiskar de fått. ¹⁰ Även Jakob och Johannes, Sebedeus söner, som var kompanjoner till Simon, var lika förundrade.

Jesus sade till Simon: "Var inte rädd, från och med nu ska du fånga (*skona, befria*) människor." [*Ordet "fånga" betyder ordagrant att fånga levande, rädda och skona liv. Den som "fångas" av Jesus får ett nytt verkligt liv. Ordet används bara här och i 2 Tim 2:26. Där*

används det om människor som hålls fångade i djävulens snara. Både Petrus och djävulen fångar människor, men Jesu tjänare "fångar" för att befria och djävulen för att binda till att göra hans vilja.]

¹¹ När de fört in båtarna till land, lämnade de allting och följde honom.

[Petrus, Jakob och Johannes följde Jesus redan sedan tidigare, se Joh 1:28. Nu tog de ett steg till och lämnade sina arbeten för att gå in i heltidstjänst för Jesus. Den extra stora fångsten visar på Jesu omsorg om lärjungarnas familjer; de lider inte nöd och får tid på sig att anställa nya fiskare.]

*En spetälsk man botas
(Matt 8:1-4; Mark 1:40-45)*

¹² En gång när Jesus var i en av *[de judiska] städerna [någonstans i Galileen, se 4:43]*, kom en man som var full av spetälska. *[Det grekiska ordet "lepra" är en generell term för olika sorters hudsjukdomar. De flesta bibelforskare anser att det inte är den spetälska som finns i dag som också kallas Hansens sjukdom.]* När mannen fick se Jesus kastade han sig ned på sitt ansikte och bönföll honom: "Herre, vill du, så kan du göra mig ren."

¹³ Jesus sträckte ut handen, rörde vid honom *[vilket gjorde Jesus ceremoniellt oren]* och sade: "Jag vill. Bli ren!" Genast försvann spetälskan.

¹⁴ Jesus förbjöd honom att tala om det för någon *[som han skulle möta på vägen till templet*

i Jerusalem] och sade: ”Gå och visa dig för prästen och ge det offer för din rening som Mose har bestämt [*3 Mos 14:1-32*]. Det blir ett vittnesbörd för dem.” [*Markus berättar hur mannen inte lydde Jesu uppmaning, se Mark 1:45.*]

¹⁵ Men ryktet om honom spreds bara mer och mer, och stora skaror samlades för att lyssna på honom och bli botade från sina sjukdomar.

¹⁶ Men han drog sig undan (*upprepade gånger*) till öde trakter för att be. [*Jesu popularitet drev honom till ännu mer bön, inte bara en gång utan ofta.*]

En lam man botas
(*Matt 9:2-8; Mark 2:1-12*)

¹⁷ Det hände sig en dag när han höll på att undervisa [*i Petrus hus i Kapernaum, se Mark 2:1*], att fariséer och de främsta lärarna i lagen satt där [*bland åhörarna*].

[Den grekiska texten framställer att Jesus var fullt upptagen med att undervisa folket, i motsats till fariséerna och de laglärd, som borde varit de som undervisade och visade på Guds kraft. Lukas använder ett ovanligt ord för laglärd här som närmast kan översättas med att ha den högsta akademiska titeln doktor.]

De [*fariséerna och de främsta lärarna*] hade kommit från varenda by i Galileen [*som Tsip-pori, Tiberias, Gamla, Magdala*] och Judéen [*från större städer som t.ex. Hebron*] och från Jerusalem. Herrens kraft var över Jesus så att han kunde bota [*de sjuka som kommit*]. ¹⁸ Då

kom det några [*fyra män, se Mark 2:3*] bärande på en bår med en man som var förlamad, och de försökte komma in med honom [*i huset*] och sätta ner honom framför Jesus. ¹⁹ Då de inte kunde ta sig in med honom på grund av allt folket, gick de upp på taket, tog bort teglet och firade ner honom på hans bår mitt framför Jesus. ²⁰ När han såg deras tro [*både hos den sjuke mannen och hans fyra vänner*] sade han: ”Min vän, du har fått förlåtelse för dina synder.” ²¹ De skriftlärdade och fariséerna tänkte (*hade en inre dialog*): ”Vad är det för en hädare! Vem kan förlåta synder utom Gud?” ²² Men Jesus visste deras tankar (*och inre resonemang*) och sade till dem: ”Vad är det ni tänker i era hjärtan? ²³ Vilket är lättast, att säga: ’Du har fått förlåtelse för dina synder’, eller: ’Stå upp och gå’? ²⁴ Men för att ni ska veta att Människosonen har makt (*auktoritet*) här på jorden att förlåta synder, säger jag dig” – så sade han sedan till den lame – ”Stå upp, ta din bår (*bädd*) och gå hem!”

[Mitt i svaret till de skriftlärdade riktar Jesus sig till den lame i stället, och meningen avslutas inte i ord, utan genom handling!]

²⁵ Genast reste han sig, mitt för ögonen på dem, tog båren han hade legat på och gick hem, allt medan han prisade Gud. ²⁶ Alla slogs av häpnad och prisade Gud, och de fylldes av fruktan och sade: ”Det är otroligt (*ofattbart, något som vi inte*

kunnat drömma om i vår vildaste fantasi), det vi har sett i dag.”

*Levi (Matteus) kallas
(Matt 9:9-17; Mark 2:14-22)*

²⁷ Efter detta gick Jesus ut [*från huset i Kapernaum efter helandet av den lame mannen*], och fick se en tullindrivare (*publikan*) som hette Levi [*även kallad Matteus*] sitta vid tullhuset. Han sade till honom: ”Följ mig.” ²⁸ Han lämnade allt och reste sig upp och följde honom.

[Levi är troligen hans familjenamn, medan Matteus är hans förnamn. Tullstationen låg vid utkanten av staden, antingen vid handelsvägen ”Via Maris” som gick från Damaskus till Medelhavet, eller vid Galileiska sjön där skepp som skulle förtullas anlände från territorier utanför Herodes Antipas styre.]

Fest eller fasta?

²⁹ [*Den glade och nyfrälste*] Levi (*Matteus*) ordnade med en stor fest i sitt hus, och det var många tullindrivare och andra där tillsammans med dem [*Jesus och lärjungarna*]. ³⁰ Men fariséerna och deras skriftlärda klagade på Jesu lärjungar (*viskade irriterat i låg ton till dem*) och sade: ”Hur kan ni äta och dricka tillsammans med tullindrivare och syndare?” ³¹ Jesus svarade: ”Det är inte de friska som behöver läkare, utan de sjuka. ³² Jag har inte kommit för att kalla rättfärdiga till omvändelse, utan syndare.”

33 De [*fariséerna*] sade till honom: ”Johannes lärjungar fastar ofta och ber böner (*regelbundna böner för specifika behov*), och det gör fariséernas lärjungar också, men dina lärjungar äter och dricker.”

[Man syftar antagligen på den fest som Jesus och lärjungarna besökte hos den nyfrälste Matteus, se vers 29. Kanske råkade den infalla på en måndag eller torsdag, som var de rättrogna judarnas fastedagar. Man kunde dock inte anklaga Jesu lärjungar för att inte be, och nämner inget om det.]

34 Jesus svarade dem: ”Kan man låta bröllopgästerna [*brudgummens vänner som ansvarar för att ordna festligheterna*] fasta så länge som brudgummen fortfarande är med dem? [*Nej, det kan man inte.*] 35 Men det kommer en tid när brudgummen ska tas ifrån dem, och då ska de fasta.”

36 Han berättade också en liknelse för dem:

”Ingen river av ett stycke från en ny (*fräsch, formbar*) mantel

och syr på den på en gammal (*stel*) mantel.

Om man gör så har man rivit sönder den nya (*fräscha*) manteln

och biten från den nya (*fräscha*) passar inte den gamla.

37 På samma sätt håller man inte färskt (*nytt*) vin

i gamla vinsäckar (*lädersäckar*).
Om man gjorde så skulle det färska (*nya*) vinet
spränga sönder vinsäckarna [*när det jäser*],

och vinet skulle spillas ut och vinsäckarna
skulle förstöras.

³⁸ Nej, färskt vin hålls i nya (*fräscha*) vinsäckar.

[Två olika ord för ny används i dessa verser. Det grekiska ordet 'kainos' syftar på något nytt, men har inte så mycket med mantelns eller vinsäckens ålder att göra, utan fokuserar mer på dess kvalitet och formbarhet. Synonymerna fräsch och formbar vill visa på denna betydelse. Det andra ordet är 'neos' som handlar om ålder och översätts 'färskt'. Minsta spår av orenhet i en säck gör att jäsningsprocessen startar. Därför är det viktigt att helt rena säckar används. Eftersom det inte finns någon behållare eller säck som kan stå emot de gaser som uppstår vid jäsningsprocessen, kan det nya vinet, som är det bättre, syfta på alkoholfritt vin som inte har jäst.]

³⁹ Ingen som är van att dricka gammalt vin
längtar efter nytt, för han säger: 'Det gamla är
gott (*bättre*).'

[Det är inte Jesus som säger "att det gamla är bättre", utan han citerar den allmänt rådande uppfattningen. Utifrån sammanhanget, där det nya i två exempel stått för Gudsriket som Jesus presenterade, blir detta ett ironiskt fördömande. Fariséerna var nöjda med det gamla och hade inte

ens någon längtan efter något nytt. Vanans makt är stor.]

6

Jesus och sabbaten

(Matt 12:1-8; Mark 2:23-28)

¹ En sabbat [*någon gång då han verkade i Galileen*] tog Jesus vägen genom ett sädesfält. Hans lärjungar ryckte av ax, gnuggade dem mellan händerna och åt. ² Men några av fariséerna sade: ”Varför gör ni det som inte är tillåtet på sabbaten?”

[Det var tillåtet att för eget behov plocka och äta både frukt och säd från någon annans åker om man var hungrig, se 5 Mos 23:23-25. Att äta mat var heller inte förbjudet på sabbaten. Problemet var att enligt den rabbinska tolkningen av lagen både skördade och tröskade lärjungarna när de ryckte av ax och gnuggade dem mellan sina händer. Detta ansågs då vara ett arbete, vilket inte var tillåtet på vilodagen. För att vara säker på att inte utföra ett arbete, tillredde rättrogna judar därför maten på fredagseftermiddagen före sabbaten. Det var troligt att Jesu lärjungar följde dessa judiska seder, se Luk 23:56, men här var man på resande fot och kunde inte förbereda någon mat.]

³ Jesus svarade dem: ”Har ni inte läst [*i 1 Sam 21:1-9*] vad David gjorde när han och hans män

[flydde från Saul till staden Nob, där tabernaklet var på den tiden, och] blev hungriga. ⁴ Han gick in i Guds hus och tog [de heliga] skådebröden, som ingen utom prästerna får äta, och åt av dem och gav åt sina män.” [Skådebröden var tolv limpor, vardera på 3,5 liter mjöl, som bakades en gång i veckan. De symboliserade Herrens närvaro i templet.] ⁵ Sedan sade Jesus till dem: ”Människosonen är herre över sabbaten.”

[Vissa delar av lagen kunde brytas utan att det var ett lagbrott, särskilt om det gällde att rädda liv. För David och hans män gällde det deras liv i denna situation. Denna princip praktiserades redan av Mose. Ett exempel på detta finns i 3 Mos 10:12-20, som bröt mot 3 Mos 6:16, men Mose tillät och godkände det. Ett annat exempel på lagbrott är det arbete som prästerna utförde på sabbaten; de tilläts arbeta för att utföra Herrens sysslor. På Jesu tid praktiserade man att i vissa fall bryta mot lagen om det fanns ett viktigare bud. Man omskar pojkar på åttonde dagen även om det var på sabbaten, se Joh 7:22. Man räddade även djur och människor vars liv var i fara, se Luk 14:5. Jesus lyfter tydligt fram denna högsta princip om att ”rädda liv” i Mark 3:4.]

Jesus botar en man på sabbaten

(Matt 12:9-14; Mark 3:1-6)

⁶ En annan sabbat gick han in i synagogan och undervisade. Där satt en man med förtvinad (förlamad) högerhand. ⁷ De skriftlärdade och fariséerna vaktade på Jesus för att se om han

skulle bota någon på sabbaten, eftersom de ville ha något att anklaga honom för. ⁸ Men han visste vad de hade för tankar och sade till mannen med den förtvinade (*förlamade*) handen: ”Stå upp, och kom fram till mitten [*av synagogan så alla kan se*].” Då reste han sig och gick fram. ⁹ Sedan sade han till dem [*alla som var samlade där i synagogan, men främst de skriftlärdade och fariséerna*]:

”Jag vill ställa en fråga till er:

Är det tillåtet att göra gott på sabbaten,
eller ont,
att rädda liv,
eller att utsläcka liv?”

¹⁰ Han såg sig omkring på dem alla (*förde blicken från ena sidan till den andra sidan*) och sade sedan till mannen: ”Räck ut din hand.” Han gjorde det, och hans hand blev helt återställd.

¹¹ De fylldes av vettlöst hat (*vansinne, galenskap utan logik*) och diskuterade med varandra om vad de skulle göra med Jesus.

De tolv apostlarna

(*Matt 10:1-4; Mark 3:13-19; Apg 1:13*)

¹² Vid den tiden [*någon gång då han verkade i Galileen*] gick Jesus upp på ett berg för att be, och tillbringade hela natten i bön till Gud. ¹³ När det blev dag samlade han sina lärjungar (*följare*), och bland dem valde han ut tolv, som han kallade apostlar (*sändebud, ambassadörer*):

¹⁴ **Simon**, som han också gav namnet Petrus,

och hans bror Andreas,
och Jakob,
och Johannes,

och **Filippus**,
och Bartolomeus [*även kallad Natanael*],
¹⁵ och Matteus,
och Tomas, Alfaios (*Alfeus*) son,

och **Jakob**,
och Simon, som kallades seloten [*ordagrant
”den hängivne, ivrige, fanatiska” och antyder att
han var med i den judiska motståndsrörelsen
mot Romarriket innan han blev en Jesu lärjunge*],
¹⁶ och Judas, Jakobs son, [*vars efternamn var
Taddeus, se Matt 10:3*]
och Judas Iskariot, han som blev förrädare.

[Tre grupper framträder när apostlarna räknas upp. Simon, Filippus och Jakob nämns alltid som första namn i varsin grupp, se Matt 10:1-4; Mark 3:16-19; Apg 1:13.

Jesus kallar nu de tolv lärjungarna för apostlar. Lukas är den evangelieförfattare som flitigast använder denna titel på de tolv. En lärjunge är någon som följer och undervisas av sin lärare och blir mer och mer lik honom, se Mark 1:17. En apostel är en lärjunge som är utsänd som en ambassadör för att representera sin mästare. De tolv var fortfarande Jesu lärjungar, men blev nu också hans sändebud. De tolv apostlarna har en särställning eftersom de var kallade av Jesus själv att vara ögonvittnen och sprida hans

ord, se 1 Kor 9:1; Mark 3:14. Den allmänna apostlatjänsten finns även i dag som en av de fem tjänstegåvorna, se Ef 4:11; Upp 2:2.]

SLÄTTPREDIKAN (6:20-49)

¹⁷ *[Följande predikan har kommit att kallas Slättpredikan. Den har många likheter med Bergspredikan i Matt 5-7 och båda hölls i samma region ganska tidigt i Jesu tjänst. I området kring Gennesarets sjö finns både berg och slätter i bergslandskapet, så "slätten" och "berget" kan referera till samma plats. Då som nu var det vanligt att lärare upprepade viktiga delar av sin undervisning vid flera tillfällen. Troligast är dock att det är samma predikan, med den skillnaden att Matteus och Lukas väljer att betona olika delar. Det som är speciellt med Lukas redogörelse är uppdelningen kring talet fyra. Han väljer att ta med fyra välsignelser och fyra verop, se vers 20-26. Centralt finns fyra bud att älska och fyra praktiska exempel hur man älskar sin fiende, se vers 27-30. Predikan avslutas med fyra liknelser; se vers 39-49. Talet fyra som används om de fyra väderstrecken symboliserar ofta hela jorden. Denna uppdelning kring fyra förstärker Lukasevangeliets fokus på att Jesu budskap gäller hela världen. Matteus, som riktar sig till judarna, väljer att ta med fler exempel från Mose lag. Även efterföljande händelser pekar på att det är samma predikan. Båda evangelierna skriver om helandet av en officers tjänare, se Luk 7:1-10; Matt 8:5-13. Att de tolv kallas just*

före Slättpredikan här i Lukas, medan Matteus lägger den händelsen senare, i Kapitel 10 efter Bergspredikan, kan antyda att det är olika predikningar. Det är dock inte ovanligt att Matteus har en mer tematisk framställning och då kopplar han ihop bönen om arbetare till skörden med bönesvaret i nästa vers när lärjungarna kallas, se Matt 9:38-10:1.]

Jesus kom ner [*från berget*] tillsammans med dem [*de tolv*] och stannade på ett ställe på slätten. Där var en mängd lärjungar till honom, och en stor folkmassa från hela Judéen och Jerusalem [*i söder*] och från kustlandet vid Tyros och Sidon [*i väst*] ¹⁸ hade kommit för att lyssna på honom och få sina sjukdomar botade. De som plågades av orena andar blev hjälpta, ¹⁹ och hela hopen försökte röra vid honom, för det utgick ständigt kraft från honom, och han helade alla.

Välsignelser och verop (Matt 5:1-12)

²⁰ [*Jesus börjar tala till sina lärjungar, men riktar sig även till hela folket, se Luk 6:18; Luk 7:1.*] Han lyfte upp sina ögon och såg på sina lärjungar och sade:

”Saliga (*lyckliga, välsignade, avundsvärda*) är ni [*mina lärjungar*] som är **fattiga**[*utan egen rikedom, inflytande och ära här i världen*],

för er tillhör Guds rike.

[Här används inte futurum, utan presens – Guds rike där Guds lagar råder är tillgängligt just nu. I Matt 5:3 finns även en andlig dimension av att vara fattig där man är en 'andlig tiggare' som är helt beroende av Gud i allt.]

²¹ Saliga (*lyckliga, välsignade, avundsvärda*) är ni [*mina lärjungar*] som **hungrar** nu, för ni ska bli mättade.

Saliga (*lyckliga, välsignade, avundsvärda*) är ni [*mina lärjungar*] som **gråter** nu, för ni ska skratta.

²² Saliga (*lyckliga, välsignade, avundsvärda*) är ni [*mina lärjungar*] när människor **hatar**(*föraktar, avskyr*) er, och stöter bort er och smädar er och gör ert namn avskytt, bara på grund av Människosonen.

²³ Gläd er på den dagen och dansa av glädje (*en överväldigande glädje som gör att det inte går att sitta still*), för er lön i himlen är stor. På samma sätt gjorde ju ert fäder med profeterna.

²⁴ [*Motsatsen till välsignelse är ofta förbannelse, men här ser vi Jesu medlidande och kärlek när han uttrycker sin förtvivlan i fyra parallella verop.*]

Men ve er (*uttryck för intensiv förtvivlan*) ni som är **rika**(*nu lever i materiellt överflöd*),

för ni har redan fått er tröst (*hjälp, uppmuntran, befrielse*).

[Ordet 'paraklesis' används här och är samma ord som beskriver den helige Ande. Den som satt sin tillit till pengar söker sin tröst och hjälp från världens ande i stället för Guds ande.]

²⁵ Ve er (*uttryck för intensiv förtvivlan*) ni som är **mätta** nu,
för ni ska hungra.

Ve er (*uttryck för intensiv förtvivlan*) ni som **skrattar** nu,
för ni ska sörja och gråta.

²⁶ Ve er (*uttryck för intensiv förtvivlan*), när alla (*kategorier av*) människor **talar väl** om er,
för på samma sätt gjorde ju deras fäder med de falska profeterna.”

Älska era fiender
(Matt 5:38-42)

²⁷ *[Nu följer fyra parallella synonyma bud att älska, och då särskilt den som hatar dig, se vers 22. Det är tydligt att kärleken inte är en känsla utan ett viljebeslut och konkreta handlingar.]*

”Men till er som lyssnar på mig säger jag:

Älska era fiender (med den högsta formen av osjälvisk, utgivande kärlek),

gör gott mot dem som hatar er (*behandla dem väl, agera värdigt*),

²⁸ välsigna dem som förbannar er (*tala väl om dem*),

och be för dem som skymfar (*hotar, förorättar, sprider lögn om*) er.

[Ordagrant 'be runt omkring dem', dvs. be om ett beskydd runtomkring dem så de inte utför sina hot utan omvänder sig.]

²⁹ *[Nu följer fyra praktiska exempel på hur man älskar sin fiende. De fyra punkterna är väl strukturerade där ett verb beskriver en ond handling, följt av den troendes respons. Genom tiderna har det funnits två sätt att agera mot en fiende: 'fäkt eller fly'. Nu ger Jesus en ny väg: stå kvar och förvåna fienden!]*

Slår någon dig [*föraktfullt*] på ena kinden,

så vänd också fram den andra.

[I Matt 5:39 står det att det är den 'högra kinden'. Det är omöjligt för en högerhänt person att slå någon på den högra kinden med ett knytnävsslag. Man kan bara slå den andres vänstra kind. Detta antyder att det inte är ett vanligt knytnävsslag som avses, utan ett föraktfullt slag med ovansidan av en öppen högerhand mot någons högra kind.]

Tar någon ifrån dig manteln [*ytterklädnaden*],

så hindra honom inte från att ta underskjortan (tunikan) också. *[Klä av dig helt naken!]*

[Om man inte kunde betala tillbaka ett lån kunde manteln tas som pant, men måste lämnas tillbaka före solnedgången, se 2 Mos 22:26-27. Att då inte bara ge manteln utan också börja ta av sig sina underkläder där i rätten skulle förvåna. Nakenheten var tabu inom judendomen och skammen föll mindre på den som var naken än dem som såg den eller var orsak till den, se 1 Mos 9:20-27.]

³⁰ Alla som ber dig *[eller frågar om något]*,
ge dem.

Tar någon det som är ditt *[stjäl något ifrån dig]*,
kräv det inte tillbaka.”

Den gyllene regeln

³¹ *[Denna vers har kommit att kallas ”den gyllene regeln”, men Jesus var inte den förste med att formulera en sådan tanke. De som lyssnade till Jesus måste ha känt till den store rabbinen Hillel som många år tidigare sammanfattat lagen med orden: ”Gör inte mot din nästa vad du själv hatar. Detta är hela lagen. Resten är kommentarer.” Skillnaden är dock att Jesu uppmaning inte innehöll något förbud. Det är stor skillnad mellan att undvika att göra ont och att aktivt sätta sig in i en annan människas situation och göra gott! Den gyllene regeln tvingar oss att ställa frågan:*

Hur skulle jag vilja bli bemött om jag var i min nästas situation?]

”Det ni vill att andra ska göra för er,
det ska ni göra för dem.

³² *[Med tre exempel om att älska, göra gott och ge lån förklaras nu gyllene regeln. Det är inte svårt att vara vänlig och generös mot den som behandlar dig på samma sätt, se vers 32-34. Jesus visar på ett helt annat tillvägagångssätt som är i linje med Guds vilja och som han rikligen belönar, se vers 35.]*

Anta att ni [*bara*] älskar dem som älskar er,
förväntar ni er ett tack [*belöning från Gud, se Matt 5:46*] för det?

Även syndare älskar ju dem som älskar dem.

³³ Anta att ni [*bara*] gör gott mot dem som gör gott mot er,

förväntar ni er ett tack [*belöning från Gud, se Matt 5:46*] för det?

Även syndare gör ju så.

³⁴ Anta att ni [*bara*] ger lån [*med ränta*] till dem som ni räknar med att få tillbaka från,

förväntar ni er ett tack [*belöning från Gud, se Matt 5:46*] för det?

Även syndare lånar ju ut till syndare och räknar med att få tillbaka samma [*överenskomna*] belopp.

³⁵ Nej, i stället ska ni älska de fientliga (*era fiender*), alltid göra gott och ge lån utan att tappa

hoppet (*förtvivla*) [*på att få igen lånet, räntan eller för hur låntagaren hanterar hjälpen*]. Då ska er lön (*betalning för tjänsten, er gudomliga kompensation*) bli stor, och ni ska bli den Högstes söner, för han är god (*nådig, välvillig, vänlig*) mot de otacksamma och onda (*de moraliskt fördärvade*) [*som orsakar bedrövelse, förargelse, problem och smärta*].

³⁶ Var barmhärtiga (*visa sympati*),

så (*precis, på samma sätt*) som er Fader är barmhärtig.

³⁷ Döm inte [*var inte för snabb att kritisera andra*],

så ska ni inte bli dömda.
Förlåt (*släpp, frikänn*),

och ni ska bli förlåtna.

³⁸ Ge (*var ständigt generösa*),

och det ska ges till er. Ett gott (*generöst*) mått som är väl packat och överflödande ska människor ge er i fickan på er mantel. För med det mått som ni har för vana att använda [*mot andra*], ska det också mätas upp till er.”

[Bakgrunden till bilden av ett packat, skakat och överflödande mått kommer från hur man mätte upp mjöl på marknaden. Man höll upp vetet i ett mått, och skakade det för att få ett jämnt mått. Om försäljaren var generös fyllde han sedan på måttet ännu mer så att det flödade över. Köparen vek den övre delen av sin mantel så det blev som en ficka.]

1 (av 4) *Blinda ledare*

³⁹ [*Ordet "liknelse" är ordagrant "att kasta vid sidan om". Nu följer fyra liknelser med praktiska exempel från vardagen för att belysa och förklara de andliga sanningar Jesus förmedlat.*]

Han berättade också en liknelse för dem:

"Kan en blind vägleda en blind? [*Nej, självklart inte.*]

Faller inte båda två i diket? [*Jo, det gör de.*]

⁴⁰ En lärjunge är inte förmer än sin lärare, men när han är fullärd blir han som sin lärare. [*Så var noga med vem du följer.*]

2 (av 4) *Flisan och bjälken*

⁴¹ [*På tal om blindhet:*]

Varför ser du dammkornet (*flisan*) i din broders öga,

utan att ens fundera på (*vara medveten om*) bjälken i ditt eget öga?

⁴² Hur kan du säga till din broder:

'Broder, låt mig ta bort dammkornet (*flisan*) från ditt öga',

när du själv inte ser bjälken i ditt eget öga?
Du hycklare (*som inte lever som du lär utan som ett skenheligt skådespel*)!

Ta först bort bjälken ur ditt eget öga,

sedan kan du se klart och ta bort flisan ur din broders öga.

[Denna liknelse hör ihop med den förra, både flisan och bjälken är orsaken till blindhet. Den som kontrollerar någon annans syn måste själv ha bättre syn än den som han ska hjälpa. Den som tar bort en flisa, måste själv ha tagit bort bjälken från sitt eget öga. Innan du dömer/bedömer någon annan, rannsaka dig själv först. En ledare måste ha större andlig klarsyn än sina elever. Han måste själv praktisera de sanningar han lär ut.]

*3 (av 4) Trädet och dess frukt
(Matt 7:15-20)*

⁴³ Det finns inget gott träd som bär dålig frukt, inte heller finns det något dåligt (*murket*) träd som bär god frukt.

⁴⁴ Ett träd känns igen på sin frukt, för inte plockar man väl fikon från törnen eller skördar vindruvor från en törnbuske.

⁴⁵ En god människa bär fram det som är gott ur sitt hjärtas goda förråd, och en ond människa bär fram det som är ont ur sitt onda förråd. Vad hjärtat är fullt (*överflödar*) av, det talar munnen.

[Sedan begynnelsen finns en andlig lag att naturen bär frukt 'efter sin art', se 1 Mos 1:11. Det som finns på insidan i hjärtat kommer att visa sig i människors handlingar förr eller senare.]

*4 (av 4) Två hus
(Matt 7:21-27)*

⁴⁶ Varför kallar ni mig för 'Herre, herre' utan att göra det jag säger? [*Upprepningen av herre, indikerar att man verkligen trodde att man gjorde Guds vilja.*] ⁴⁷ Den som kommer till mig och hör mina ord och handlar efter dem, jag ska visa er [*i följande illustration*] vem han är lik:

⁴⁸ Han är lik en man som när han bygger ett hus gräver djupt

och lägger grunden på **klippan**[*väljer att bygga sitt liv, sin tjänst och allt man tar sig för på Jesus*].

När floden svämmar över vräker sig vattnet mot huset men förmår inte rubba det,
eftersom det var väl byggt på klippan.

⁴⁹ Men den som hör och inte gör [*praktiserar mitt ord*],

han är lik en man som bygger ett hus på **sanden**[*mänskliga tankar och idéer, det jordiska*],

utan att lägga någon grund.

Floden vräker sig mot huset,

och det rasar genast ihop och förödelsen blir stor.”

[*Det räcker inte att säga rätt saker – den som hör Jesu ord måste också agera på dem. Alla människor bygger sina liv, alla drabbas av stormar, frågan är på vilken grund huset är byggt.*]

7

FYRA HÄNDELSER

[I detta kapitel återger Lukas fyra händelser från Jesu tjänst i Galileen. Det som utmärker dem är att det är spontana möten med människor. Ofta sker de stora undren i dessa oplanerade händelser i vardagen. Jesu mänskliga sida reagerar alltid först. Han förundras över officerens tro, se vers 9; känner medlidande med änkan, se vers 13; bekräftar Johannes Döparens tjänst, se vers 28; ser på kvinnan och försvarar henne, se vers 44.]

En officers tjänare botas

(Matt 8:5-13)

¹ När Jesus hade hållit hela sitt tal [Luk 6:20-49] till folket, gick han in i Kapernaum [där han bodde i Petrus hus]. ² En romersk officer (centurion) där hade en tjänare som låg sjuk och var nära döden. Officeren satte stort värde på denne tjänare. ³ När han fick höra om Jesus, sände han några av de judiska äldste [*de judiska ledarna i Kapernaum*] och bad honom komma och rädda tjänarens liv. [Här används prepositionen "dia" framför det grekiska ordet "sozo" som både betyder helad och frälst. Prepositionen som betyder "genom" förstärker att han önskar att hans tjänare blir "genom-helad", dvs. fullständigt helad på en gång.] ⁴ De kom till Jesus och vädjade gång på gång ivrigt till honom: "Han är värd att du gör detta för honom, ⁵ för han älskar (uppriktigt, osjälviskt) vårt folk och har även byggt synagogan åt oss."

[En romersk centurion förde befälet över

omkring åttio romerska soldater. Även om han tjänade tjugo gånger mer än en vanlig soldat, var det en stor uppoffring att bygga synagogan. Hans kärlek till det judiska folket visade sig i praktisk handling. Arkeologer har hittat flera inskriptioner från den här tiden som visar att det inte var ovanligt att hedningar bekostade judiska synagogor. Cornelius var också en romersk centurion som gav av sina medel till judarna, se Apg 10:1-2.]

⁶ Jesus följde då med dem. Men när han nästan var framme vid huset skickade den romerska officeren några vänner och lät hälsa: "Herre, gör dig inte besvär. Jag är inte värdig att du går in under mitt tak. ⁷ Därför ansåg jag mig inte heller värdig att själv komma till dig. Men säg bara ett ord så blir min tjänare (*pojke*) frisk. ⁸ Jag är själv en man som [*dagligen*] står under andras befäl och har soldater under mig. Om jag säger: 'Gå', till en av dem så går han, eller till en annan: 'Kom', så kommer han, och om jag säger till min tjänare: 'Gör detta', så gör han det."

⁹ När Jesus hörde detta förundrades han över honom (*Jesus blir förvånad och överraskad*) och sade till folket som följde honom: "Jag säger er, inte ens i hela Israel har jag sett en sådan stor tro." ¹⁰ När de utskickade [*vännerna till officeren*] kom tillbaka till huset fann de tjänaren frisk igen.

[Samma ord, "förundras", i vers 9, används om

Jesu förundran över otron han mötte när han besökte synagogan i sin egen hemstad, se Mark 6:6.]

En änkas son uppväcks i Nain

¹¹ Kort därefter (*dagen efter*) [*helandet av officerens tjänare i Kapernaum*] gick Jesus till en stad som hette Nain, och hans lärjungar och en stor folkskara följde med honom. [*Nain var en mindre stad i Galileen, ca åtta kilometer söder om Nasaret, nära Samarien.*] ¹² Samtidigt som han närmade sig stadsporten bar man ut en man som hade dött. Han var sin mors ende son, och hon var änka. Mycket folk från staden gick med henne.

[På den smala vägen upp mot Nain möts två folkskaror. Kontrasten kan inte bli större, en jublande skara i ett glädjetåg möter en hel stad i sorg på väg till gravplatsen strax utanför staden.]

¹³ När Herren fick se henne kände han medlidande med henne och sade: "Gråt inte." ¹⁴ Sedan gick han fram och rörde vid båren, och de som bar den stannade. Jesus sade: "Unge man, jag säger till dig: Res dig upp på en gång!"

¹⁵ Mannen [*som var död*] satte sig upp och började tala. Jesus gav [*tillbaka*] honom till hans mor. ¹⁶ Alla fylldes på en gång med fruktan, och de började prisa (*tacka, ära*) Gud (*de prisade honom mer och mer*) och sade: "En stor profet har visat sig (*uppstått*) bland oss, Gud har besökt sitt folk." ¹⁷ Berättelsen om vad Jesus hade gjort

(ryktet om honom) spred sig i hela Judéen och regionerna runtomkring.

[Vad är det som är speciellt med Nain? Bara ett par kilometer härifrån på andra sidan berget låg staden Shunem. Det var här som Elisa hade uppväckt en familjs enda son nästan 900 år tidigare, se 2 Kung 4:35. Att den stora profeten Elisa hade verkat i detta område var något man kände till och var stolt över. Det kan vara anledningen att folket brister ut i formuleringen att en stor profet har uppstått bland oss i vers 16. Jesaja profeterade om Jesus, den stora profeten, att han ska för alltid göra döden om intet, se Jes 25:8. Inte långt härifrån ligger också Ein-Dor, den platsen där Saul besökte en spåkvinna för att tala med de döda. Att Jesus uppväcker en död just i den här trakten måste väckt extra stor förundran.]

Denna pojke är den första av tre personer som Jesus uppväcker från de döda. De övriga är Jairus dotter och Lasarus, se Luk 8:55; Joh 11:44. Flera icke namngivna personer uppväcks också vid Jesu död, se Matt 27:52-53. I Gamla testamentet omnämns också tre personer som återuppväcks. Elia uppväcker en änkas son, 1 Kung 17:17, och hans efterföljare Elisa väcker upp två personer, se 2 Kung 4:35; 2 Kung 13:21.]

Johannes Döparens frågor (Matt 11:2-19)

¹⁸ Allt detta [som Jesus gjorde i allmänhet men speciellt dessa två under som nämns i vers 1-17]

fick Johannes [*Döparen som nu var fängslad, se Matt 11:2*] höra berättas av sina lärjungar. ¹⁹ Han kallade till sig två av dem och skickade dem till Herren för att fråga: ”Är du den som ska komma, eller ska vi [*fortsätta att*] vänta på någon annan?”

²⁰ Männen sökte upp Jesus och sade: ”Johannes Döparen har skickat oss till dig för att fråga om du är den som ska komma eller om vi ska vänta på någon annan.” ²¹ Just då (*i samma stund*) helade Jesus många från sjukdomar (*kroniska, obotliga sjukdomar*) och krämpor (*tillfälliga sjukdomar*) och onda andar, och många blinda gav han synen tillbaka.

²² Så han svarade: ”Gå och berätta för Johannes vad ni har sett och hört: Blinda får sin syn, lama går, spetälska blir rena (*friska*), döva hör, döda uppstår, och för de fattiga predikas de glada nyheterna [*Jes 61:1*]. ²³ Salig (*lycklig, välsignad*) är den som inte tar anstöt av mig (*inte slutar tro bara för att man inte förstår allt, blir sårad och drar sig undan*).”

²⁴ Medan Johannes [*Döparens*] sändebud gick därifrån började Jesus tala till folket om Johannes:

”Vad gick ni ut i öknen för att se? Ett strå som vajar för vinden? ²⁵ Nej, vad gick ni ut för att se? En man klädd i fina (*lyxiga, mjuka*) kläder? Nej, de med fina kläder brukar ju finnas i kungapalatsen.

²⁶ Vad gick ni ut för att se? En profet? Ja, jag säger er, och ännu mer än en profet (*mer speciell, mer betydelsefull*). ²⁷ Det är om honom det står skrivet [*Mal 3:1*]: 'Se, jag sänder ut min budbärare framför dig, han ska bereda vägen för dig.' ²⁸ Jag säger er sanningen, bland alla dessa som har fötts av kvinnor, finns ingen som är större än Johannes, ändå är den minste i himmelriket större än han." [*I Guds rike har nu den minste fått större privilegier än Johannes Döparen, den siste och störste profeten från gamla förbundets tid.*]

²⁹ [*Följande två verser kan vara en kommentar av Lukas, eller en fortsättning på Jesu tal. Det beror på vad "hörde honom" syftar på. Oavsett så är det tydligt att Jesus bekräftar Johannes Döparen, och att den skiljelinje som fanns mellan dem som tog till sig budskapet och dem som inte gjorde det, fortfarande finns kvar.*]

När allt folket, även tullindrivarna, hörde honom [*Jesus lovorda Johannes Döparen eller Johannes Döparen predika i öknen*] gav de Gud rätt (*instämde de i att Guds väg var rätt*), eftersom de hade låtit döpa sig med Johannes [*omvändelse*]-dop. ³⁰ Men fariséerna och de laglärda gjorde om intet (*brydde sig inte om*) Guds vilja med dem [*som var budskapet om omvändelse och tro på den kommande Messias*], eftersom de inte låtit sig döpas av honom [*Johannes Döparen*].

³¹ [*Jesus fortsätter:*] ”Vad ska jag jämföra den här generationen människor med? Vad liknar de? ³² De är som småbarn som sitter på samlingsplatserna (*torgen*) och ropar till sina kamrater:

’Vi har spelat flöjt för er [*lekt bröllop*],
och ni har inte dansat.
Vi har sörjt [*lekt begravning*],
och ni har inte jämrat er (*slagit handen mot bröstet för att visa sorg*).’

[Människans onda natur blir aldrig nöjd – hon vill att Gud ska dansa efter hennes pipa, rätta sig efter hennes nycker.]

³³ Johannes har kommit utan att äta bröd eller dricka vin, och ni säger: ’Han är besatt.’
³⁴ Människosonen har kommit och både ätit och druckit, och då säger ni: ’Titta, vilken frossare och fyllerist (*given åt vin*), vän med skatteindrivarna [*kända för att använda tvivelaktiga metoder och själva roffa åt sig*] och syndare (*de som aktivt lever i synd*).’ ³⁵ Men visheten [*som både Johannes Döparen och Jesus har predikat och visat på*] har fått rätt, det bekräftar alla hennes barn [*Jesu och Johannes efterföljare*].”

En kvinna smörjer Jesu fötter

³⁶ En av fariséerna frågade om Jesus ville äta middag med honom, så han gick in till fariséns hus och lade sig till bords. [*Man låg på sidan med huvudet närmast bordet.*]

³⁷ I staden [*antagligen Kapernaum*] fanns en kvinna som var en synderska. [*Hon var känd i staden för sin livsstil, det är troligt att hon var prostituerad.*] När hon fick höra att Jesus låg till bords i fariséns hus, gick hon dit med en alabasterflaska med balsam (*olja, parfym*). [*I Mark 14:5 och Joh 12:5 där en liknande händelse inträffar motsvarar värdet på en sådan flaska en årslön.*] ³⁸ Hon stod bakom Jesus vid hans fötter och grät. Hennes tårar var som regndroppar som vätte hans fötter och hon torkade dem med sitt hår. Hon kysste hans fötter gång på gång och började sedan smörja dem med balsam.

[Verben i föregående vers ger en detaljerad beskrivning av varje rörelse som kvinnan gör. Att hon deltar på middagen är inte så förvånande. När en lärare var inbjuden att äta var åhörare välkomna att stå utmed väggarna och lyssna, men sättet hon närmar sig Jesus var ovanligt, särskilt med tanke på hennes rykte.]

³⁹ När farisén som hade bjudit dit honom såg det, sade han till sig själv: ”Om den mannen var en profet (*och det är ju helt uppenbart att han inte är det, för då*) skulle han veta vilken sorts kvinna som rör vid honom, hon är en värdelös synderska (*en notorisk syndare*).”

⁴⁰ Då sade Jesus till honom: ”Simon, jag har något att säga dig.”

Han svarade: ”Lärare, säg det.”

⁴¹ [*Jesus berättar nu en liknelse:*] ”En pen-

ningutlånare hade två män som stod i skuld till honom. Den ene var skyldig femhundra denarer, den andre femtio. ⁴² När de inte kunde betala efterskänkte han skulden för dem båda. Vem av dem kommer att älska honom mest?”

[Liknelsen gör det klart att alla har syndat och står i skuld till Gud, se Rom 3:22. En denar var en arbetares dagslön. Den ene var skyldig tjugo månadslöner, den andre två. De två skulderna representerar inte syndens storlek, utan medvetenhet om sin synd. I alla närvarandes begreppsvärld ansågs Simon tio gånger bättre än kvinnan, och man identifierade kvinnan med den personen i liknelsen som var skyldig mest. Men liknelsen säger inte att Simon var mindre brottslig inför Gud. Kvinnan visste att hon hade syndat mot Gud, medan Simon var ovetande om sitt bedrövliga tillstånd.]

⁴³ Simon svarade: ”Jag antar att det är den som fick mest efterskänkt.”

Jesus sade till honom: ”Du har valt (dömt) rätt.”

⁴⁴ Sedan vände han sig mot kvinnan, och sade till Simon:

”Ser du den här kvinnan?

Du gav mig inte vatten till mina fötter när jag kom in i ditt hus,

men hon har vätt mina fötter med sina tårar och torkat dem med sitt hår.

⁴⁵ Du gav mig ingen välkomstkyss,

men hon har kysst mina fötter hela tiden sedan jag kom hit.

⁴⁶ Du smorde inte mitt huvud med olja (*vanlig enkel olivolja*),

men hon har smort mina fötter med balsam (*dyr parfymerad välluktande olja*).

⁴⁷ Det är därför som jag säger dig att alla hennes många synder är förlåtna. Hennes stora kärlek visar det. Men den som har fått lite förlåtet älskar lite.”

⁴⁸ Sedan sade han till henne: ”Dina synder är förlåtna.”

⁴⁹ Men de som var runt bordet började säga till varandra: ”Vem är han som till och med förlåter synder?”

⁵⁰ Han sade till kvinnan: ”Din tro har frälst (*räddat, helat, upprättat*) dig. Gå i frid!”

[Det är inte på grund av att hon tjänat Jesus och tvättat hans fötter och smort dem som hennes synder blir förlåtna; det är på grund av hennes tro på Jesus. Hon visar stor kärlek i tacksamhet för att han har förlåtit alla hennes synder.]

8

Kvinnor som följde Jesus

¹ Kort efter detta [*de två helandeundren, frågorna från Johannes Döparens lärjungar och middagen hos Simon som beskrivs i föregående kapitel*] vandrade Jesus från stad till stad och från by till by och predikade (*förkunnade*) evangeliet (*de glada nyheterna*) om Guds rike. De tolv [*lärjungarna*] var med honom ² och även några kvinnor som hade blivit befriade från onda

andar och helade från sjukdomar [*och några av dem var*]:

Maria, som kallades Magdalena [*som betyder "hon från Magdala", fiskeort mellan Tiberias och Kapernaum*],

från vilken sju demoner farit ut.

³ Johanna, hustru till Kusas, som var Herodes [*Antipas*] förvaltare [*eller guvernör*].

[*Evangeliet nådde in i samhällets högsta skikt.*]

Susanna

och många andra [*kvinnor som blivit helade av Jesus*].

Dessa kvinnor försörjde dem [*Jesus och lärjungarna*] med sina egna medel (*ägodelar*).

Jesus talar i liknelser

Liknelsen om säden och de fyra jordmånerna (Matt 13:1-10; Mark 4:1-9)

⁴ [*Ordet liknelse i grekiskan betyder att "kasta vid sidan om". Genom att använda praktiska exempel från vardagen belyser Jesus andliga sanningar. I evangelierna återges ett trettiotal olika liknelser. Denna liknelse om såningsmannen är viktig. Jesus säger själv att en rätt förståelse av den är grunden för att förstå alla andra liknelser, se Mark 4:13.*]

En stor folkskara höll på att samlas, och människor kom ut till Jesus från stad efter stad, då sade han till dem i en liknelse:

5 ”En såningsman gick ut för att så sin säd.

När han sådde föll en del vid **vägen**,
och det blev nedtrampat
och himlens fåglar åt upp det.

6 En del föll på **berghällen***[det tunna lager jord som täckte berget]*,
men så fort det hade börjat växa upp (*gro*)
torkade det bort,
eftersom marken inte hade någon fukt.
*[Den brännande solen torkade snabbt ut jorden,
och utan rot vissnade det som såtts, se Matt 13:6.]*

7 En del föll mitt bland **törne***[frön och rötter, oftast vid fältets kanter]*,
men törnet växte upp tillsammans med säden
och kvävde den.

8 En del föll i **god jord**,
och när det vuxit upp
bar det hundrafaldig skörd.”

Sedan ropade han med hög röst: ”Den som har öron att höra med, lyssna noggrant på det jag sagt!”

[Jesus förklarar liknelsen i vers 11-15. Israel har ett subtropiskt klimat. Man sår under höstens regnperiod och skördar på våren före den torra heta sommaren. Bilden för den här liknelsen är en åker där en väl upptrampad stig passerar rakt igenom den. En såningsman sprider ut säd

för hand. De olika jordmånerna syns inte för blotta ögat eftersom hela åkern nyligen är plöjd. Liknelsen säger inget om proportionerna mellan god och dålig jord, men generellt sett består en åker till största delen av god jord.]

⁹ Hans lärjungar frågade honom vad denna liknelse betydde. ¹⁰ Han sade: ”Ni har fått gåvan att lära känna (*att få en personlig erfarenhet av och en klarare förståelse av*) Guds kungarikes mysterier (*hemligheter, dolda planer*), men för andra är de i liknelser. Detta är för att [*Jes 6:9 ska bli uppfyllt*]: De ska inte se, fast de ser, och inte förstå, fast de hör.”

*Förklaringen av liknelsen med jordmånerna
(Matt 13:10-23; Mark 4:10-20)*

¹¹ ”Detta är liknelsens innebörd:

Säden är Guds ord.

¹² Den säd som föll vid **vägen** är de som har hört, men sedan kommer djävulen och tar bort ordet från deras hjärtan [*ofta genom invanda tankemönster*], så att de inte längre tror och blir frälsta (*bevarade, helade, upprättade, får evigt liv*). [*Ordet 'väg' kan också betyda invanda tankebanor, tankemönster, dvs. förutfattade meningar och erfarenheter av Guds ord som trampar ner det. För att budskapet ska slå rot krävs också tro, se Heb 4:2.*]

13 Den säd som föll på **berghällen***[det tunna jordlagret över berget]* är de som tar emot ordet med glädje, men inte har någon rot. De tror ett tag, men i tider av prövning faller de av (*drar sig tillbaka, håller sig på avstånd*).

14 Den säd som föll bland **törnen** är de som hör, men senare under livets gång (*vandring*) kvävs av:

oro (*bekymmer för morgondagen, omsorg om allt det materiella i den här världen*)

och rikedom

och njutningslystnad *[intressen vid sidan av Gud]*.

De slutför inte vad de börjat (*frukten mognar inte*).

[Törne är ett ogräs med taggar och kraftigt rotsystem, det kan bli upp till två meter högt och tränger undan all annan växtlighet. Det grekiska ordet som används för törne är 'akantha'. Grundordet är extremer, eller att föra något till den yttersta punkten. Det är alltså ett intresse, en lära eller något annat som tar allt fokus. Det är ett skrämmande sammanträffande att det just är en krona av törne som sätts på Jesu huvud när han korsfästs.]

15 Men den säd som föll i den **goda jorden** är de som när de hört ordet med ett ärligt och gott hjärta, håller fast vid det och bär frukt genom att vara uthållig.”

Liknelsen om oljelampan

(Mark 4:21-25)

¹⁶ *[Jesus är världens ljus, och hans undervisning ska inte döljas av Jesu lärjungar, utan förmedlas vidare till andra. Jesus illustrerar detta med några vanliga föremål som fanns i varje hem. Oljelampan användes för att lysa upp hemmet och sädesmättet på cirka åtta liter användes för att mäta upp mjöl, men kunde också ställas upp och ner och fungera som ett lampställ.]*

[Jesus fortsätter att tala i liknelser:] ”Ingen tänder en oljelampa och sätter den under ett sädesmått eller under en bädd, utan man sätter den på en hållare, så att de som kommer in ser ljuset. ¹⁷ Det finns inget fördolt som inte ska uppenbaras, och inget är gömt som inte ska komma i ljuset. *[Även om liknelserna nu var dolda för många skulle Guds rike snart bli synligt.]* ¹⁸ Var uppmärksamma på hur ni hör. För den som har *[andlig kunskap]* ska få mer, och från den som inte har *[andlig kunskap]* ska även det han tror sig ha tas bort.”

Jesu verkliga familj

(Matt 12:46-50; Mark 3:31-35)

¹⁹ *[Jesu påståenden och konflikten med fariséerna fick även hans familj att tro att han var från sina sinnen. Därför kommer de från Nasaret till Kapernaum för att föra med sig honom med våld, se Mark 3:20-21.]*

Jesu mor och hans bröder kom till honom [*medan han undervisade inne i Petrus hus*]. De kunde inte komma in till honom på grund av allt folket. ²⁰ Då sade man till honom: ”Din mor och dina bröder står här utanför och vill träffa dig.” ²¹ Men han svarade dem [*som kommit med budet*]: ”De som lyssnar på Guds ord och handlar efter det är min mor och mina bröder.”

Jesu makt

Jesus stillar stormen

(Matt 8:23-27; Mark 4:35-41)

²² [*Galileiska sjön ligger tvåhundra meter under havsytan, omgiven av berg. Vid rätt omständigheter i lufttemperaturer kan kraftiga orkanbyar snabbt uppstå när varm luft drar in från öknen. Detta är ett känt fenomen. 1992 slog tre meter höga vågor in mot kuststaden Tiberias i en liknande storm.*]

En dag steg Jesus i en båt tillsammans med sina lärjungar och sade till dem: ”Låt oss fara över till andra sidan.” De lade ut, ²³ och medan de seglade föll Jesus i sömn. Då kom det en kraftig stormby (*virvelvind, cyklon*). Vågorna slog in i båten, så att den höll på att fyllas, och de var i stor fara. ²⁴ Då gick de fram och väckte honom och sade: ”Mästare, mästare, vi går under!”

Han vaknade och tillrättavisade skarpt vinden och vattnets vågor, och de lade sig och det blev lugnt.

²⁵ Han frågade lärjungarna: ”Var är er tro?”

Förskräckta men också förundrade (*förvånade, chockade*) sade de till varandra: ”Vem är han som till och med befäller vindarna och vattnet, och de lyder honom?”

Jesus befriar en besatt

(Matt 8:28-34; Mark 5:1-20)

²⁶ De [*Jesus och de tolv lärjungarna*] kom till gerasenernas område, som ligger mitt emot Galileen. ²⁷ När Jesus steg i land konfronterades han av en man från staden (*som kom fientligt emot honom*). Han var besatt av demoner och hade inte haft kläder på sig sedan lång tid, och han bodde inte i något hus utan bland gravarna. ²⁸ När han såg Jesus vrålade han genomträngande, föll ner inför honom och ropade med hög röst: ”Vad har du med mig att göra, Jesus, du den högste Gudens son? Jag ber dig, plåga mig inte!” [*Frasen är ordagrant ”vad har jag med dig att göra”, och kan betyda ”lämna mig ifred” eller ”bry dig inte om mig.”*]

²⁹ Jesus hade redan befallt den orena anden att fara ut ur mannen. Den hade länge haft mannen i sitt grepp. Ofta hade man bundit honom med kedjor och bojor och hållit honom i förvar, men han hade slitit sig lös och drivits ut i öknarna av demonen.

³⁰ Jesus frågade honom: ”Vad är ditt namn?”

Han svarade: ”Legion”, för många demoner hade farit in i honom.

[”Legion” betyder tusental och är ett latinskt låneord för en stor armé. En romersk legion bestod av över 6 000 män. Termen antyder både

att mannen hade ett stort antal demoner och att deras natur var våldsam och krigisk.]

³¹ De bad Jesus att han inte skulle befalla dem att fara ner i avgrunden (*det bottenlösa djupet, helvetet*).

³² Nu gick där en stor svinhjord [*2 000, se Mark 5:13*] och betade på berget, och demonerna bad honom att få fara in i svinen, och det tillät han. ³³ Då for demonerna ut ur mannen och in i svinen, och hjorden rusade utför branten och ner i sjön och drunknade. [*Svin var ett orent djur för judarna. Ägarna och befolkningen var icke-judar.*]

³⁴ När de som vaktade svinen såg vad som hade skett, flydde de och berättade det i staden och på landsbygden. ³⁵ De gick ut för att se vad som hade hänt. De kom till Jesus och fann mannen som demonerna hade farit ut ur sitta vid Jesu fötter, klädd och vid sina sinnen. De blev förskräckta. ³⁶ De som hade sett händelsen [*på nära håll*], berättade hur den demonbesatte mannen hade blivit helad (*botad, befriad, frälst*). [*De som vaktade svinen var långt borta, se Matt 8:30, så detta syftar antagligen på lärjungarna och folk i andra båtar som följt med till denna sidan av sjön, se Mark 4:36.*] ³⁷ Alla i Gergesa och trakten däromkring bad då Jesus att lämna dem, för de hade gripits av fruktan. [*Mark 5:16 antyder att det var ekonomiska skäl. Värdet på svinen var någonstans kring sju årslöner. Ägarna brydde sig mer om den ekonomiska förlusten, än att en plågad människa blivit helad.*]

Jesus steg i båten och vände tillbaka [*till den västra sidan av Galileiska sjön*]. ³⁸ Mannen som demonerna hade farit ut ur bad att få följa med honom, men Jesus skickade i väg honom och sade: ³⁹ ”Gå tillbaka hem [*till ditt hus, din familj, dina släktingar och dina landsmän*] och berätta för dem allt vad Gud har gjort med dig.” Han gick därifrån och berättade för hela staden vad Jesus hade gjort för honom.

Jesus uppväcker Jairus dotter och botar en sjuk kvinna

(Matt 9:18-26; Mark 5:22-43)

⁴⁰ När Jesus kom tillbaka [*till Kapernaum i Galileen*] välkomnade folket honom med glädje, för alla väntade på honom. ⁴¹ Då kom det fram en man som hette Jairus och som var föreståndare för synagogan. Han föll ned inför Jesu fötter och bad honom komma till hans hus, ⁴² för han hade en enda dotter på tolv år, och hon låg för döden.

Medan Jesus var på väg dit trängde folket på från alla håll. [*Ordet översätts också ”kväva” i Luk 8:14. Det beskriver hur folket pressade mot honom längs med gatorna i Kapernaum.*] ⁴³ Där [*bland folket*] fanns en kvinna som haft blödningar under tolv år och inte kunnat bli botad av någon. [*Lika länge som flickan levt har den här kvinnan lidit av dessa kroniska blödningar.*] ⁴⁴ Hon närmade sig honom bakifrån och rörde vid hörntofsen (*hebreiska ”tsit-sit”*) på hans mantel, och i samma ögonblick stannade blodflödet.

[Både den döda flickan och kvinnan var ceremoniellt orena enligt de judiska lagarna. För kvinnan var detta ett nog så stort problem som sjukdomen i sig, eftersom allt hon rörde vid blev orent, se 3 Mos 15:19-33. Hon blev exkluderad från samhället och det är inte otroligt att hennes man också skilt sig från henne på grund av hennes sjukdom.]

Som alla judar bar Jesus tofsar i de fyra hörnen på sin yttermantel. Tofsarna, hebreiska tsitsit, var alltid synliga för att påminna om de 613 buden i Torahn, se 4 Mos 15:38-39. Som många andra föreskrifter hade tofsarna ibland bara blivit en religiös statussymbol, vilket Jesus fördömde, se Matt 23:5. Än i dag bär judar tsitsit. Dagens tofsar består av 8 trådar med 5 knutar. Anledningen är att talvärdet för ordet tsitsit är 600, vilket adderat med 8 och 5 blir just 613. Arkeologiska fynd från grottor vid Döda havet bekräftar att traditionen är tillförlitlig. De 2 000 år gamla tofsarna som bevarats i ökenklimatet, ser likadana ut som de tofsar som judar bär än i dag.

Orsaken till att kvinnan ville röra vid tofsen kan vara bibelordet i Mal 4:2 där det står att "rättfärdighetens sol", som syftar på den kommande Messias, "ska gå upp med läkedom under sina vingar". Ordet som ofta översätts "vinge" är samma ord som används för "horn" i 4 Mos 15:38 där budet om att bära fyra tofsar på "hörnen" av sin klädnad instiftas. Hörntofsen är också en symbol på Jesu makt och auktoritet. När David

skar av hörntofsen på Sauls mantel hade han tagit kungens auktoritet, se 1 Sam 24:1-7. Ett annat exempel är Rut som bad Boas breda ut sin manteltofs över henne, se Rut 3:9. När kvinnan med blödningar rörde vid Jesu manteltofs rörde hon vid Jesu makt och auktoritet. Normalt sett skulle den som kvinnan rörde vid bli oren, i stället är det kvinnan som blir helad och ren.]

⁴⁵ Jesus [*stannade och*] frågade: ”Vem var det som rörde vid mig?”

[Flera av dem omkring honom svarade förmodligen: ”Det var inte jag.”] När alla förnekade det, sade Petrus: ”Mästare, [vem rörde inte vid dig,] folkmassan är omkring dig och trycker på från alla sidor.”

⁴⁶ Men Jesus sade: ”Någon rörde vid mig [*på ett speciellt sätt*], för jag kände att [*helande*] kraft gick ut från mig.” ⁴⁷ När kvinnan förstod att hon inte kunde undkomma obemärkt, kom hon darrande fram och föll ner för honom. Inför allt folket förklarade hon varför hon hade rört vid honom och att hon i samma ögonblick hade blivit helad.

⁴⁸ Jesus sade till henne: ”Min dotter, din tro har frälst (*räddat, befriat*) dig. Gå i frid.” *[Detta är enda tillfället i evangelierna där Jesus tilltalar någon ”dotter”. De kärleksfulla orden lugnar kvinnans rädsla som beskrivs mer i detalj i Mark 5:33.]*

⁴⁹ Medan Jesus fortfarande talade kom några från synagogföreståndarens hus och sade: ”Din

dotter har dött. Varför fortsätter du besvära Läraren?”

⁵⁰ Jesus hörde detta och svarade honom [*synagogföreståndaren, se Mark 5:36*]: ”Var inte rädd (*sluta att känna fruktan och oro*), fortsatt att tro (*tro bara*), så får hon liv igen.” [*Jesus var på väg till synagogföreståndaren Jairus hus. På vägen dit blir de försenade av folkskaran och av att en kvinna helas. Jesus uppmanar Jairus att ha kvar samma tro som han hade från början när han kom till Jesus, se vers 41.*] ⁵¹ När han kom fram till huset lät han ingen följa med honom in utom Petrus, Johannes och Jakob och flickans far [*Jairus*] och mor. ⁵² Alla grät och sörjde henne.

Men Jesus sade: ”Gråt inte, för hon är inte död, hon sover.”

⁵³ Då hånskrattade de [*flöjtspelarna och folkskaran som höll dödsklagan, se Matt 9:23*] åt honom, de visste ju att hon var död.

⁵⁴ Men han tog hennes hand och ropade med hög röst: ”Flicka, stå upp.” ⁵⁵ Hennes ande återvände, och omedelbart reste hon sig upp. Sedan sade han till dem att ge henne något att äta. ⁵⁶ Hennes föräldrar tappade helt fattningen (*var helt utom sig, i extas, ordagrant ”ekstasias”*). Men Jesus befälde dem att inte tala om för någon vad som hade hänt.

9

Jesus sänder ut de tolv
(*Matt 10:10-15; Mark 6:7-12*)

¹ Jesus kallade samman de tolv [*apostlarna*] och gav dem makt (*auktoritet*) över alla onda andar och kraft att bota sjukdomar (*kroniska, obotliga sjukdomar*). ² Han sände ut dem (*grekiska "apostello"*) för att förkunna Guds rike och hela de sjuka. [*Jesu tjänst innehöll både ord och handling, se Luk 4:16-44. Jesus hade tidigare kallat de tolv lärjungarna till att bli apostlar, se Luk 6:13. Ordet apostel betyder sändebud, och verbformen av samma grekiska ord används här för "sände ut". De är fortfarande lärjungar som följer och lär från Jesus, se t.ex. Luk 9:14. Nu sänds de ut två och två för att göra samma sak som de sett Jesus göra, se Mark 6:7.*]

³ Han sade till dem: "Ta inte med er något på vägen, varken stav eller lädersäck [*med proviant och packning*], bröd eller pengar eller två livklädnader (*tunikor, långt skjortliknande underklädesplagg*). ⁴ När ni kommer in i ett hus, så stanna där tills ni lämnar platsen [*till skillnad från andra kringvandrande som gick runt och tiggde från varje hus*]. ⁵ Om man inte tar emot er, lämna den staden och skaka av dammet från era fötter. Det blir ett vittnesbörd mot dem."

[*Enligt judisk sed skakade man dammet av sina fötter efter att ha gått igenom ett hedniskt område för att visa att man inte ville ha något med dem att göra. Här blir symboliken att den judiska stad som inte ville veta av lärjungarna inte är bättre än en hednisk stad. Denna uppmaning från Jesus praktiseras även senare, se Apg*

13:51; 18:6.]

⁶ De gick ut och vandrade från by till by, och överallt förkunnade de evangeliet och helade de sjuka.

Herodes förbryllad

(Matt 14:1-2; Mark 6:14-16)

⁷ [Ryktet om Jesu verksamhet, och nu också om de tolv apostlarna som predikade och gjorde under i Jesu namn, hade nått Herodes Antipas, son till Herodes den store. Herodes Antipas regerade över Galileen och Perea och han bodde i Tiberias som han låtit bygga 20 e.Kr. Herodes Antipas var landsfurste eller "tetrark" som ursprungligen betecknade en furste över fjärdedelen av ett rike.]

När landsfursten Herodes [*Antipas*] fick höra om Jesus visste han inte vad han skulle tro. Några sade att Johannes [*Döparen*] hade uppstått från de döda, ⁸ andra att Elia hade visat sig och andra att någon av de gamla profeterna hade uppstått. ⁹ Herodes själv sade: "Johannes halshög jag. Vem är då han som jag hör sådant om?" Och han försökte få träffa Jesus.

Mat åt 5 000

(Matt 14:13-21; Mark 6:30-44; Joh 6:1-15)

¹⁰ Apostlarna (*de utsända*) kom tillbaka och berättade för Jesus om allt de hade gjort. Då tog han med dem och drog sig undan till en stad som hette Betsaida.

[De rör längs med kusten till området i närheten av staden Betsaida, som i normala fall skulle varit relativt öde, se Mark 6:32. Betsaida betyder ordagrant "fiskhuset". Det kan ha funnits flera fiskebyar och städer med samma namn kring sjön. Den traditionella platsen är Betsaida et-tell 2 km norr om kustlinjen vid Jordanflodens utlopp. Ett annat förslag är Betsaida el-Araj i samma område, fast närmare Galileiska sjön. Under utgrävningar 2017 hittades romerska badhus där, vilket bekräftar att det var en romersk stad på Jesu tid. Detta fynd ökar sannolikheten för att el-Araj är Betsaida. Ett annat mindre troligt alternativ är den nuvarande byn Tagba, strax söder om Kapernaum.]

¹¹ När folket fick reda på det följde de honom [*landvägen, se Mark 6:33*]. Han välkomnade dem och talade om Guds rike, och han helade alla som hade behov.

¹² När dagen började gå mot sitt slut vände sig de tolv till honom och sade: "Låt folket ge sig av, så att de kan gå till byarna och gårdarna här omkring och skaffa sig tak över huvudet och få något att äta. Vi är ju på en obebodd plats här."

¹³ Men han sade till dem: "Ge dem ni att äta."

De svarade: "Vi har inte mer än fem bröd och två fiskar – om vi nu inte skall gå och köpa mat åt allt det här folket?" ¹⁴ Det var omkring 5 000 män [*förutom kvinnor och barn, se Matt 14:21*].

Då sade han till sina lärjungar: "Låt dem sitta ner i matlag i grupper på omkring femtio i varje."

¹⁵ De gjorde så och lät alla slå sig ner. ¹⁶ Sedan tog

han de fem bröden och de två fiskarna och såg upp mot himlen och välsignade dem. [*Jesus bad antagligen den judiska välsignelsen Hamotzi: "Välsignad är du Herre, universums Kung, som frambringar bröd från jorden."*] Han bröt bröden och gav (*oupphörligen, verbformen beskriver ett kontinuerligt givande*) åt lärjungarna, för att de skulle dela ut åt folket. ¹⁷ Alla åt och blev mätta, sedan samlade man upp det som blev över – tolv korgar fulla med bröd. [*Detta var en mindre korg som bands fast vid midjan för packning och proviant under en resa. Det var antagligen lärjungarnas korgar som användes under matutdelningen. De fick också med mat för resan framöver!*]

*Petrus förstår vem Jesus är
(Matt 16:13-23; Mark 8:27-33)*

¹⁸ En gång när han hade dragit sig undan för att be, och lärjungarna var med honom, frågade han dem: "Vem säger folket att jag är?"

¹⁹ De svarade: "Johannes Döparen. Andra säger [*den stora profeten*] Elia [*som förväntades komma tillbaka i den sista tiden, se Mal 4:5*], och andra att någon av de gamla profeterna har uppstått."

²⁰ Då frågade han dem: "Men vem säger ni att jag är?"

Petrus svarade: "Du är den Smorde (*Messias, Kristus*)." ²¹ Men Jesus förbjöd dem att säga detta till någon. [*Både lärjungarna och det judiska folkets förhoppningar på Messias var befrielse*

från romarna, men det var inte därför som Jesus kommit denna gång.]

²² Han sade: ”Människosonen måste lida mycket och bli förkastad av de äldste och översteprästerna och de skriftlärdade. Han måste bli dödad men bli uppväckt på tredje dagen.”

*Att mista livet, men ändå vinna det
(Matt 16:24-28; Mark 8:34-9:1)*

²³ Sedan sade Jesus till alla [*lärjungarna och folkskarorna, se Mark 8:34*]:

”Om någon vill bli min efterföljare måste han förneka sig själv (*glömma bort sina egna intressen*)

och dagligen ta upp sitt kors
och följa mig [*hålla sig till mig, följa mitt exempel, och om det behövs också lida för min skull*].

²⁴ För den som vill rädda (*frälsa, bevara*) sitt liv (*sin själ*),

ska mista det,
men den som mister sitt liv (*sin själ*) för min skull
ska finna det [*får ta del av Guds livskvalitet*].

[Grekiska "psyche" betyder både liv och själ, och används i båda betydelserna här i vers 24-25, se även Joh 12:25. Att "förneka sig själv" i vers 23 handlar inte om brist på självvaktning och självkänsla. Jesu efterföljare har skäl till en bättre självbild än någon annan. Den faderskärlek Gud känner för sina barn är enorm och

bygger inte på gärningar utan barnaskap, se Gal 3:26, osv. Jesus har tidigare predikat och började med saligprisningar och visar på vad det innebär att vinna livet, se Luk 6:20-26. Utifrån vers 25 "att vinna hela världen" handlar självförnekelsen om att sätta Gud och hans rike främst. Samma kontrast finns i Matt 6:19-24 där Jesus säger att man inte kan tjäna både Gud och mammon.]

25 Vad hjälper det en människa om hon vinner hela världen

men förlorar sitt liv (*sin själ*)?

Vad kan en människa ge i utbyte mot sitt liv (*sin själ*) [*välsignade liv i Guds rike*]?

26 Den som skäms för mig och mina ord,

honom ska också Människosonen skämmas för

när han kommer i sin och Faderns och de heliga änglarnas härlighet.

[*För att upprätta tusenårsriket, se Upp 19:14.*]

27 Jag säger er sanningen: Några av dem som står här ska inte smaka döden förrän de fått se Guds rike."

[*Möjliga förklaringar på denna vers är att det syftar på pingstdagen, då den helige Ande blev utgjuten. Troligast är dock att det är en förutsägelse av nästa händelse en vecka senare, då tre av lärjungarna får se en glimt av Jesus i hans härlighet i hans rike, se Luk 9:28-36. Det kan knappast vara en förutsägelse om Jesu andra tillkommelse, eftersom Jesus aldrig gjorde*

anspråk på att veta tiden för detta, se Matt 24:36. Vid himmelfärden pressade lärjungarna honom på svar när han skulle upprätta riket, men Jesus bad dem att hellre fokusera på att vara använda här och nu, se Apg 1:6-8.]

Jesus förvandlas

(Matt 17:1-13; Mark 9:2-13)

²⁸ Omkring åtta dagar efter att Jesus sagt detta [att han skulle komma i härlighet och att några av dem skulle få se Guds rike med sina ögon, se vers 27] tog han med sig Petrus, Johannes och Jakob och gick upp på berget för att be.

[Bibeln anger inte på vilket berg detta sker. De har nyligen varit i Caesarea Filippi i norr; Mark 8:27, och efteråt nämns det att de är i Galileen, Mark 9:30. De två vanligaste alternativen som bibelforskare föreslår är det höga berget Hermon i norr; inte långt från Caesarea Filippi, eller berget Tabor i södra Galileen som man kan nå på fyra dagar från Caesarea Filippi.]

²⁹ Medan han bad förvandlades hans ansikte, och hans kläder blev skinande vita (som blixters sken). ³⁰ Plötsligt var där två män som samtalande med honom. Det var Mose och Elia ³¹ som visade sig i härlighet. De talade om hans bortgång [grekiska "exodus", dvs. hans uttåg från den här världen] som han skulle fullborda i Jerusalem. [Ordet exodus anspelar även på israeliternas uttåg/exodus ur Egypten som 2 Mosebok handlar

om.] ³² [Det är antagligen natt nu eftersom de var där till nästa dag, se vers 37.] Petrus och de andra sov tungt (var nedtyngda av sömn), men när de vaknade upp (skakat av sig tröttheten) såg de Jesu härlighet och de båda männen som stod tillsammans med honom. ³³ När männen var på väg att skiljas från honom sade Petrus till Jesus: ”Mästare, det är ljuvligt för oss att vara här. Låt oss göra tre hyddor, en åt dig, en åt Mose och en åt Elia.” Han visste inte vad han sade.

[Även om denna händelse förmodligen äger rum på våren gör Petrus kopplingar till Lövhuddohögtiden, Sukkot, som firas på hösten. Man bygger då hyddor med tak av löv under bar himmel för att minnas israeliternas ökenvandring efter deras uttåg/exodus ur Egypten. Enligt judisk tro och tradition förknippas högtiden också både med den messianska ankomsten och inträdandet av den messianska tidsåldern, se Apg 3:21. Dessa kopplingar till den messianska förväntan är tydlig då Jesus besöker Jerusalem under Sukkot, se t.ex. Joh 7:2, 27, 31, 40-42.]

³⁴ Medan han talade, kom ett moln och började överskugga (sänkte sig ner över) dem [Jesus, Moses och Elia], och lärjungarna blev förskräckta när de gick in i molnet. [Molnet är en symbol på Guds närvaro, se 2 Mos 16:10; 24:15-18; 1 Kung 8:10; Luk 1:35. En molnstod ledde israeliterna genom öknen, se 2 Mos 13:21.]

³⁵ Ur molnet kom en röst som sade: ”Detta är min son, den utvalde. Lyssna till honom.” [*Luk 3:22*]

³⁶ Medan rösten tonade bort, stod Jesus där ensam. Lärjungarna höll tyst och berättade inte för någon just då vad de hade sett.

[Petrus skriver drygt 35 år senare om denna upplevelse på berget, se 2 Pet 1:16-18.]

En pojke befrias

(Matt 17:14-22; Mark 9:14-30)

³⁷ Nästa dag, när de kom ner från berget, möttes han av en stor skara människor. ³⁸ Då ropade en man ur folkhopen: ”Mästare, jag bönfäller dig, kom och se min son. Han är mitt enda barn! [*Ordet för se är en medicinsk term för att undersöka, ordet för bönfäller är 'deomai' som är ett starkt ord som uttrycker en bön för ett stort behov.*] ³⁹ En ande tar tag i honom så att han plötsligt skriker, den sliter i honom så att han tuggar fradga. Det är knappt att den släpper honom och slutar plåga honom. ⁴⁰ Jag bad dina lärjungar att de skulle driva ut den, men de kunde inte.”

⁴¹ Jesus svarade: ”Ni släkte utan tro (*en generation som inte vill tro*) som är helt fördärvat! [*Det är inte otroligt att associationerna går till israeliterna som vandrade i öknen och tappade tron och i stället tillbad guldkalven då Mose gick upp på berget Sinai.*] Hur länge ska jag vara kvar hos er? Hur ska jag stå ut med er?” ⁴² Medan pojken [*tillsammans med sin far*] var på väg

fram [till Jesus] kastade demonen omkull honom och ryckte och slet i honom. Men Jesus talade strängt till den orena anden och helade pojken och gav honom tillbaka till hans far.⁴³ Alla häpnade (överväldigades) över Guds storslagna makt (storhet, majestät). [Folket förstod att det Jesus gjort var av Gud. Ordet "makt" beskriver Guds majestät. Förutom Lukas är det bara Petrus som använder ordet, se 2 Pet 1:16.]

Medan alla [hela folkskaran] förvånades (började spekulera i orsaken till Jesu gärningar) sade han till sina lärjungar [när de vandrade genom Galileen, se Mark 9:30]:⁴⁴ "Hör nu vad jag säger (ordagrant 'lägg dessa ord i era öron', glöm inte dessa ord, lyssna noga nu): Människosonen kommer att utlämnas i människors händer."

⁴⁵ Men de förstod inte vad han sade. Det var fördolt för dem så att de inte kunde förstå det, och de vågade inte fråga honom om det han hade sagt.

Jesus undervisar lärjungarna

*Var ödmjuka - betjäna varandra
(Matt 18:1-5; Mark 9:33-37)*

⁴⁶ Men en diskussion uppstod bland lärjungarna, den rörde frågan om vem av dem som var störst (hade mest värde, inflytande och auktoritet).

⁴⁷ Jesus visste vad de tänkte i sina hjärtan. Han tog ett barn och ställde det bredvid sig⁴⁸ och sade till dem: "Den som välkomnar det här barnet i mitt namn välkomnar mig. Den som välkomnar mig välkomnar honom som har sänt

mig. För den som är minst bland er alla, han är [den som verkligen är] stor.”

[Det grekiska ordet "paidion" beskriver ett mindre barn upp till skolåldern. Jesus befinner sig i Petrus hus i Kapernaum, se Mark 9:33, och det inte otroligt att det är Petrus barn som Jesus tar fram för att på ett illustrativt sätt undervisa om ödmjukhet.]

Var inkluderande - den som inte är emot oss är för oss

(Mark 9:38-40)

⁴⁹ *[Johannes, den yngste lärjungen, kommer ihåg ett tillfälle då de försökt stoppa en man som inte gjorde saker på exakt samma sätt som de. Hade de varit för kritiska när de fördömt honom?]*

Johannes sade till honom: ”Mästare, vi såg en man som inte följer oss driva ut demoner i ditt namn, och vi förbjöd (*hindrade*) honom gång på gång eftersom han inte var med oss (*en av dina lärjungar*).”

⁵⁰ Men Jesus sade: ”Sluta att hindra honom. Den som inte är mot er är för er.”

FRÅN GALILÉEN TILL JERUSALEM (9:51-19:27)

⁵¹ När tiden började närma sig (*dagarna höll på att fullbordas*) för Jesus att lyftas upp, vände han sitt ansikte mot Jerusalem fast besluten att gå dit upp.

[Jesus börjar nu röra sig mot Jerusalem. Det är fortfarande tre månader kvar tills han rider in i Jerusalem, men från och med nu är siktet inställt på slutfasen i hans tjänst här på jorden. Ordet "lyftas upp" kan både syfta på att "gå upp" till Jerusalem och att "fara upp till himlen". I Apg 1:2, 11, 22 använder Lukas ett snarlikt ord för Jesu himmelfärd och det är troligt att det syftar på det här också. Trots att Jesus har lidandet och korset framför sig, fokuserar han inte på det, utan på slutmålet då han åter ska få vara med sin Fader i himlen!]

⁵² Han sände ut budbärare framför sig. De gav sig av och gick in i en samarisk by för att förbereda hans ankomst [*ordna med mat och övernattnin*g]. ⁵³ Men där välkomnade man inte honom eftersom man förstod att han var på väg mot Jerusalem.

[Konflikten mellan samarierna och judarna gällde om det var på det samariska berget Gerizim eller i Jerusalem man skulle tillbe. Att passera igenom Samarien för att tillbe i Jerusalem var inte populärt bland lokalbefolkningen. Detta var anledningen att många judar tog omvägen via Jordandalen till Jerusalem.]

⁵⁴ När hans lärjungar Jakob och Johannes [*syskonparet som Jesus kallade "åskans söner", se Mark 3:17*] fick reda på detta sade de: "Herre, vill du att vi kallar ner eld från himlen som

förgör dem?” ⁵⁵ Men Jesus vände sig om och tillrättavisade dem, ⁵⁶ och de gick till en annan by [som välkomnade dem].

[Anledningen till att man vill kalla ner eld kan vara att i samma område i Samarien hade Elia blivit beskyddad från två angrepp genom att just kalla ner eld från himlen. Tredje gången man kommer emot honom ödmjukar däremot officeren sig och femtio män skonas, se 2 Kung 1:1-18. Jesus hade inte kommit för att döma världen utan för att ge människor en chans att omvända sig, se 2 Pet 3:9. Om bara några år kommer samme Johannes, som här ville förgöra staden, att predika evangeliet tillsammans med Filippus och Petrus, och skaror blir frälsta, se Apg 8:4-25.]

Lärjungaskapets krav (Matt 8:19-22)

⁵⁷ [Jesus håller på att välja ut sjuttio lärjungar som ska förbereda vägen för honom och bota sjuka och berätta att Guds rike är nära, se Luk 10:1-20. Jesus är tre månader från sin död och det här missionsuppdraget kommer att kräva fullständig överlåtenhet. Nedan följer tre exempel på kandidater, där den första och den siste anmäler sig frivilligt, och Jesus måste pröva äktheten i deras överlåtenhet. På samma sätt som Elisa var tvungen att verkligen sätta Guds rike främst för att vara med Elia och ta del av den dubbla välsignelsen, kräver Jesus att hans blivande lärjungar sätter lärjungaskapet främst.]

1) Materiell försakelse

Medan de gick längs med vägen [mot Jerusalem], sade en man till honom: ”Herre, jag vill följa dig vart du än går.”

⁵⁸ Jesus svarade: ”Rävarna har lyor och himlens fåglar har bon, men Människosonen har ingen plats där han kan vila sitt huvud.”

[Till en början verkar inte svaret ha någon koppling till det mannen säger; han ville ju följa Jesus! Men Gud ser inte bara till det yttre utan till hjärtat, se 1 Sam 16:7. Det verkar som om mannen inte riktigt visste att lärjungaskapet skulle innebära att ge upp bekvämlighet och materiell trygghet.]

2) Inga ursäkter

⁵⁹ Till en annan sade Jesus: ”Följ mig!” Men mannen svarade: ”Herre, låt mig först gå och begrava min far.”

⁶⁰ Då sade Jesus: ”Låt de döda begrava sina döda, men gå du och förkunna Guds rike.”

[Den judiska begravningen skedde i två steg. Så fort som möjligt, helst samma dag, begravdes den döde i en gravkammare. Familjen höll sedan en sju dagars sorgeperiod, följt av trettio dagar av mindre intensiv sorg. Inte förrän ett år senare ansvarade äldste sonen för att flytta benen till en s.k. benkista. Det är ytterst osannolikt att Jesus skulle träffat på den här äldste sonen de få timmarna innan hans far var begravd, i stället är det någon gång efter den första begravningen.]

Vad mannen egentligen säger är att han ber om uppskov på kanske upp till elva månader innan han tänker följa Jesus. Då är det försent, Jesus är redan uppstånden och det här missionsuppdraget avslutat.]

3) Högsta prioritet

⁶¹ En annan man sade: ”Herre, jag vill följa dig, men låt mig först ta farväl av dem där hemma.”

⁶² Jesus svarade: ”Den som ser sig om när han har satt sin hand till plogen, han passar inte för Guds rike.”

[Här finns ännu en likhet med Elisas kallelse, där Elia tillät honom säga farväl till sin familj, se 1 Kung 19:20. Men här ser vi att Jesu kallelse är mer radikal än den mest radikale profeten på Gamla testamentets tid.]

10

Jesus sänder ut de sjuttio (Matt 11:21-24)

¹ Efter detta utsåg Herren sjuttio andra [*förutom de tolv, se Luk 9:2*] och sände ut dem framför sig två och två till varje stad och plats dit han själv skulle komma. [*Vissa handskrifter har sjuttiotvå i stället för sjuttio.*] ² Han sade till dem:

”Skörden är stor, men arbetarna är få. Bönfall därför (*det är en tvingande nödvändighet att ni ber*) skördens Herre att han sänder (*kastar; driver*) ut arbetare till sin skörd. [*Ordet för be är 'deomai' som uttrycker en bön för ett stort*

behov. Grundordet 'deo' betyder att binda och klistra ihop någonting. Det ligger en antydning i ordet att den som ber kopplar ihop sig med bönesvaret för att få se det förverkligat. Vi ser här hur Jesus sänder ut de sjuttio att börja bärga in skörden. Det grekiska ordet för 'sända ut' är 'exballo' som ordagrant betyder 'att driva ut'. En 'deomai-bön' beskriver också hur de som redan är kallade behöver få ny glöd och iver i sitt uppdrag att vinna de förlorade.]

³ Gå! Se, jag sänder (grekiska 'apostello') er som lamm mitt in bland vargar. ⁴ Ta inte med börs [med pengar], eller lädersäck [med proviant och packning] eller [ett extra par] sandaler. [Uppdraget att förbereda min ankomst är brådslande, fördröj varken avresan eller färden.] Hälsa inte på någon längs med vägen. [En dåtida hälsning var inte bara några ord och en vink utan en omständlig procedur som innehöll kramar och pussar, och fördröjde resan.]

⁵ När ni kommer in i ett hus, säg då först: 'Frid över detta hus (denna familj).' [Fridshälsningen var antagligen: 'frid vare med er', se 1 Sam 25:6. Även Jesus hälsade lärjungarna med den frasen i övre rummet, se Joh 20:19.] ⁶ Om där bor en fridens man ska er frid vila över honom, annars ska den återvända till er. ⁷ Stanna i det huset och ät och drick det ni får, för arbetaren är värd sin lön. Flytta inte från hus till hus [och jämför och försök hitta det bästa].

⁸ När ni kommer till en stad där man tar emot er, ät då det som sätts fram [utan att oroa er

för om maten förberetts enligt fariséernas alla renhetslagar, se Matt 7:18]. ⁹ Bota de sjuka som finns där [*i staden*] och säg till folket: 'Guds rike är nära er.' [*Guds rike beskriver Guds kungavälde som inte är begränsat till en plats, utan är överallt där kungens befallningar råder. Jesus, konungen, och hans rike är nära när hans vilja sker. Rent fysiskt var han också nära och skulle snart komma in till staden, se Luk 10:1.*]

¹⁰ Men om ni kommer till en stad där man inte tar emot er, gå då ut på gatorna och säg: ¹¹ 'Även dammet från er stad som kommit på våra fötter borstar vi av för att vittna mot er. Men ni ska veta det att Guds rike är nära.' ¹² Jag säger er [*mina lärjungar*]: Sodom ska på den dagen få det lindrigare än den staden. [*Sodom var känd för sin synd, 1 Mos 19:1-29. För den stad, som inte tar emot ett av dessa trettiofem par som sändes ut, väntar en större dom vid tidsålderns slut, se Matt 10:15.*]

¹³ Ve dig (*uttryck för intensiv förtvivlan*), Korasin! [*Judisk stad på västra sidan om Galileiska sjön.*]

Ve dig, Betsaida!

[*Judisk stad längs med den norra kusten av Galileiska sjön.*]

För om de kraftgärningar (*mirakler, mäktiga under*) som har gjorts hos er hade blivit gjorda i Tyros och Sidon [*två hedniska städer i Fenikien vid Medelhavet*], skulle de för länge sedan ha omvänt sig och suttit i säck och aska. ¹⁴ Men [*de hedniska städerna*] Tyros och Sidon ska få det lindrigare vid domen än ni [*judiska städer*]

Korasin och Betsaida]. ¹⁵ Och du, Kapernaum [*den stad Jesus hade verkat mest i*], du tror väl inte att du ska bli upphöjd till himmelen? Nej, du ska kastas ner i dödsriket (*Hades*).

¹⁶ Den som lyssnar till er [*mina lärjungar som jag sänder ut till städerna*],
lyssnar till mig.
Den som förkastar er,
förkastar mig.
Den som förkastar mig
förkastar den som sänt mig [*Gud själv*].”

De sjuttio kommer tillbaka
(*Matt 11:25-27*)

¹⁷ De sjuttio återvände glada och berättade: ”Herre, till och med demonerna lyder oss i ditt namn.”

¹⁸ Han sade till dem: ”Jag såg Satan [*fursten till alla demoner som måste lyda er*] slungas ner från himlen som en blix (snabbt och uppseendeväckande). ¹⁹ Se, jag har gett er auktoritet att trampa på ormar och skorpioner, och auktoritet över all fiendens styrka. Ingenting ska på något sätt kunna skada er. ²⁰ Men [*även om det är stort och fantastiskt*], gläd er inte över att andarna lyder er, utan [*gläd er i stället desto mer*] över att era namn är skrivna (*upptecknade, ingraverade*) i himlen.”

²¹ I samma stund fylldes Jesus med jublande glädje i den helige Ande och sade [*bedjande*]:

”Jag prisar dig Fader, himlens och jordens Herre,

för att du har dolt detta för de lärda och kloka och uppenbarat det för spädbarn (*okunniga, hjälplösa, som inte kan tala än*).

Ja, Fader, så har du bestämt. ²² Allt har min Fader anförtrott åt mig. Ingen vet vem Sonen är, utom Fadern, och ingen vet vem Fadern är, utom Sonen

och den som Sonen vill uppenbara det för.”

²³ Jesus vände sig till [*de tolv*] lärjungarna och sade enbart till dem (*samtalade privat med dem*): ”Saliga (*lyckliga, välsignade, avundsvärda*) är de ögon som ser vad ni ser! [*Gläd er i frälsningen, att era namn är upptecknade i himlen, se vers 20.*] ²⁴ Jag säger er: många profeter och kungar längtade efter att få se och höra vad ni ser och hör [*just nu*], men fick inte se och höra det.”

Den barmhärtige samariern
(*Matt 22:34-40; Mark 12:28-31*)

²⁵ En laglärdd [*expert på hur Mose lag i Gamla testamentet skulle tolkas*] reste sig upp för att pröva Jesus (*sätta honom på prov*) och sade: ”Lärare, vad ska jag göra för att få (*ärva*) evigt liv?” [*Hans intentioner är inte helt ärliga, han är mer intresserad av att se hur Jesus klarar av att svara på teologiska frågor.*]

²⁶ Jesus svarade honom [*genom att ställa en motfråga*]: ”Vad står det i lagen? Vad läser du där (*hur tolkar du det stället*)?”

²⁷ Han svarade [*genom att citera 5 Mos 6:5 och 3 Mos 19:18*]:

”Du ska osjälviskt utgivande älska Herren din Gud,

av hela ditt hjärta,

med hela din själ,

av all din kraft och med allt ditt förstånd;
och din medmänniska som dig själv.”

²⁸ Jesus sade till honom: ”Du har svarat rätt. Gör detta så får du leva [*uppleva ett välsignat liv här på jorden och evigt liv i Guds rike*].”

²⁹ Fast besluten att rättfärdiga sig själv frågade han Jesus: ”Vem är då min medmänniska?” [*Enligt judarna räknades bara de egna landsmännen som ”ens nästa”. Jesu svar hade överbevisat mannen om att han inte levde upp till budet.*]

³⁰ Jesus tog upp diskussionen [*skiftar fokus från att bli utfrågad till att i stället leda samtalet*] och svarade:

”En man [*en jude*] var på väg från Jerusalem ner till Jeriko. Han råkade ut för rånare som tog hans kläder och misshandlade honom, sedan försvann de och lämnade honom där halvdöd. [*Jeriko är en stad 3 mil nordöst om Jerusalem. Vägen mellan dessa städer sträcker sig genom berg och öken med en höjdskillnad på över 1 000 meter. Det var inte ovanligt att rånarligor höll till i dessa trakter.*]

³¹ Av en händelse passerade nu en präst samma väg, och när han fick se honom gick han förbi på andra sidan av vägen. ³² På samma sätt kom en levit till platsen. Han såg honom, men gick förbi på andra sidan av vägen.

[I Jeriko bodde tusentals präster och leviter. Prästerna ansvarade för offren och leviterna tjänade under prästerna i templet som assistenter, dörrvakter, musiker och sångare. En präst eller levit tjänstgjorde fem gånger per år i templet. Det står att de 'passerade samma väg', vilket innebär att de var på väg hem från Jerusalem efter en sådan tjänstgöringsperiod. De hade just 'tjänat Gud' i templet under en vecka, men det verkar bara varit en yttre plikt. De hade ingen speciell tid att passa, de är på väg hem, ändå väljer de att medvetet se åt andra hållet och gå förbi en medmänniska i nöd.]

³³ Men en samarier som var på resa kom och fick se honom ligga där, och han fylldes av medlidande. *[Samarierna var ett illa ansett folkslag som judarna inte ville kännas vid.]* ³⁴ Samariern gick fram till honom, förband hans sår och hällde olja och vin i dem *(tvättade dem rena och desinfekterade dem)*. Sedan lyfte han upp honom på sin åsna och förde honom till ett värdshus och skötte om honom. ³⁵ Nästa dag tog han fram två denarer och gav åt värden och sade: 'Sköt om honom, och alla ytterligare utgifter betalar jag dig när jag kommer tillbaka.' *[Två denarer*

motsvarade två dagslöner, vilket räckte för två månaders vistelse för en person på ett värdshus.]

³⁶ Vem av dessa tre har enligt din mening visat sig vara en verklig medmänniska?”

³⁷ Han [*den laglärde, se vers 25*] svarade: ”Den som visade medlidande med honom.”

Då sade Jesus till honom: ”Gå och gör likadant (*agera på samma sätt*).”

Hos Marta och Maria

³⁸ Medan de var på väg [*mot Jerusalem*] gick Jesus in i en by [*Betania, 3 km öster om Jerusalem, se Joh 11:1*], där en kvinna som hette Marta välkomnade honom som gäst i sitt hem. ³⁹ Hon hade en syster som hette Maria, som satte sig vid Herrens fötter och lyssnade till hans ord.

[Maria, som antagligen var den yngre system, skulle senare smörja Jesu fötter med dyrbar olja under middagen hos Simon den spetälske, se Joh 12:2. Här sitter nu Maria i husets innergård och lyssnar på Jesu undervisning. Där är antagligen också hennes bror Lasarus, de tolv lärjungarna och andra nyfikna från byn. Att sitta vid någons fötter betyder att vara någons lärjunge, Lukas använder samma uttryck om Paulus som blev undervisad vid Gamaliels fötter, se Apg 22:3.]

⁴⁰ Men Marta var distraherad (*stressad, hennes uppmärksamhet drogs åt olika håll*) av allt som

skulle ordnas [*grekiska "poly diakonia", ordagrant "mycket tjänande"*]. Hon gick fram [*avbröt Jesu undervisning*] och sade: "Herre, bryr du dig inte om att min syster har lämnat mig ensam att ordna med allt? Säg åt henne att hjälpa mig."

[Hon förväntar sig att Jesus ska säga till Maria att hjälpa till, och det gör troligen alla andra där också; det var ju kvinnans roll att ordna med maten. För Marta var det viktigare att tjäna Jesus än att lyssna på honom.]

⁴¹ Men Herren svarade henne: "Marta, Marta, vad du är stressad (*har en inre oro*) över mycket och är alldeles uppjagad (*slamrar, väsnas, den inre oron visar sig i ett yttre tumult*). ⁴² Bara ett är nödvändigt. [*Kan syfta på att Marta inte behöver förbereda många avancerade maträtter utan en enkel rätt räcker, eller att lyssna till Jesus är det viktigaste och det enda som behövs.*] Maria har valt det som är bättre [*lärjungaskapet, att sitta vid Jesu fötter*] och det ska inte tas ifrån henne."

11

Jesus undervisar om bön (Matt 6:9-13; 7:7-11)

¹ En gång var Jesus på en viss plats och bad. När han hade avslutat sin bön sade en av hans lärjungar till honom: "Herre, lär oss att be, precis som Johannes lärde sina lärjungar."

[Jesus är på väg till Jerusalem, se 9:51. Han har just besökt Marta och Maria i Betania och är antingen kvar där eller på någon annan plats i närheten av Jerusalem. Det var inte ovanligt att olika judiska grupper hade egna böner. Inom judendomen finns amidah, en daglig bön med arton välsignelser, och det verkar som om Johannes Döparen också hade lärt sina lärjungar en skriven bön.]

² Då sade han till dem: "När ni ber, säg så här *[en mall för hur en Jesu lärjunge ska be]*:

'Fader [*gr. "pater", den bokstavliga innebörden av roten "pa" är någon som ger näring, beskyddar och uppehåller*],

låt ditt namn bli ärat,

låt ditt rike komma. *[Bönen börjar med lovprisning.]*

³ Ge oss var dag,

vårt dagliga *[fysiska och andliga]* bröd.

⁴ Förlåt oss våra synder,

för också vi förlåter var och en som står i skuld till oss.

För oss inte in i frestelse.' "

[Gud frestar ingen, det är det egna mänskliga begäret som förleder, se Jak 1:13-14. Det är därför vi behöver vara bedjande.]

[I Bergspredikan några år tidigare hade Jesus redan gett en liknande längre undervisning om bön, och då också börjat med att förklara att bön inte är uppvisning eller att rabbla tomma

ord, se Matt 6:9-13; 7:7-11. Dessa två böner är inte ordagrant likadana, vilket är helt naturligt eftersom Jesus inte mekaniskt upprepade exakt samma ord när han undervisade. Strukturen i bönen är dock densamma och ger en mall för hur man ber.]

⁵ Sedan sade han till dem [*och fortsätter att undervisa om bön genom att ge två liknelser*]:

Liknelse 1 – Bulpta på en väns dörr

”Anta att någon av er har en vän, och ni går till honom mitt i natten och säger till honom: ’Kära vän, kan du låna mig tre bröd [*limpor*], ⁶ en god vän till mig som är på resa har kommit förbi och jag har inget att sätta fram åt honom.’

⁷ Då kanske han där inne svarar: ’Lämna mig i fred. Dörren är redan låst, och jag har barnen hos mig i sängen. Jag kan inte stiga upp och ge dig något.’

⁸ Jag säger er, även om han där inne inte stiger upp och ger honom något för vänskaps skull, så gör han det därför att den som frågar är så påträngande, och han ger honom allt vad han behöver.

⁹ Därför säger jag er: Be (*och fortsatt be, gång på gång*), och ni ska få, sök (*och fortsatt söka, gång på gång*) och ni ska finna, bulpta (*och fortsatt bulpta, gång på gång*) och dörren ska öppnas. ¹⁰ För alla som fortsätter att be, de fortsätter att få, och alla som fortsätter att söka, de fortsätter att finna, och alla som fortsätter att bulpta, för dem ska det fortsätta att öppnas.”

[Poängen med liknelsen är att om vi har tro för att vår vän ska öppna dörren mitt i natten när vi bultar på hans dörr, hur mycket mer ska inte vår himmelske Fader låta oss få bönesvar när vi ber till honom.]

Liknelse 2 - En far ger goda gåvor till sin son

¹¹ ”Finns det någon far bland er som skulle ge sin son en orm när han ber om en fisk, ¹² eller en skorpion när han ber om ett ägg?

¹³ Om alltså ni som är onda förstår att ge era barn goda gåvor, hur mycket mer ska då inte er Fader i himlen *[som är helig, ren, fullkomlig och god]* ge den helige Ande åt dem som ber *(ropar på, längtar efter)* honom?”

För eller emot Jesus - det går inte att vara neutral

(Matt 12:22-30, 43-45; Mark 3:22-27)

¹⁴ Jesus drev ut en dövstum demon *[mannen var också blind, se Matt 12:22]*. När demonen hade drivits ut började mannen som varit stum att tala och folkskaran förundrades *(häpnade, blev förvånade och fascinerade av Jesus)*.

¹⁵ Men några av dem *[fariséerna från Jerusalem tillsammans med de lokala judiska ledarna i Kapernaum, se Mark 3:22; Matt 12:24]* sade: ”Han driver ut demoner med hjälp av Beelsebul, de onda andarnas furste.” *[Beelsebul betyder bokstavligen ”flugornas herre”, ett annat namn för Satan.]* ¹⁶ Andra ville pröva honom och begärde ett tecken från himlen.

¹⁷ Men Jesus, som förstod deras tankar, sade till dem:

”Ett rike som splittras (*på grund av inre stridigheter*) ödeläggs, och ett hus som är delat faller (*går under*).¹⁸ Om nu Satan har kommit i strid med sig själv, hur kan hans rike då bestå? Jag frågar detta eftersom ni påstår att jag driver ut demoner med hjälp av Beelsebul.

¹⁹ Om jag nu driver ut demoner med Beelsebul, med vems hjälp driver då era söner ut dem? De ska bli era domare.²⁰ Men om det är med Guds finger (*kraft*) som jag driver ut demonerna, då är Guds kungarike redan här. [*När de anklagade Jesus för att använda satanisk kraft innebar det att de också anklagade sina ”egna söner” – sina egna landsmän. Alla Jesu lärjungar var ju judar. Det kan vara så att översteprästen Skevas är en av dem som Jesus talar med här, och då syftar han på Skevas sju söner som sysslade med exorcism och ockulta besvärjelser, se Apg 19:13-16.*]

²¹ När en stark man [*i det här fallet Satan*], beväpnad från topp till tå, bevakar sitt palats är hans ägodelar säkra. [*Djävulen liknas här vid en stark man som bevakar sitt rike och håller sina ägodelar, människor, fångna och bundna.*]

²² Men när den som är starkare [*Jesus*] kommer, attackerar och segrar över honom, så tar han ifrån honom alla vapen (*hela sin rustning*) som han hade satt sitt hopp till. Segraren fördelar sedan bytet [*befriar människorna som varit bundna av djävulen*].

²³ Den som inte är med mig [*tar min sida och tror på mig*]

är emot mig,
den som inte samlar med mig [*engagerar sig i
min seger och det jag gör*],
han skingrar.

[Det går inte att vara neutral i andliga frågor, tar man inte ställning för Jesus är man emot honom. Jesus fortsätter att tala och beskriver vad som sker med en människa som blivit befriad från onda andar, men inte bjudit in Jesus att vara herre i sitt liv.]

²⁴ När en oren ande lämnar en människa, rör den sig över vattenlösa (*torra*) trakter och söker en temporär viloplats men hittar ingen. Då säger den: 'Jag vänder tillbaka till det hus jag lämnade.' ²⁵ När den kommer tillbaka, ser den att huset är städad och iordningställt. ²⁶ Då går den bort och tar med sig sju andra andar, ännu ondare (*värre, skadligare*) än den själv, och de går in och bosätter sig (*permanent*) där. För den människan blir situationen nu ännu värre än den var från början."

²⁷ När Jesus sade detta ropade en kvinna i folkskaran: "Lycklig är den kvinna som har fött dig och fått amma dig!" [*Ordagrant "saligt är det moderliv som burit dig och de bröst du har diat."*]

²⁸ Men han svarade: "Ja [*du har rätt, Maria är välsignad, men inte primärt för att hon var min mor, utan för att hon har tagit till sig Guds ord*]: Saliga (*lyckliga, välsignade, avundsvärda*) är de som lyssnar till Guds ord och bevarar det."

Jesus talar till folket

Jona-tecknet

(Matt 12:38-42)

²⁹ *[Det är den sista vintern före korsfästelsen och Jesus befinner sig i Judéen. Trots att han varit hos folket under flera år och de hört hans ord och sett alla under är de inte nöjda. De har nyss gett sken av att de skulle börja tro på honom bara han gjorde ett övernaturligt tecken från himlen, se vers 16.]*

När folket strömmade till mer och mer, började han tala: ”Detta släkte är ett ont släkte. Det vill ha tecken [*mirakler som bevisar att han var sänd av Gud*], men det ska inte få något annat tecken än Jona-tecknet. ³⁰ På samma sätt som Jona blev ett tecken för folket i Nineve, ska Människosonen bli ett tecken för detta släkte. [*Jesus syftade på sin egen död och uppståndelse som skulle bli ett tecken för dem så småningom. På samma sätt som Jona var i fisken tre dagar skulle Jesus uppstå från graven efter tre dagar, se Matt 12:39-40.*]

³¹ Drottningen av Söderlandet ska uppstå vid domen tillsammans med människorna i detta släkte och döma dem. Hon [*en hedning*] kom från jordens yttersta gräns för att lyssna på Salomos vishet [*hon såg inga tecken*] – och här är mer [*vishet*] än Salomo!

³² Folk från Nineve ska uppstå vid domen tillsammans med människorna i detta släkte och döma dem. De [*hedningarna i Nineve*] omvände

sig *[utan att behöva se några tecken]* när Jona predikade – och här är mer *[nådfull predikan om omvändelse]* än Jona!”

[Här står Jesus, en som är större än både Salomo och Jona mitt ibland dem.]

Kroppens lampa är ögat
(Matt 6:22-23)

³³ ”Ingen tänder en lampa för att sedan ställa den på en undanskynd plats eller under sädesmåttet *[träskålen för att mäta upp mjöl som rymde knappt nio liter]*. Man placerar den på ljushållaren så att den som kommer in kan se ljuset. *[Jesus är världens ljus, det lyser öppet inför alla. Det är inte undagömt i någon hemlig vrå.]* ³⁴ Kroppens lampa är ögat. *[Ögat är ofta en bild på hjärtat.]* När ditt öga är friskt *(ogrumlat, fokuserat)* får också hela din kropp ljus, men när det är fördärvat är det också mörkt i din kropp. *[Om en människa har äkta och rena motiv kommer hon att se Jesus och hela livet flödar av Guds ljus, annars bländar Jesu ljus och renhet.]* ³⁵ Se därför till att ljusskenet i dig inte är mörker. ³⁶ Om hela din kropp har ljus och ingen del är mörk, då blir den helt upplyst, som när lampans sken ger dig ljus.”

Verop hemma hos en farisé
(Matt 23:1-36)

³⁷ Medan Jesus talade bjöd en farisé honom till att äta lunch hemma hos sig. *[Ordagrant ”dagens*

första måltid”, frukost eller tidig lunch.] När han kom dit lade han sig till bords.

[Man satt inte utan låg till bords med fötterna vända bort från det halvmeterhöga bordet som ofta var u-format. På så vis kunde alla se varandra, och tjänarna kunde servera i mitten. Det var även en rangordning där de främsta platserna var närmast värden. Man låg på mattor och lutade sig mot sin vänstra armbåge och åt med höger hand.]

³⁸ När farisén såg att Jesus inte tvättade sig före måltiden förundrades han (*började han spekulera i orsaken till varför Jesus gjorde så*). *[Enligt den judiska traditionen skulle man ceremoniellt rena sig genom att stänka vatten på ett speciellt sätt före en måltid.]*

³⁹ Då sade Herren till honom:

”Ni fariséer, ni rengör nu utsidan av bägaren och serveringsfatet, men ert inre är fullt av habegär (*plundring*) och ondska. ⁴⁰ Ni tänker dåraktigt (*ologiskt*)! *[Detta ord är inte ett skällsord, utan fokuserar på att någon är tanklös och inte resonerar logiskt. Jesus skulle aldrig gå emot sitt eget ord och kalla någon för ’dåre’, se Matt 5:22. Han vill utmana fariséerna att tänka själva och inte bara följa sin samtid och dåvarande traditioner.]* Har inte han som gjort utsidan också gjort insidan? ⁴¹ Men ge det som finns där inne *[ge från hjärtat, ge av maten som*

finns i faten] till de fattiga, så blir allt rent för er.

[Fariséerna ägnade sig åt yttre ceremoniella regler för att se rättfärdiga ut inför människor, men Jesus pekar på att de i stället måste ge från hjärtat och en sann kärlek till Gud och människor. Då blir även utsidan ren.]

⁴² Ve er (*uttryck för intensiv förtvivlan*), fariséer! Ni ger tionde av mynta, vinruta och *[alla små kryddväxter (trädgårdsväxter)*], men missar rättvisa *[social rättvisa och medmänsklighet till människor]* och kärleken till Gud. Ni borde göra det ena utan att försumma det andra.

⁴³ Ve er (*uttryck för intensiv förtvivlan*), fariséer! Ni älskar de bästa platserna i synagogan *[där de kunde blicka ut över församlingen]* och att bli hälsade på torgen.

⁴⁴ Ve er (*uttryck för intensiv förtvivlan*)! Ni liknar omärkta gravar som människor *[råkar]* gå över utan att veta om det *[och blir ceremoniellt orena]*.” *[Se även Matt 23:27-28.]*

⁴⁵ En av de laglärda *[som tolkade Moseböckerna och lärde ut regelverket för hur de skulle fullföljas in i minsta detalj]* sade då till Jesus: ”Mästare, när du säger dessa saker förolämpar du även oss.” ⁴⁶ Jesus svarade:

”Ja, ve (*uttryck för intensiv förtvivlan*), också över er laglärda! Ni lägger tunga bördor

(ryggsäckar med packningar) på människorna [*med mänskliga regler och bud*], men själva rör ni inte ett finger för att lätta på bördorna.

⁴⁷ Ve er (*uttryck för intensiv förtvivlan*)! Ni bygger gravar (*monument, minnesplatser*) till profeterna som era fäder mördade. ⁴⁸ Ni är vittnen och ger ert fulla stöd till vad era förfäder gjorde. De dödade ju profeterna, och ni bygger deras gravar. [*De fokuserade mer på att ära profeternas gravar, det yttre, men ignorerade deras budskap.*] ⁴⁹ Därför har Guds vishet sagt: Jag ska sända dem profeter och apostlar, och en del av dem ska de mörda och förfölja. [*I Lukas fortsättning på Lukasevangeliet, Apostlagärningarna, beskrivs hur flera av apostlarna får lida martyrdöden för sin tro.*] ⁵⁰ Så ska detta släkte hållas ansvariga för alla profeters blod som är spillt sedan världens skapelse, ⁵¹ från Abels blod ända till Sakarjas blod, han som blev dödad mellan altaret och templet. [*Abel dödades av sin bror Kain på grund av hans rättfärdiga offer till Gud, se 1 Mos 4:10. Det är troligen prästen Sakarja som stenades till döds vid templets förgård, se 2 Krön 24:20-25:7.*]

⁵² Ve er (*uttryck för intensiv förtvivlan*), laglärda! Ni har tagit bort nyckeln till kunskap [*om Gud och frälsningen, och ersatt den med era religiösa traditioner som är tunga bördor*]. Själva har ni inte gått in, och ni har hindrat dem som var på väg in.”

[Det religiösa ledarskapet var inte bara ohjälpsamt, utan blev ett hinder för dem som verkligen sökte Gud. Deras religiösa system var inte bara neutralt; det verkade mot Gud. När sanningen avslöjas finns omvändelsens väg ut till frihet och förlåtelse. Tyvärr valde de inte den vägen och resultatet blev ett bittert hat mot Jesus. De var själva avslöjade och gör nu allt för att hitta något fel hos Jesus. Samma ord som beskriver hur Herodias höll fast vid hatet mot Johannes Döparen, se Mark 6:16, används i nästa vers för de judiska ledarnas bitterhet mot Jesus. I Gal 5:1 översätts samma ord "slavok", i kontrast till friheten i Jesus.]

⁵³ När Jesus hade gått ut därifrån [*från fariséns hus*], började de skriftlärdade och fariséerna ansätta honom bittert (*hatet mot honom fick ett djupare fäste inom dem och blev som ett slavok som band dem*). De överöste honom med många frågor (*som han skulle svara direkt på, utan betänketid och möjlighet att göra någon utläggning*), ⁵⁴ medan de låg på lur och väntade på att han skulle råka säga något som de kunde anklaga honom för.

12

*Frukta inte människor - frukta Gud
(Matt 10:26-33)*

¹ [*Jesus hade börjat tala till folket om Jona-tecknet och att kroppens lampa är ögat, se Luk 11:29-36. Efter en frukost hos en farisé strömmar folk i tusental till Jesu undervisning.*]

Under tiden [*då Jesus var inne i fariséns hus*] hade folk samlats i tusental [*myriader, det högsta grekiska talvärdet 10 000, men också bildligt för en stor skara*], så att de höll på att trampa ner varandra. Jesus vände sig först till sina lärjungar och sade:

”Var på er vakt mot fariséernas surdeg som är hyckleriet! [*Jesus har just avslöjat fariséernas religiösa fasad, se Luk 11:37-54.*]

² Det finns inget fördolt
som inte ska uppenbaras,
och inget gömt
som inte ska bli känt.

³ Därför ska allt vad ni har sagt i mörkret
höras i ljuset,
och det ni viskat i örat i enrum (*i de innersta rummen, kamrarna*),
ropas ut på taken.

⁴ Till er som är mina vänner säger jag: Frukta inte för dem som dödar kroppen och sedan inte kan göra något mer. [*Var inte rädda för vad de religiösa ledarna, eller andra människor, ska säga och göra. Var frimodiga!*] ⁵ Jag ska tala om för er vem ni ska frukta. Frukta honom som

efter döden har auktoritet att kasta er i Gehenna (*helvetet*). Ja, jag säger er: Honom ska ni frukta.

⁶ Säljs inte fem sparvar för två assarion [*romerskt kopparmynt av låg valör, värdet motsvarade en sextondels denar eller en halv timlön*]? Ändå är ingen av dem bortglömd av Gud.

[Sparvar var den billigaste matvaran som såldes på marknaden. För en assarion kunde man köpa två sparvar; se Matt 10:29. Här ser vi att om man köpte fyra sparvar så fick man den femte på köpet. Om nu t.o.m. denna extra sparv, utan kommersiellt värde, inte är bortglömd av Gud – hur mycket mer ser då inte Gud oss människor som han köpt med Jesu dyra blod.]

⁷ Det är faktiskt så att till och med alla hårstrån på ert huvud är räknade. Frukta inte (*var inte rädda och oroliga*), ni är mycket mer värda än många [*miljoner*] små sparvar.

⁸ Jag säger er:

Den som bekänner (*erkänner, vill kännas vid*) mig inför människorna,

honom ska Människosonen också bekänna (*erkänna, kännas vid*) inför Guds änglar.

[På domens dag, se Apg 10:42-43; 17:31.]

⁹ Men den som förnekar mig inför människorna, han ska bli förnekad inför Guds änglar.

¹⁰ Den som säger något mot Människosonen ska få förlåtelse,

men den som talar mot den helige Ande

ska inte få förlåtelse vare sig i den här tidsåldern eller i den kommande.

[Den som tror sig ha begått denna synd har med största sannolikhet inte gjort det. Detta uttalande var riktat till fariséerna.]

¹¹ När man ställer er till svars inför synagogor och myndigheter och makthavare, oroa er inte för hur ni ska försvara er eller vad ni ska säga.

¹² Den helige Ande kommer i den stunden att lära er vad ni ska säga.”

Liknelse om girighetens dårskap

¹³ Någon i folkhopen sade till honom: ”Mästare, säg åt min bror att dela arvet (*deras faders fastighet eller mark*) med mig.” *[Den äldsta sonen fick en dubbel lott jämfört med de andra sönerna, se 5 Mos 21:17. Om det blev tvister kring fördelningen brukade normalt rabbinerna lösa dem.]*

¹⁴ Men Jesus sade till honom: ”Människa, vem har satt mig till domare eller medlare mellan er två?” ¹⁵ Sedan sade han till dem *[de båda bröderna]*: ”Var ständigt på er vakt (*skydda er*) mot alla sorters girighet (*habegär*), för en människas liv handlar inte om materiellt överflöd (*det är inte det som avgör er livskvalitet*).” ¹⁶ Därefter berättade han en liknelse för dem:

”En rik man hade åkrar som gav mycket goda skördar. ¹⁷ Så han tänkte (*resonerade fram och tillbaka med sig själv*): ’Vad ska jag göra, för jag har inte plats för mina skördar?’

¹⁸ Sedan sade han [*och i grekiskan används ordet 'jag' åtta gånger och 'mina' fyra gånger*]: 'Så här ska jag göra, jag river ner mina lador och bygger större, och där ska jag lagra all min säd och allt mitt goda. ¹⁹ Sedan kan jag säga till mig själv (*min själ*): 'Du har nu mycket gott i förvar, det räcker många år framöver. Ta det nu lugnt, ät, drick och roa dig.'

²⁰ Men Gud sade till honom: 'Du handlar dåraktigt (*resonerar inte logiskt*)! I natt ska din själ utkrävas av dig. Allt som du har samlat, vem ska då få det?'

²¹ Så går det för den som samlar skatter åt sig själv men inte är rik inför [*rik i sin relation med*] Gud."

Fokusera på rätt saker
(*Matt 6:25-33*)

²² Sedan sade Jesus till sina lärjungar: "Därför säger jag er [*eftersom det är dårskap att bara fokusera på att samla rikedomar i den här världen som liknelsen om den rike mannen visade, se vers 16-21*]:

Bekymra (*oroa*) er inte för ert liv (*grekiska 'psuche', jordelivet*)

 vad ni ska äta,
 eller för er kropp,

 vad ni ska klä er med.

²³ Livet (*själen, hela den mänskliga varelsen*) är mer än maten,

 och kroppen mer än kläderna!

Se på korparna

24 Se reflekterande på (*undersök noga, lär av*) korporna.

De varken sår eller skördar,
de har varken förråd (*inre kammare med gömda skatter*) eller lada,
och ändå föder Gud dem.
Hur mycket mer värda är inte ni än fåglarna?

[Korpen var en oren fågel, se 5 Mos 14:14. I Guds svar till Job frågar han retoriskt vem det är som förser korpen med mat, se Job 39:3. Tankarna går också till Elia som fick mat på ett övernaturligt sätt av just korpar, se 1 Kung 17:6. I jämförelse med den rike mannen som byggde lador, se vers 18, har korporna inga lador – de litar på Gud. Även om fåglarna inte sår och skördar är de inte överksamma. De sjunger och lovprisar Gud, samlar mat och bygger bon. Slutsatsen är att om Gud upprätthåller fåglarna i sin skapelse, hur mycket mer ska han inte då försörja sina älskade barn.]

25 Vem av er kan genom att oroa (*bekymra*) sig lägga en enda aln till sin livslängd (*längd*)?

[En aln, grekiska "pechys", används främst för att mäta längd men även tid. Den romerska alnen motsvarade 45 cm och var ungefär som en mans underarm, avståndet mellan armbågen och långfingret. Tidsmåttet var inte helt definierat, men det beskrev en kort tid. Det kunde syfta på det korta ögonblick det tog att ta ett steg

och röra sig framåt en aln. I förhållande till år kunde en "pechys" motsvara en timme eller en dag. Slutsatsen är att oro inte kan förlänga livet ens ett enda steg på vår livsvandring – några sekunder, timmar eller dagar. Oro kan inte heller göra stor förändring som att öka vår längd med en halvmeter.]

²⁶ Om ni inte ens förmår så lite, varför bekymrar ni er då för allt det andra?

Se på liljorna

²⁷ Se reflekterande på (*undersök noga, lär av*) liljorna (*de vilda blommorna*), hur de växer.

De arbetar inte (*sliter inte hårt på gränsen till utmattning*)

eller spinner.

Men jag säger er att inte ens Salomo i all sin prakt (*majestät*) var klädd som en av dem [*1 Kung 10:4-7*].

²⁸ Om nu Gud klär gräset på marken,

som i dag grönskar och i morgon kastas i ugnen,

hur mycket mer skulle han då inte kläda er?

Så liten (*kortvarig*) tro (*trofasthet, förtröstan*) ni har!

Sök först Guds rike

²⁹ Sök inte (*var inte fixerade vid*) vad ni ska äta och dricka, och oroa er inte.

[Detta är enda gången det grekiska ordet "meteorizomai" används för oro i Nya testamentet. Det kan beskriva hur ett skepp kastas för havets vågor, och bilden blir då en oro där man kastas mellan hopp och fruktan. En annan betydelse är något högt i luften. Ordet "meteor" kommer från detta ord. Betydelsen blir då att inte sätta oproportionerliga skyhöga förväntningar på jordiska ting som sin trygghet, vilket bara leder till oro och besvikelse.]

30 För allt detta [*mat och dryck*] söker (*jagar, strävar*) hedningarna efter, men er Fader vet att ni behöver det.

31 Nej, sök (*var fixerade vid*) hans rike, så ska ni få det andra också.

32 Var inte rädd, du lilla hjord!

För det är er Faders goda vilja (*stora glädje*) att ge er riket.

[Ordet för hjord användes oftast om en fårhjord. Jämfört med världens riken var de tolv en liten grupp, som en liten fårhjord. Men de har en god herde som beskyddar dem. De har också del i Guds rike vilket innebär kungens beskydd, privilegier, försörjning osv. Det finns ingen anledning till oro!]

33 Sälj vad ni äger och ge till de fattiga (*donera till välgörenhet*). Skaffa en börs som inte slits ut, en outtömlig skatt i himlen, dit ingen tjuv når och där ingen mal förstör.

34 För där er skatt är,
där kommer också ert hjärta att vara.”

*Var redo när Människosonen kommer
(Matt 24:42-51; 25:1-13; Mark 13:33-37)*

35 [*Jesus fortsätter att undervisa:*] ”Fäst upp era kläder och håll lamporna (*lyktorna*) brinnande. [*Ordagrant ’omgjorda era länder’, dvs. bind upp rocken för att vara redo.*] 36 Var som tjänare som väntar på att deras herre ska komma hem från bröllopfesten [*som kunde pågå upp till sju dagar*], så att de genast kan öppna när han kommer och bultar [*på porten*]. 37 Saliga (*lyckliga, välsignade*) är de tjänare som deras herre finner vakna (*alerta, vakande, vid liv*) när han kommer tillbaka. Sannerligen säger jag er, han ska fästa upp sina kläder och låta dem lägga sig till bords och själv gå och passa upp dem. 38 Om han så kommer under den andra nattvakten (*klockan 21-24, före midnatt*) eller den tredje (*klockan 24-03, efter midnatt*) – saliga (*lyckliga, välsignade*) är de tjänarna.

[I Mellanöstern går solen ner vid sextiden på kvällen och upp igen tolv timmar senare. Romarna delade in natten i fyra nattvakter och judarna i tre. Eftersom Lukas refererar till det romerska systemet i Apg 12:4, är det troligen samma system med tretimmarspass även här. Oavsett exakta tider så kommer tjänarnas herre på natten då tjänarna är som tröttast.]

³⁹ Jag vill att ni förstår detta [*Jesus ger ännu en liknelse för att illustrera hur viktigt det är att vara vaken*]: Om en husägare (*familjefar*) visste vilken stund (*timme*) tjuven kom, skulle han inte tillåta att någon bröt sig in i hans hus.
⁴⁰ Var också ni redo (*beredda, förberedda*) [*som tjänarna i den första liknelsen, och husbonden i den andra*], för Människosonen kommer då (*den stunden*) ni inte väntar det (*förväntar, antar, anser, tror eller tänker det – med en innebörd av att man personligen inte tror eller anser det vara en lämplig tid*).”

Vem gäller liknelsen, ska vi vänta på din återkomst?

⁴¹ Då frågade Petrus: ”Herre, talar du om oss [*de tolv lärjungarna*] i den här liknelsen, eller om alla?”

[Jesus undervisar om den glädje som väntar de tjänare som är klädda för tjänst, har sina lampor brinnande och inte slumrar när Herren kommer tillbaka, se vers 35-40. Petrus undrar vem han talar om. Jesus svarar genom att ställa en retorisk fråga, där Petrus, lärjungarna och alla som agerar på det sättet identifieras med en vis förvaltare. I parallellstället Mark 13:37 är svaret tydligt att inte bara lärjungarna ska vaka utan ”alla ska vaka”. Alla kommer att hållas ansvariga utifrån sin kunskap vilket är slutsatsen i vers 47-48.]

⁴² Herren sade: ”Vem är den trogne och visa förvaltaren (*som fått ansvar att övervaka och*

leda ett visst område) som av sin herre blivit satt över tjänstefolket och som ska ge dem mat i rätt tid?

⁴³ Salig (*lycklig, välsignad*) är den tjänare som är sysselsatt med det han ska göra (*gör sitt uppdrag*) när hans herre kommer tillbaka. ⁴⁴ Jag säger er sanningen, han ska låta tjänaren få ansvara över allt han äger. ⁴⁵ Men om den tjänaren skulle säga i sitt hjärta: 'Min herre är försenad' (*det dröjer innan han kommer*), och han börjar slå de andra tjänarna, både män och kvinnor, och äter, dricker och blir berusad, ⁴⁶ då ska hans herre komma en oväntad dag och i en oväntad timme och hugga honom i två delar [*straffa honom hårt*], och låta honom få sin plats bland de otrogna (*opålitliga*) [*hycklarna, de som själva kallar sig tjänare men som medvetet gör tvärt emot sin kallelse*].

⁴⁷ Den tjänare som vet sin herres vilja, men inte förbereder sig eller handlar efter hans vilja, ska bli slagen med många slag. ⁴⁸ Men den som inte vet [*har förhållandevis lite kunskap om sin herres vilja*] och gör något som förtjänar straff ska piskas med några få slag. Av den som har fått mycket [*av Gud*] ska det krävas mycket, och av den som människor har anförtrott mycket [*den som har ansvar för att ta hand om andra, att portionera ut mat, uppdraget i vers 42*], av honom kommer det att krävas ännu mer (*ordagrant 'de kommer att kräva ännu mer'*)."

Splittring, inte fred
(Matt 10:34-39)

49 ”Jag har kommit för att tända en eld (*kasta eld*) på jorden – jag önskar så att den redan brann!

[I det naturliga ger elden värme och ljus, men samtidigt förtärs också materialet som brinner. Elden förädlar metaller så att bara det som är äkta består. I Bibeln används eld som en bild på Guds helighet, dom och dopet i den helige Ande. Att Jesus önskar att elden brann syftar antagligen på flera saker – att prövningens eld skulle förädla de troende att leva helt överlåtna till honom, att pingstdagen redan var här så att de troende var brinnande i den helige Ande och var klara ljus i en mörk värld. Det var det som skedde när Guds ord blev uppenbarat i hjärtat på Emmausvandrarerna och det var som en eld inom dem, se Luk 24:32.]

50 Men jag har ett dop att döpas med [*lidandets dop, hans död och uppståndelse*], och jag är svårt ansatt tills det är fullbordat. 51 Tror ni jag har kommit för att skapa fred på jorden? Nej, säger jag er, däremot åtskillnad (*splittring, delning*)

[Den fred som Jesus ger är mellan Gud och människa, se Jes 9:6. Vi uppmanas att sträva efter fred med alla, se Heb 12:14, men alla vill inte, se 2 Tim 3:12. Det är inte Guds vilja, eller han som orsakar splittring, men den är oundviklig. Det är konflikt mellan ljus och mörker, mellan Guds barn och djävulens barn, och denna konflikt når även medlemmar i en och samma familj. När en människa blir frälst och lever i ljuset blir kontrasten till det tidigare livet i mörkret helt

uppenbar. Tidigare vänner kan bli fiender när de upplever sig dömda, se Joh 3:16-21.]

⁵² För från och med nu ska fem i samma familj vara separerade, tre mot två och två mot tre. *[Nu ges ett exempel från en familj med fem personer.]*

⁵³ far mot son och son mot far,
mor mot dotter och dotter mot mor,
svärmor mot brud (*nygift sonhustru*) och brud mot svärmor.”

[En gruppering är far och mor, och på den andra sidan son, dotter och en sonhustru. Innan Jesus kommer tillbaka för att upprätta tusenårsriket på domens dag kan evangeliet splittra generationer.]

*Tidens tecken
(Matt 16:1-4)*

⁵⁴ Han sade också till folket: ”När ni ser ett moln stiga i väster [*över Medelhavet*] säger ni genast att det blir regn, och det blir så. ⁵⁵ När det blåser en sydlig vind säger ni att det blir en värmebölja, och det blir så. ⁵⁶ Hycklare (*som bara spelar ett skådespel för andra*), ni kan tyda jorden och himlens utseende. Varför kan ni inte tyda den här tiden?”

[Folket var vana att tyda det ganska förutsägbara vädret i Israel. Västliga vindar förde med sig regn. Sydliga vindar ökenhetta, fenomenet kallas Sirocco. De kunde känna igen naturliga väderförändringar, men var helt utan andlig klarsyn. Ovilliga att se sitt eget behov av omvändelse och förändring.]

Guds dom kommer - omvänd dig nu

⁵⁷ ”Varför bedömer (avgör) ni inte själva vad som är rätt? ⁵⁸ När du är på väg till domaren med din motpart, gör allt vad du kan under vägen för att förlikas med honom medan ni är på väg. Annars drar han dig inför domaren, och domaren överlämnar dig till rättstjänaren (*grekiska ”praktor”, fungerade som indrivare åt staten*) och rättstjänaren kastar dig i fängelset. ⁵⁹ Jag säger dig: Du kommer inte ut förrän du har betalt till sista öret.”

[Här anges det judiska kopparmyntet ”lepta” som var den lägsta valören i hela Romarriket. Värdet var 1/128 av en denar, som var en arbetares dagslön. Poängen i liknelsen är att Gud kommer att döma världen, och medan vi fortfarande vandrar här på jorden behöver vi ta emot hans nåd och få det rätt ställt med honom.]

13

Livet är oförutsägbart - omvänd dig nu

¹ Vid samma tid kom några och berättade för Jesus [*den senaste nyheten*] om de galiléer vilkas blod Pilatus hade blandat med deras offer.

[Pontius Pilatus var känd för sin grymhet. I trosbekännelsen läser vi hur Jesus var ”pinad under Pontius Pilatus”. Den judiska historieskrivaren Josefus redogör för flera massakrer som Pilatus utförde. Han ansvarade inför den romerske kejsaren för regionerna Judéen och Samarien och bodde i Caesarea vid medelhavskusten. Jerusalem

ingick i hans område och under de judiska högtiderna var han stationerad där på grund av risken för oroligheter och uppror bland judarna. Genom att döda dessa galiléer och bränna dem tillsammans med offerdjuren inne i templet i Jerusalem ville han ge ett avskräckande exempel. Det kan vara anhängare till den motståndsgrupp som nämns i Apg 5:37 som fått sätta livet till. Den vanliga judiska uppfattningen var att om man gjorde gott hände goda saker, och gjorde man ont hände onda saker. Man frågar Jesus om dessa som dött var större syndare än andra eftersom denna olycka drabbat dem.]

² Jesus svarade: ”Tror ni att de galiléerna var större syndare än alla andra galiléer, eftersom de fick lida så? ³ Nej, säger jag er. Men om ni inte omvänder er (*totalt förändrar ert sätt att tänka och agera*) går ni alla under som de.

⁴ Eller de arton som dog när tornet i Siloam föll över dem, tror ni att de var mer skyldiga än alla andra som bor i Jerusalem? ⁵ Nej, säger jag er. Men om ni inte omvänder er (*totalt förändrar ert sätt att tänka och agera*) går ni alla under på samma sätt.”

[Siloamdammen låg i södra Jerusalem. Tornet var antagligen en del av muren. Då som nu spekulerade människorna om massakern, eller olyckan med tornet som föll, var Guds straff för specifika synder som dessa människor gjort. Jesus svarar att så är inte fallet, och riktar sig

till dem som ställt frågan, och blir personlig – ni måste omvända er.]

Liknelsen om fikonträdet som inte bar frukt

⁶ *[Jesus berättar nu en liknelse för dem som kommit med nyheten om massakern som skett i Jerusalem, se vers 1-6. I stället för att spekulera i varför de fick lida och dö borde de frågat: "Varför lever fortfarande jag?" Jesus uppmanar dem se på sina egna liv och omvända sig.]*

Jesus berättade denna liknelse: "En man hade ett fikonträd planterat i sin vingård. Han kom för att se om det fanns någon frukt på det, men hittade ingen. *[Fikonträdet är ofta en symbol på nationen Israel, och ägaren är Gud.]* ⁷ Då sade han *[ägaren]* till trädgårdsmästaren: 'Lyssna nu, i tre års tid *[från den ålder, omkring fem år efter det var planterat, då det var normalt att förvänta sig att trädet skulle börja ge en skörd]* har jag kommit och letat efter frukt på detta fikonträd, utan att hitta någon. Hugg bort det *(ordagrant 'hugg ut det')*! Varför ska det ta upp plats *(suga ut jorden, ta solljus från andra träd)*?' ⁸ Trädgårdsmästaren svarade: 'Herre, låt det stå kvar ett år till, så ska jag gräva runt det och gödsla. ⁹ Kanske bär det frukt nästa år, men om inte, kan du hugga bort det.' "

[Jesus är förebedjaren som i det längsta vädjar för sitt folk att de ska vända om och bära frukt. Lite senare i vers 34 gråter och ber Jesus över Jerusalem.]

En kvinnas rygg botas efter arton års sjukdom
¹⁰ [Detta är andra gången Jesus helar på en sabbat, första gången var det en man med en förtvinad hand, se Luk 6:6-10, och nu är det en kvinna med krokig rygg. Utifrån alla helanden Jesus gjorde och alla liknelser han berättade, väljer Lukas genomgående i sitt evangelium att ta med ett exempel på en man och en kvinna, och visar genom den berättartekniken att Jesus inte gör skillnad på kvinnor och män.]

Jesus undervisade i en av synagogorna på en sabbat [*en lördag, den judiska vilodagen*]. ¹¹ Där [*i synagogan*] fanns en kvinna som i arton år haft en sjukdom orsakad av en ande (*sjukdomsdemon*). Hon var krokryggig (*framåtböjd*) och kunde inte räta på sig. ¹² När Jesus såg henne, kallade han henne till sig och sade: ”Kvinna [*inte ett hårt tilltal, utan fyllt med respekt och ömhet*], du har blivit fri från din sjukdom”, ¹³ och han lade sina händer på henne, och på en gång rätade hon på sig och prisade (*tackade*) Gud!

¹⁴ Men synagogföreståndaren, upprörd (*förargad*) över att Jesus botade på sabbaten, sade till folket [*men riktar sin kritik mot Jesus*]: ”Det finns sex dagar som man ska arbeta på, kom och bli botad på någon av dem och inte på sabbaten.”

¹⁵ Då svarade Herren synagogföreståndaren: ”Ni skenheliga (*ni religiösa ledare som bara utför ett skådespel*)! Är det inte så att ni alla löser er oxe eller åsna från krubban och leder ut

och vattnar den, även på sabbaten? ¹⁶ Skulle inte den här kvinnan, en Abrahams dotter som Satan [*som ordagrant betyder motståndaren*] har hållit bunden i arton långa år, bli befriad från sin boja (*kedja*) på sabbaten?" [*I arton år hade kvinnan gått till synagogan, även på andra dagar än sabbaten, men inte blivit helad.*]

¹⁷ När han sade detta skämdes alla hans motståndare, men allt folket jublade över alla underbara gärningar som han utförde.

Guds rike

¹⁸ Sedan sade Jesus: "Vad ska jag likna Guds rike vid? Vad ska jag jämföra det med?"

Liknelsen om senapskornet

(*Matt 13:31-32; Mark 4:30-32*)

¹⁹ "Det liknar ett senapskorn som en man tar och sår i sin trädgård. Det växer upp och blir ett träd, och himlens fåglar bygger bo bland grenarna."

Liknelsen om surdegen

(*Matt 13:33*)

²⁰ Igen sade han: "Vad ska jag jämföra Guds rike med? ²¹ Det liknar surdeg (*jäst*) som en kvinna gömmer (*blandar, grekiska "enkrypto"*) i tre mått (*grekiska "saton" motsvarar 13 liter*) mjöl [*totalt omkring 40 liter*] till dess hela degen har jäst [*blivit påverkad av jästen*]."

[Lukas växlar mellan en man och kvinna när han sammanställer sitt evangelium, se vers 19 och 21. Huvudpoängen är hur Guds rike börjar smått men kommer att växa. Samtidigt antyder

liknelsen också att Gudsriket växer oproportionerligt. Ett planterat senapsfrö blir bara en buske, inte ett träd, och surdegen är genomgående en bild på falska läror i Bibeln. Mitt i det växande Gudsriket finns det också ondska. I berättelsen som föregår dessa liknelser var ju föreståndaren i synagogan en som inte ville se människor helade, se vers 10-17! Se även kommentarer i Matt 13.]

*Den smala dörren
(Matt 7:13-14)*

²² Jesus gick igenom städer och byar där han undervisade, på sin vandring mot Jerusalem. [Redan i Luk 9:51 börjar Jesus gå mot Jerusalem men först i Luk 17:11 går han direkt mot målet.]

²³ Någon frågade honom: ”Herre, är det bara några få som blir frälsta (räddade)?”

²⁴ [Detta var en teoretisk fråga, antagligen ställd av en farisé eller laglörd. Jesus börjar med att ge en praktisk och personlig uppmaning till var och en att vara redo, för vad spelar det för roll om få eller många andra blir frälsta om man själv går förlorad? Till sist, vers 29-30, svarar han på frågan att många hedningar från jordens alla hörn ska bli frälsta.]

”Sträva (gör ert yttersta, ansträng er som om ni tävlade i en olympisk gren, eller kämpade i en strid på liv och död) för att komma in [nu] genom den smala dörren [till ett hus där en bröllopfest ska hållas]. [Jesus är dörren, den enda vägen

till Gud, se Joh 10:7; 14:6.] Jag säger till er att många ska försöka ta sig in [*senare*] men inte lyckas. ²⁵ När väl husets herre [*Jesus*] stiger upp och snabbt stänger dörren, då kommer ni att stå utanför och bulta och säga: 'Herre, öppna för oss!' Han kommer att svara er: 'Jag vet inte varifrån ni är.' [*Vilken familj eller hushåll ni tillhör.*]

²⁶ Då ska ni säga: 'Vi har ätit och druckit i ditt sällskap [*dock inte som verkliga vänner och gäster som i Matt 26:29*], och du har undervisat på våra huvudgator.' ²⁷ Men han ska svara: 'Jag vet inte varifrån ni är.' [*Vilken familj eller hushåll ni tillhör.*] Gå bort ifrån mig, alla ni som bedriver orättfärdighet.' ²⁸ Där ska ni gråta och skära tänder (*där kommer det att råda ångest, hat och ondska*), när ni ser Abraham, Isak och Jakob och alla profeterna vara i Guds rike medan ni själva är utdrivna. [*Många judar ansåg sig tillhöra Gudsriket eftersom man var född jude, medan Jesus lär att man måste födas på nytt.*]

²⁹ Människor ska komma från öster och väster, från norr och söder och ligga till bords [*få delta i den himmelska festmåltiden*] i Guds rike. ³⁰ De som [*nu*] är de sista ska [*då*] bli de första, och de som [*nu*] är de första ska [*då*] bli de sista."

Jesus och Herodes

³¹ Just då kom några fariséer [*från Galileen eller Pereen, de områden som Herodes Antipas var landsfurste över*] och sade till honom: "Gå genast härifrån, för Herodes vill döda dig." ³² Men han svarade: "Gå och säg till den räven [*judiskt idiom*]

för att vara feg och lättskrämd] att jag driver ut onda andar och botar sjuka i dag och i morgon, och den tredje dagen når jag mitt mål (*fulländar jag mitt syfte här*).³³ Men i dag och i morgon och i övermorgon måste jag vandra vidare [*Herodes eller någon annan kan inte hindra Guds plan*], för det passar sig inte att en profet dödas någon annanstans än i Jerusalem.”

Jesus sörjer över Jerusalem

(Matt 23:37-39)

³⁴ ”O Jerusalem, Jerusalem [*upprepping av namnet beskriver ett starkt känslomässigt engagemang*]. Du som vanemässigt mördar profeterna och stenar dem som är sända till dig (*som budbärare*)! Hur många gånger har jag inte velat (*längtat efter att*) få samla (*skydda*) dina barn, som en höna samlar (*skyddar, värmer*) sina kycklingar under sina vingar, men ni har vägrat.³⁵ Se, nu står ert hus övergivet (*tömt på sina egna resurser*) [*utan Guds beskydd*]. Jag säger er, ni ska inte se mig igen förrän den dag då ni säger: ’Välsignad är han som kommer i Herrens namn.’ ” [*Ps 118:26*]

14

Jesus helar på en sabbat

¹ [*Efter lördagens gudstjänst i synagogan blev gästtälaren ofta inbjuden till en sabbatsmåltid av föreståndaren, se vers 12. Det är antagligen detta som sker här, men intentionerna var inte goda. Fariséerna vaktade på honom för att se om*

han skulle göra något de kunde anklaga honom för.]

När Jesus en sabbat gick in för att äta hos en av de ledade fariséerna, iakttog de honom noga. ² Då stod en man framför honom som led av vatten i kroppen. [*Lukas använder den medicinska termen vi kallar ödem. Antagligen var hans ben svullna.*] ³ Jesus frågade de laglärda och fariséerna: ”Är det tillåtet att hela på sabbaten eller inte?”

⁴ Men de var helt tysta. Han tog tag i mannen, helade honom och lät honom gå. ⁵ Sedan sade han till dem: ”Om någon av er har en son eller en oxe som faller ner i en brunn, drar han då inte på en gång upp dem, även om det är sabbat?” ⁶ Det kunde de inte svara på heller.

En liknelse till gästerna

⁷ När han märkte hur gästerna valde ut de bästa platserna [*närmast värden*], berättade han en liknelse: ⁸ ”När du blir bjuden till bröllofsfest, så ta inte de förnämsta platserna vid bordet. Kanske är någon av gästerna mer ansedd än du? ⁹ Då kommer den som bjudit både dig och honom och säger till dig: ’Ge honom din plats!’ Då får du skamsen gå och ta den lägsta platsen. ¹⁰ Nej, när du är bjuden, gå och ta den nedersta platsen. När värden kommer ska han då säga till dig: ’Min vän, sätt dig högre upp!’ Då blir du hedrad inför alla de andra gästerna. ¹¹ Den som upphöjer sig själv ska bli förödmjukad, men den som ödmjukar sig ska bli upphöjd.”

[Kanske hade Jesus mannen som nyss blivit helad i åtanke. Han var i närheten av huset men verkade inte vara inbjuden att dela måltidsgemenskapen, se vers 4.]

En liknelse till värden

¹² Han sade också till den som bjudit honom *[Jesus hade nyss talat till gästerna, nu vänder han sig till värden]:* ”När du bjuder på lunch *[ordagrant ’dagens första måltid’, frukost eller tidig lunch]* eller till kvällsmål *(större festmåltid)*, bjud då inte bara dina vänner, syskon, släktingar eller rika grannar, som du har för vana att göra. De bjuder ju tillbaka och det blir din belöning. ¹³ Nej, när du bjuder in till fest, bjud fattiga, handikappade, lama och blinda. ¹⁴ Salig *(lycklig, välsignad)* är du då, eftersom de inte kan ge dig någon belöning. Du ska få din lön vid de rättfärdigas uppståndelse.”

En liknelse om måltiden i Guds rike (Matt 22:1-14)

¹⁵ När en av gästerna hörde detta *[att det finns en belöning som väntar i nästa liv, se vers 14]* sade han till Jesus: ”Salig *(lycklig, välsignad)* är den som får vara med om måltiden i Guds kungarike.”

¹⁶ *[Jesus tar tillfället i akt och berättar en liknelse om en stor fest, troligtvis en bröllopsfest. Bakgrunden är att enligt den dåtida seden skickade värden i god tid ut en inbjudan om att en fest skulle hållas. Utifrån antalet som svarat gjordes förberedelser. En andra inbjudan skickades när*

allt var klart. Att då tacka nej, när man redan sagt ja, var väldigt ofint. En snarlik liknelse finns i Matt 22:1-14 om en bröllopsfest. Det finns även ett exempel där Jesus och lärjungarna är bjudna till ett bröllop i Kana, se Joh 2:1-2.]

Då sade Jesus till honom: ”En man ordnade en stor festmåltid och bjöd många gäster. ¹⁷ När tiden för festen var inne sände han ut sin tjänare för att säga till de inbjudna: ’Kom, nu är allt färdigt!’ *[Detta var den andra inbjudan, se Matt 22:2-3.]* ¹⁸ Men en efter en började de alla ursäkta sig.

Den förste sade till honom: ’Jag har köpt en åker och måste gå ut och se på *[inspektera]* den. Jag är ledsen att jag inte kan komma. Var vänlig ta emot min ursäkt.’ *[Åkern var redan köpt, men han verkar orolig att han gjort en dålig affär.]*

¹⁹ En annan sade: ’Jag har köpt fem par oxar, och jag ska ut och pröva *(undersöka och godkänna)* dem. Var vänlig ta emot min ursäkt.’ *[Vanligtvis ägde man en eller två oxar, så detta var en förmögen man som skaffat tio till.]*

²⁰ En annan sade: ’Jag har just gift mig, så jag kan inte komma.’ *[Hustrun hade nog glatt sig att få gå på festen, och det fanns plats för fler.]*

[Dessa tre ursäkter berörde tre områden: ägodelar, arbete och familj. På sin rätta plats är

allt detta gott och välsignat av Gud, se Matt 6:33. I Jesu första liknelse om jordmåner liknas törnet med sådant som kväver Guds ord. Jesus säger att denna liknelse är grunden för förståelsen av alla andra liknelser; se Mark 4:13. I förklaringen om törnet ges tre orsaker som sammanfaller med de tre ursäakterna i denna liknelse. De slutför inte vad de börjat på grund av oro, rikedom och njutningslystnad, se Luk 8:14.]

²¹ Tjänaren kom tillbaka och berättade för sin herre vad de svarat. Då greps husbonden av vrede och sade till sin tjänare: 'Skynda dig ut på gator och gränder i staden [*det är bråttom eftersom allt är klart för festen*] och för hit fattiga, lemlästade (*krymplingar*), blinda och lama.'

²² Sedan sade tjänaren: 'Herre, vad du befallde är utfört, men det finns fortfarande plats.'

²³ Då sade herren till tjänaren: 'Gå ut på huvudvägar och landsvägar [*utanför staden*] och övertala (*uppmåna*) människorna att komma in, så att mitt hus blir fullt. ²⁴ För jag säger er att ingen av dem som var bjudna ska smaka min måltid.' "

Frälsningen är fri - ett liv i lärjungaskap kostar allt!

(Matt 10:34-39)

²⁵ [*Frälsningen är fri men kostar ändå allt. Direkt efter liknelsen om den fria inbjudan till festmåltiden, följer en sektion som handlar om kostnaden av att följa Jesus.*]

Stora skaror följde Jesus. *[Många människor flockades kring Jesus av olika skäl. Jesus är mer intresserad av kvalitet än kvantitet.]* Han vände sig om och sade till dem:

26 ”Om någon kommer till mig och inte hatar
(älskar mig mer än)

sin far och sin mor,

sin hustru och sina barn *[eller väljer att avstå från att gifta sig, se Matt 19:10-12],*

sina bröder och systrar

och även sitt eget liv *[detta jordeliv],*
kan han inte vara min lärjunge.

[I den judiska kulturen är dessa talesätt, som är överdrifter, vanliga och kallas hyperboler. Även på svenska kan man t.ex. säga att man älskar röda hus men hatar gula och på så sätt uttrycka att man föredrar en viss färg mer utan att för den skull bokstavligen hata den andra. Matteus översätter ett liknande sammanhang ”den som är mer vän med”, se Matt 10:37. Ändå är orden väldigt skarpa och tvingar oss att fundera över var vi har vår lojalitet. Vem förtröstar vi ytterst på, är Jesus främst? Det är typiskt Lukas att ta med fyra punkter, se Luk 6:17.]

27 Den som inte bär sitt kors och följer mig kan inte vara min lärjunge.

[Tidigare i Luk 9:23 säger Jesus att för att följa honom måste man ”förneka sig själv och dagligen

ta upp sitt kors”. Nu följer två liknelser som visar att detta inte är något impulsivt beslut utan kräver eftertanke.]

²⁸ Om någon av er vill bygga ett torn, sätter han sig inte först ner och beräknar kostnaden för att se om han kan slutföra det? ²⁹ Annars, om han lagt grunden men inte bygger färdigt, kan alla som ser det börja håna honom ³⁰ och säga: 'Den där mannen började bygga men kunde inte bli klar.'

³¹ Eller vilken kung går ut i krig mot en annan kung utan att först sätta sig ner och fundera över om han med 10 000 man kan attackera den som kommer emot honom med 20 000? ³² Kan han inte det, skickar han en delegation och ber om fred medan den andre ännu är långt borta.

³³ Därför kan ingen av er vara min lärjunge om han inte ger upp (*försakar, tar farväl av*) allt han har.

Var salt!
(*Matt 5:13; Mark 9:50*)

³⁴ Salt är bra [*bevarar, renar och ger god smak*], men om saltet förlorar sin sälta (*styrka, kvalitet, blir till en dårskap*), hur ska man då få det salt igen? ³⁵ Det duger varken för jorden eller gödselhögen. Man kastar bort det.

[Rent salt, natriumklorid, som vi använder i dag förlorar inte sin sälta. Däremot kunde den typ av salt, som man producerade från Döda Havet och som Jesus troligen refererade till, förlora

sin sälta, eftersom det också innehöll andra mineraler. Utsattes det för omgivningens fukt kunde det urlakas. Det är när salt blandas upp med annat som det förlorar sin kraft. Ordet för "mister sin sälta" kan också betyda "dårskap" och översätts så i Rom 1:22 och 1 Kor 1:20. Den betydelsen förstärker då hur ett oövervägt beslut att följa Jesus blir till en dårskap, på samma sätt som den som började bygga ett torn eller den som förhastat gick ut i krig, se vers 28-32.

Detta stycke började med "stora skaror", se vers 25. På samma sätt som det räcker med lite salt för att smaksätta hela maträtten, är det inte antalet lärjungar som avgör om de påverkar omvärlden, utan det är kvaliteten som är avgörande.]

Lyssna, du som har öron att höra med." [Denna fras används ofta när ett stycke kan vara svårt att förstå utan hjälp av den helige Ande.]

15

Jesus talar i liknelser

¹ Alla skatteindrivare och syndare höll sig hela tiden nära Jesus för att lyssna på honom. ² Men fariséerna och lagexperterna muttrade irriterat (*diskuterade i hemlighet med varandra*) och sade: "Den mannen tar emot (välkomnar) syndare och äter med dem."

Liknelsen om det återfunna fåret (Matt 18:10-14)

³ Då berättade Jesus denna liknelse:

⁴ ”Vilken man bland er som har hundra får och förlorar ett, skulle inte lämna de nittionio i vildmarken [*den vanliga betesmarken för fårhjordar*] och gå och leta efter det förlorade tills han finner det? ⁵ När han hittar det blir han glad och lägger det över axlarna, ⁶ och när han kommer hem samlar han sina vänner och grannar och säger till dem: ’Gläd er med mig, för jag har hittat mitt får som var förlorat.’

⁷ Jag säger er, det blir mer glädje i himlen över en enda syndare som omvänder sig (*totalt förändrar sitt sätt att tänka och agera*), än över nittionio rättfärdiga som inte behöver omvändelse.”

Liknelsen om det återfunna myntet

⁸ [*Jesus använder exempel från både kvinnors och mäns vardag för att förklara andliga sanningar. Direkt efter liknelsen om mannen med det förlorade fåret kommer nu en liknelse om en kvinna som söker och finner något hon förlorat. Lukas skriver för grekisktalande och använder det grekiska silvermyntet ”drachmer”. Det motsvarade den romerska denaren som var en arbetares dagslön.*]

”Eller om en kvinna har tio silvermynt (*drachmer*) och tappar bort ett av dem, tänder hon då inte en lykta och sopar huset [*det enkla jordgolvet*] och letar noga tills hon hittar det? ⁹ När hon funnit det samlar hon sina väninnor och grannkvinnor och säger: ’Gläd er med mig, för jag har hittat det värdefulla myntet som jag hade förlorat.’

¹⁰ Jag säger er att på samma sätt blir det glädje inför Guds änglar över en enda syndare som omvänder sig (*totalt förändrar sitt sätt att tänka och agera*).”

Liknelsen om den återfunne sonen

¹¹ Sedan sade Jesus: ”En man hade två söner.
¹² Den yngre av dem sade till sin far: ’Far, ge mig på en gång den del av förmögenheten som tillhör mig.’ Då skiftade han sina tillgångar mellan dem. [*Den äldste sonen fick två tredjedelar och den yngre en tredjedel, se 5 Mos 21:17.*]

¹³ Inte så många dagar senare samlade den yngre sonen ihop allt han ägde [*sålde sin del av det skiftade arvet*] och for bort till ett fjärran land. Han slösade bort sin rikedom genom att leva ett utsvävande liv [*ordagrant ’leva utan att spara eller hålla igen’*]. ¹⁴ När han hade gjort slut på allt han hade, kom en svår hungersnöd över landet och han började lida nöd (*stå i skuld, komma efter med betalningarna*). ¹⁵ Så han gick i väg och tvingade sig på (*ordagrant ’limmade sig fast vid’*) en av invånarna i landet [*som motvilligt anställde honom eftersom han var så enträgen*]. Han sände ut honom på sina marker för att vakta svin. [*Ett avskyvärt arbete för en jude eftersom svin ansågs vara orena djur, se 3 Mos 11:7; 5 Mos 14:8.*] ¹⁶ Han längtade efter att få äta sig mätt på de fröskidor som svinen åt, men ingen gav honom något.

[Vissa manuskript har 'fylla buken med fröskidor'. Det förstärker kontrasten mot hans tidigare liv i överflöd då han kunde välja att äta det bästa; nu kan han tänka sig äta vad som helst för att dämpa hungern. Synden för en person djupare och djupare ner i misär och förnedring.]

¹⁷ Men när han hade tagit sitt förnuft till fånga (*kommit till slutet av sig själv*), sade han [*reflekterande*]: 'Hur många anställda hos min far har inte mat i överflöd, och här är jag, på väg att svälta ihjäl. ¹⁸ Jag bryter upp (*reser mig upp*) och går till min far och säger till honom: »Far, jag har syndat mot himlen och mot dig (*inför dig*), ¹⁹ jag förtjänar inte längre att kallas din son. Behandla mig som en av dina anställda.»' ²⁰ Så han bröt upp och gick till sin egen far.

Medan han fortfarande var långt borta fick hans far se honom [*vilket antyder att fadern väntade och tittade efter sin son*]. Fadern blev djupt rörd (*kände stort medlidande*) och sprang emot honom och omfamnade honom och kysste honom gång på gång.

[I den här kulturen sprang aldrig en äldre judisk man. Anledningen var att för att springa måste han fästa upp manteln, vilket gjorde att han exponerade sina bara ben, vilket var skamfylt. Vad motiverade då fadern att bära den skammen? Enligt Talmud, den judiska skrift som innehåller tillägg och tolkningar till lagen, finns det en

ceremoni som heter "kezazah". Den praktiserades om en judisk son lämnat det judiska samhället, levt med hedningar och sedan vände tillbaka hem. Stadens äldste mötte honom i stadsporten, krossade en kruka framför mannen – vilket symboliserade den brutna relationen med familjen, den judiska tron och samhället. Han var inte välkommen tillbaka.

Anledningen att fadern springer kan vara att han vill möta sonen innan de äldste i samhället hinner utföra denna ceremoni. Fadern var villig att bära skammen för att upprätta sin son!]

²¹ Men sonen sade till honom: 'Far, jag har syndat mot himlen och mot dig (*inför dig*), jag förtjänar inte längre att kallas din son.'

²² Men fadern sade till sina anställda: 'Skynda er att ta fram den finaste dräkten (*de mest ärofyllda festkläderna*) och klä honom i den och sätt en ring på hans hand och sandaler på hans fötter. [*Både ringen och sandalerna var tecken på att han nu var en fri man, slavar var barfota.*]

²³ Hämta den gödda kalven [*som var avsedd för något speciellt festligt tillfälle*] och slakta den, så ska vi äta och fira, ²⁴ för min son var död men har fått liv igen, han var förlorad men är funnen.'

Och de började fira.

²⁵ Under tiden var hans äldre son ute på fälten [*i arbete*]. När han var på väg hem och närmade sig huset hörde han musik (*grekiska ordet 'symphonia', flerstämmig instrumental musik*) och dans. ²⁶ Så han kallade till sig en av pojkarna

som var anställd och frågade vad det var frågan om. ²⁷ Han svarade: 'Din bror har kommit hem och din far har slaktat gödkalven eftersom han har fått honom välbehållen tillbaka.'

²⁸ Men han [*den äldre brodern*] blev arg och vägrade att gå in. Då kom hans far ut och försökte övertala honom.

²⁹ Men han svarade sin far: 'I alla dessa år har jag tjänat dig, och jag har aldrig brutit något av dina bud. Ändå har du inte gett mig ens en liten killing så att jag skulle kunna fira (*glädja mig*) med mina vänner. ³⁰ Men när den där, din son [*en formulering som uttrycker förakt*], kommer hem, som har slösat bort din förmögenhet tillsammans med horor, då slaktade du gödkalven för hans skull!' [*Detta är den äldre broderns uttalande. Det är inte säkert att den yngste sonen varit med horor, utan kan reflektera vad den äldste sonen hade i sitt hjärta och skulle ha gjort i en liknande situation.*]

³¹ Fadern sade till honom: 'Mitt barn (*ord för barn som fokuserar på att han är medlem i familjen*), du är alltid hos mig, och allt mitt är ditt. ³² Men det enda rätta var att fira och vara glada, för denne din bror var död men har fått liv igen, han var förlorad men är funnen.' "

[*Detta är den sista av tre liknelser om hur något förlorat återfinns. Det är uppenbart att liknelserna riktade sig till fariséerna som klagat över att syndare kom för att höra på Jesu undervisning, se 15:1-2. Den äldre brodern*

beskriver en självrättfärdig människa, den yngre brodern en syndig människa som omvänder sig.]

16

Liknelsen om den ohederlige förvaltaren

¹ Jesus sade också till lärjungarna:

[Jesus har just berättat liknelsen om den yngre sonen som vände tillbaka hem. Frågan som hänger i luften är: Vad hände med den äldre sonen? Ordagrant är meningen på grekiskan "och han sade också till lärjungarna", där orden "och" och "också" tydligt kopplar ihop denna berättelse med den tidigare. Liknelsen handlar om faran med kärleken till pengar, och hör även ihop med nästa liknelse om den rike mannen och tiggaren Lasarus. Hur vi hanterar pengar i den här världen påverkar var vi tillbringar evigheten.]

"Det var en rik man som hade en förvaltare. *[Den rike mannen ägde mark med olivträd och åkrar, förvaltaren skötte ägarens alla affärer.]* När den rike mannen *[en dag]* ryktesvägen fick höra anklagelser att förvaltaren slösade bort *(spridde ut)* hans egendom *[samma ord som används för yngre sonens slösande, se Luk 15:13]*, ² kallade han till sig förvaltaren och sade:

'Vad är det jag hör om dig? Lämna redovisning för din förvaltning *[av mina affärer]*, för du kan inte längre vara *[min]* förvaltare.'

[Ryktet att förvaltaren levde i lyx på ett orättfärdigt sätt hade nått ägaren. Förutom pengarna som förskingrats hade förvaltaren gjort att hans herre förlorat sitt anseende. I den här kulturen var hedern viktigare än pengarna. Att han hade anförtrott sin förvaltning till en potentiell tjuv skadade hans rykte och var en stor skam.]

³ Då tänkte förvaltaren: 'Vad ska jag göra när min herre tar ifrån mig förvaltningen? Jag är inte stark nog för att gräva, och jag skäms för att tigga. ⁴ Nu vet jag vad jag ska göra så att de *[som arrenderar min arbetsgivares mark och har skulder till honom]* välkomnar mig i sina hem, när jag avskedats från min tjänst.'

⁵ Han kallade till sig en efter en av dem som hade skulder till sin herre, och frågade den förste: 'Hur mycket är du skyldig min herre?'

⁶ Han svarade: 'Hundra bat-mått olivolja.' *[Ett bat-mått var ca 30 liter. Det totala värdet motsvarade tre årslöner för en arbetare.]*

Förvaltaren sa: 'Ta ditt skuldebrev, sätt dig ner på en gång och skriv femtio.' *[50 % mindre skuld.]*

⁷ Sedan frågade han nästa: 'Hur mycket är du skyldig?'

Han svarade: 'Hundra kor-mått vete.' *[Ett kor-mått var en tunna på ca 390 liter. Det totala värdet motsvarade nio årslöner för en arbetare.]*

Då sade han: 'Ta ditt skuldebrev och skriv åttio.' *[20 % mindre skuld.]*

8 Hans herre [*arbetsgivaren, den rike mannen*] lovordade den ohederlige förvaltaren för hans finurlighet (*skicklighet, hans praktiska sätt att agera*).”

[Detta är liknelsens höjdpunkt och överraskning – hur kan ägaren lovprisa den ohederlige förvaltaren som har minskat hans intäkter? Liknelsen berättar inte exakt hur förvaltaren gick till väga, men han sänkte skulderna vilket gjorde att hans herre kom i bättre dager hos dem som stod i skuld till honom. Kanske strök han räntan från skulden eller tog bort sin egen andel. Ordet ”finurlighet” här är ett neutralt ord som inte lägger någon moralisk värdering utan bara att det var logiskt och smart tänkt.]

Jesus applicerar liknelsen – använd pengar för att göra gott

”Denna världens människor handlar finurligare (*skickligare, klokare*) mot sina egna än vad ljusets människor gör. ⁹ Jag säger er: Skaffa er vänner med hjälp av den orättfärdiga mammon (*förrådiska rikedomar, pengar*), så att de [*människor ni hjälpt här i jordelivet*] välkomnar er i de eviga boningarna, den dag mammon förlorar sitt värde.

[Det ”finurliga” och kloka som förvaltaren gör, se vers 8, är att han inte längre slösar pengarna på sig själv genom att leva i lyx utan säkrar sin framtid med dem. Att samla skatter i himlen handlar om att vara givmild.]

10 Den som är trogen i smått
är också trogen i stort,
och den som är orättfärdig i smått
är också orättfärdig i stort [*vilket den ohed-
erlige förvaltaren visade sig vara*].

11 Om ni inte har varit trogna i fråga om den
orättfärdiga mammon (*ägodelar, pengar*),
vem vill då anförtro er den sanna rikedomens
[*evangeliet, andliga gåvor*]?

12 Om ni inte har varit trogna med det som ägs
av andra,
vem vill då ge er vad som ska tillhöra er?

13 Ingen tjänare [*speciellt ord för slav som
tjänade i hemmen*] kan tjäna två herrar.
Antingen kommer han att hata den ene
och älska den andre
eller hålla sig till den ene
och förakta den andre.

Ni kan inte tjäna både Gud och mammon (*rike-
dom*).”

Självrättfärdighet imponerar inte på Gud

14 [*Jesus har berättat fyra liknelser. Tre där
något borttappat återfinns och till sist liknelsen
om den ohederlige förvaltaren, se Luk 15:1-16:13.
Liknelserna var riktade till lärjungarna, men
fariséerna lyssnade också.*]

Allt detta hörde fariséerna som älskade pengar,
och de hånade honom. [*Här används ett mer
fientligt ord än i Luk 15:2 där de muttrade*

irriterat. Ordet här är ordagrant "att lyfta näsan åt någon". De sade ingenting, men deras kroppsspråk visade deras förakt för Jesus.]

¹⁵ Jesus sade till dem: "Ni är sådana som förklarar er själva rättfärdiga inför människorna [*genom att visa upp en yttre fasad*], men Gud känner era hjärtan. Det som är högt prisat av människor [*pengar och status*] är avskyvärt inför Gud."

Lagen och Guds rike

¹⁶ [*Jesus fortsätter att tala till fariséerna som var experter på lagen och profeterna, dvs. Gamla testamentet:*]

*"Lagen och profeterna [förkunnade och profeterade om Messias]
fram till Johannes [Döparen].*

[Första delen i meningen saknar ett verb i grekiskan, så översättare fyller på med att lagen och profeterna "förkunnade", "hade sin tid", "gällde", "profeterade om Messias" osv. Eftersom nästa vers säger att lagen inte ska förgås, kan innebörden inte vara att det första förbundet blivit ogiltigt. Det har dock skett ett skifte i och med att Johannes Döparen började predika evangeliet, som är det glada budskapet. Det är troligt att verbet "förkunnas", som används senare i meningen om evangeliet, också syftar på den första delen. I parallellstället används verbet "profeterade", se Matt 11:13. Skrifterna profeterade om Messias: Var och när han skulle

födats, att han skulle födas av en jungfru och hur han skulle dö, se Mika 5:2; Dan 9:25; Jes 7:14; Jes 53.]

Sedan dess har de goda nyheterna (evangeliet) förkunnats,

och alla försöker inta det (*rycka det till sig med våld, tränga sig på*).

[Ordet kan tolkas negativt att med våld försöka inta, eller positivt att ivrigt tränga sig på. Betydelsen verkar vara att när Johannes började predika att "Guds rike har kommit nära", uppstod en ivrig längtan bland folket att rycka det till sig, men alla gjorde det inte på rätt sätt, dvs. genom sinnesändring och tro på Jesus. Många tog till felaktiga metoder, så att Jesus t.o.m. måste dölja att han var Messias och förbjuda lärjungarna och andra att berätta om honom. Ordet "med våld" är samma ord som används i Joh 6:15 då man med våld tänkte göra Jesus till kung.]

¹⁷ Det är lättare för himmel och jord att förgå, än att en enda prick [*kort streck som särskiljer de hebreiska bokstäverna*] av lagen faller bort.

¹⁸ Den som skiljer sig från sin hustru och gifter sig med en annan begår äktenskapsbrott, och den som gifter sig med en frånskild kvinna begår äktenskapsbrott."

[Nu tar Jesus upp ett exempel från lagen. Detta är inte en fullständig utläggning om skilsmässa. Anledningen att han tar upp just detta kan vara

för att fariséerna som såg sig själva vara så trogna lagen helt hade missat hjärtat i frågan om äktenskapet. Vissa fariséer som t.ex. rabbinen Hillel hade en liberal syn och tillät skilsmässa för något så banalt som vidbränd mat. Matteus hanterar mer ingående lagens intention i Bergspredikan, se Matt 5:21-48. Även undervisningen om skilsmässa är mer utförlig i Matteus. Den föregås av undervisning om förlåtelse, vilket alltid är Guds mål. Sedan, efter undervisningen om vad tanken var med äktenskap, följer en händelse hur Jesus bryr sig om och välsignar barnen, de som främst drabbas vid en skilsmässa, se Matt 18:15-19:15.]

Den rike mannen och Lasarus

¹⁹ *[Jesus fortsätter att tala till fariséerna som älskade pengar, se vers 14. Introduktionen är snarlik andra liknelser, se Luk 10:30; 14:16; 15:11; 16:1. Samtidigt är liknelsen/berättelsen ovanlig eftersom den namnger personer. Jesus lånar bilder från kända egyptiska och judiska sägner om skillnaden mellan detta och nästa liv. Det finns en snarlik rabbinsk liknelse där en rik man namnges. Dateringen är osäker, men cirkulerade den under Jesu tid är det möjligt att Jesus "speglar" den berättelsen och vänder på begreppen och namnger den fattige Lasarus istället för den rike mannen. Jesus har använt liknande retoriska grepp tidigare i liknelsen om den barmhärtige samariern, se Luk 10:25-37.]*

”Det var en rik man som hade för vana att

klä sig i purpur och fint linne [*dyrbara kläder, en översteprästs klädnad*]. Han vältrade sig i lyx varje dag (*ägnade sig åt luxuöst festande, överdriven konsumtion, använde sin rikedom för att imponera på andra*). ²⁰ Men en tiggare som hette Lasarus låg vid hans port, hans kropp var full av sår, ²¹ och han längtade efter att få äta sig mätt av resterna från den rike mannens bord. Till och med vildhundar kom och slickade hans sår. [*När de rörde vid honom och slickade hans sår blev han rituellt oren. Texten kan också ha en djupare andlig mening. De svaga och fattiga nekades att få andlig mat från fariséerna. Liknande språkbruk används i Matt 15:27 där den kananeiska kvinnan säger att även hundarna får äta smulorna från sin mästars bord, dock används ett annat ord för hund där.*]

²² Så dog den fattige mannen och fördes av änglarna till Abrahams sida. [*Frasen Abrahams "sida" eller "knä" används bara här i hela Bibeln. En vanlig dåtida judisk uppfattning var att de rättfärdiga hamnade hos Abraham i paradiset efter döden, i väntan på uppståndelsen. Det verkar som om Jesus knyter an till denna vanliga föreställning, men gör vissa ändringar.*]

Den rike mannen dog också och begravdes. ²³ I dödsriket där han plågades, lyfte han upp sina ögon och fick se Abraham långt borta och Lasarus vid hans sida. [*Dödsriket, på grekiska Hades, Sheol på hebreiska, är den plats där alla orättfärdiga är samlade i väntan på den slutliga uppståndelsen och domen inför den vita*

tronen.] 24 Då ropade han: 'Fader Abraham, förbarma dig över mig och sänd Lasarus att doppa fingerspetsen i vatten och svalka min tunga, för jag plågas i denna eld!' *[Det var inte rikedomerna i sig som var orsaken till den rike mannens dom; Abraham var ju rik men fanns i paradiset. Det är anmärkningsvärt att den rike mannen visste vad tiggaren hette! Här på jorden hade han alltså varit fullt medveten om honom, men valt att inte bry sig om sin nästa som led nöd precis utanför hans dörr. Det var orsaken till hans eviga död, se Matt 25:46.]*

25 Men Abraham svarade: 'Barn, kom ihåg att du fick ut ditt goda medan du levde, och Lasarus likaså det onda. Nu får han tröst och du plågas. *26* Dessutom är det en stor klyfta mellan oss och er, för att det inte ska vara möjligt för någon som vill, att ta sig över härifrån till er eller därifrån hit.' *[Enligt myten kunde man korsa mellan paradiset och Hades via en båt, men det går inte, säger Jesus.]*

27 Den rike mannen sade: 'Då ber jag dig att du sänder Lasarus till min fars hus. *28* Jag har fem bröder, och han måste varna dem så att inte de också kommer till denna plågans plats.'

29 Men Abraham sade: 'De har Mose och profeterna, de kan lyssna till *[och lyda]* dem.'

30 Men han sa: 'Nej, fader Abraham, men om någon kommer till dem från de döda ska de omvända sig.'

31 Abraham sade till honom: 'Lyssnar de inte till Mose och profeterna, så kommer de inte bli övertygade ens om någon uppstår från de döda.' ”

[Det största vittnesbördet någon kan få är Guds ord. Ett mirakel ger uppmärksamhet, men det är Guds ord som frälser. Även om den rike mannen inte namnges är det fariséerna som identifieras med den rike mannen. Översteprästen bar en purpurfärgad dräkt och var klädd i linne, se 2 Mos 28. När Jesus berättade detta var Kaifas överstepräst, han tjänstgjorde 18-35 e.Kr. Hans svärfar, Hannas, hade just fem söner som han gjorde till överstepräster, se 27-28. Lasarus har ibland förknippats med Marta och Marias bror, men det är troligen inte samme person, se Joh 11. Det finns dock en koppling mellan namnet Lasarus och Abraham. Namnet Lasarus kommer från det hebreiska namnet Elieser som betyder: "en som Gud hjälper". Elieser var Abrahams trogne tjänare, se 1 Mos 15:2. På samma sätt som man förväntade sig att Abrahams gode tjänare Elieser skulle komma till samma boningsplats som sin mästare efter döden, kommer den rättfärdige tiggaren också dit. Jesus säger inte om detta är en liknelse eller en berättelse och det finns olika tolkningar, men det vi vet är att Jesus inte skulle tala osanning eller lära ut falska läror. Några slutsatser:

- Vad vi gör i detta liv får konsekvenser efter döden.
- Vi ska hjälpa de fattiga.

- Jesus använder sig av ett dåtida begrepp, "Abrahams sida", men ändrar vissa detaljer.

]

17

Bitterhet och oförsonlighet

(Matt 18:6-7; 18:15; 18:21-22; Mark 9:42)

¹ Jesus sade till sina lärjungar: "Det går inte att undvika att snaror (*förförelser, frestelser*) kommer, men ve den (*uttryck för intensiv förtvivlan över den personen*) genom vilken de kommer.

² Det skulle vara bättre (*mindre illa*) för honom att få en kvarnsten hängd om halsen och bli kastad i havet, än att han skulle förleda en av dessa små.

[Jesus känner sorg och bedrövelse över den som förleder andra troende, men fördömer också dessa handlingar. Utifrån Matt 18:6 är det tydligt att "dessa små" är andra troende.]

³ Var ständigt på er vakt!

[Denna varning kan syfta tillbaka på det som sagts att vakta så man inte orsakar en annan troendes fall. Det kan också syfta framåt på nästa stycke. Det är lätt att bli sårad om man är ovaksam, därför måste man säga till den som man upplever betar sig illa, se också Heb 12:15! Det är troligt att varningen gäller båda fallen – att vara vaksamma så vi inte sårar andra och inte själva blir sårade.]

Om din broder syndar, så tillrättavisa honom, och om han ångrar sig så förlåt honom. ⁴ Ja, även om han syndar mot dig sju gånger på en dag och kommer till dig sju gånger och säger: 'Jag ångrar mig,' så måste du förlåta honom." *[Matteus tar med fler detaljer från Jesu undervisning om förlåtelse i Matt 18:15-34.]*

⁵ Apostlarna sade till Herren: "Ge oss mer tro!"

⁶ Men Herren sade: "Om ni hade tro som ett senapsfrö, så skulle ni kunna säga till detta mullbärsfikonträd: Bli uppryckt med rötterna och bli planterad i havet, och det skulle lyda er."

[Bitterhet och oviljan att förlåta liknas här vid ett mullbärsfikonträd vars karaktärsdrag är att det har ett djupt och stort rotsystem, är snabbväxande och producerar bitter frukt.]

En liknelse om nödvändigheten att förlåta

⁷ *[Jesus fortsätter att undervisa lärjungarna om förlåtelse, och berättar nu en liknelse om att det är vår skyldighet att förlåta varandra.]*

"Skulle någon av er säga till sin tjänare när han kommer in efter att ha plöjt fältet eller vaktat boskap: 'Kom på en gång och sätt dig vid matbordet'? ⁸ Säger han inte i stället: 'Gör i ordning maten åt mig, fäst upp dina kläder och betjäna mig medan jag äter och dricker; sedan kan du själv äta och dricka.' ⁹ Inte tackar han tjänaren för att han gör det han ska göra, eller hur?"

¹⁰ På samma sätt är det med er, när ni har gjort allt ni blivit befallda [*förlåtit varandra, se vers fyra*], då ska ni säga: 'Vi är bara tjänare (*ovärdiga att ta emot någon speciell utmärkelse*), vi har bara gjort vår plikt.' "

Den tacksamme samariern

¹¹ [*Jesus hade lämnat Kapernaum och var på väg till Jerusalem för att bli upptagen till himlen, se Luk 9:51. Han går inte raka vägen dit utan rör sig i området kring Judéen.*]

På färden mot Jerusalem gick Jesus över [*eller vandrade längs med*] gränsen mellan Samarien och Galileen. ¹² När han var på väg in i en by möttes han av tio spetälska män. De stannade på avstånd ¹³ och ropade: "Jesus, Mästare, förbarma dig över oss [*ha medlidande och hela oss!*]" [*De spetälska följde budet i 3 Mos 13:46, och bodde utanför byn.*]

¹⁴ När han såg dem sade han: "Gå [*på en gång*] och visa er för prästerna." [*Det normala sättet att bekräfta att ett helande hade ägt rum, se 3 Mos 13:2-3.*]

[*De tio männen uppmanas att gå till sina präster. Eftersom Jesus var inne på samariskt område, och de besökte en mindre by, går de troligtvis inte in i den byn. I stället är det närmsta samariska synagoga i en större stad, kanske Scythopolis, nuvarande Bet Shean, eller ner till det samariska religiösa centret kring berget Gerizim.*]

Medan de var på väg dit blev de rena. *[Verbformen för "blev de rena" är första aorist aktiv indikativ. Det beskriver en händelse som skett i det förflutna, till skillnad från en pågående process, dvs. när de tog ett steg i tro och började gå blev de helade på en gång.]*

¹⁵ När en av dem såg att han hade blivit botad återvände han *[antagligen på en gång, innan de kom fram till prästerna]* och prisade Gud högt ¹⁶ och föll ner vid Jesu fötter och tackade honom. Han var samarier.

¹⁷ Jesus frågade honom: "Visst blev alla tio rena, eller hur? Var är de andra nio?" ¹⁸ *[Jesus vänder sig nu till lärjungarna och frågar dem:]* Var det bara den här främlingen som vände tillbaka för att ge Gud ära?" ¹⁹ Sedan sade han till mannen som blivit ren: "Res dig upp och gå, din tro har frälst *(befriat, räddat, helat, upprättat)* dig." *[Medan de andra nio blev helade fick denne samarier också uppleva frälsning och syndernas förlåtelse.]*

Guds rike är redan här

(1 Mos 6:5-8:22; 19:12-14; Matt 24:28; 24:37-39)

²⁰ En gång frågade fariséerna Jesus när Guds rike *(Guds kungavälde som inte är begränsat till en plats, utan är överallt där kungens befallningar råder)* skulle komma. Han svarade: "Guds rike kommer inte på ett sätt som kan observeras. *[Det grekiska ordet för "observeras" används bara här i Nya testamentet. Det beskriver hur en vetenskapsman*

iakttar fysiska fenomen, eller hur en doktor observerar olika sjukdomssymptom. Fariséerna hade föreställningen att Guds rike skulle resas upp och befria Israel från romarna.] ²¹ Ingen kommer att kunna säga:

'Titta, här är det' eller 'Titta, där är det.'

Guds rike är [just nu] mitt ibland er." [Jesus, som är Kung i Guds rike är där mitt ibland dem. Guds rike finns redan nu i personen Jesus, men kommer att bli helt synligt i framtiden i tusenårsriket. Frasen kan också översättas "Guds rike är inom er", dvs. att det inte är ett yttre rike utan Jesus bor i människors hjärtan, se också Rom 14:17. Det som talar emot denna tolkning är att Jesus riktar sig till fariséerna. Överallt annars karaktäriseras de för sitt fokus på det yttre, och Jesus avslöjar deras inre ondska.]

Jesus kommer tillbaka för att regera i tusenårsriket

²² Sedan sade Jesus till lärjungarna: "Det ska komma dagar då ni längtar efter att få se en enda av Människosönens dagar [*då han regerar här på jorden fullt ut*], men ni ska inte få det. [*Det kommer svåra tider med förföljelse och prövningar då ni önskar att han var här på jorden i sin härlighet med sitt rike.*]" ²³ Man kommer att säga till er:

'Titta, där är han' eller 'Titta, här är han.'

Gå inte ut dit, följ inte efter dem. ²⁴ För på samma sätt som blixten flamar till och lyser upp hela himlen från ena sidan till andra sidan, [*lika plötsligt och helt synligt för alla*] ska Människosonen visa sig på sin dag. ²⁵ Men först måste han lida mycket och bli förkastad av detta släkte (*denna generation*).

²⁶ I Människosonens dagar [*då han kommer tillbaka för att regera här på jorden fullt ut*]:

Då ska det vara som på Noas dagar. [*1 Mos 7*]
²⁷ Folk åt och drack, gifte sig och blev bortgifta, ända till den dag då Noa gick in i arken. Sedan kom floden och gjorde slut på dem alla.
[Att äta, dricka och gifta sig är i sig inte fel – synden var att man bara levde för detta och ignorerade Gud.]

²⁸ Då ska det också vara som på Lots dagar. Folk åt, drack, köpte, sålde, planterade, byggde.
²⁹ Den dagen då Lot gick ut från Sodom regnade det eld och svavel från himlen och gjorde slut på dem alla.

[Samhället hade förändrats sedan Noas dagar: utöver att äta och dricka så köpte, sålde, planterade och byggde man också. Det var en ekonomisk välfärd och överflöd. Detta är inte fel i sig, men synden var att man inte ville veta av Gud. Det fanns inte ens tio rättfärdiga i staden, se 1 Mos 18:20-32. Notera att "gifte sig och blev bortgifta"

inte finns med här. Det antyds att man inte längre gifte sig och lovade varandra trohet, utan levde i lösa förhållanden.

Slutsatsen av dessa två exempel var att människor levde på som vanligt. Den dagen då Noa gick in i arken och den dag då Lot gick ur staden, var som vilken dag som helst. Det var inget speciellt tecken på himlen just den morgonen. Gemensamt är också att de rättfärdiga räddas undan innan domen kommer.]

³⁰ På samma sätt ska det ske den dag då Människosonen uppenbarar sig. *[Då Jesus kommer tillbaka för att döma jorden.]*

³¹ Den dagen ska den som är på taket, och har sina tillhörigheter i huset, inte gå ner och hämta dem, och den som är ute på fälten inte vända tillbaka. *[Så snabbt och plötsligt kommer det att ske.]* ³² Kom ihåg Lots hustru. *[I 1 Mos 19:26 berättas hur hon vände sig om och längtade tillbaka till Sodom, vilket blev hennes fall.]* ³³ Den som försöker bevara sitt liv *[detta jordeliv]* ska mista det, men den som mister sitt liv, han ska rädda det. ³⁴ Jag säger er:

Den natten ska två ligga i samma säng.

Den ene ska tas med och den andre ska lämnas kvar.

³⁵ Två ska mala tillsammans.

Den ena ska tas med och den andra lämnas kvar.

36 Två ska vara på fältet.

Den ena ska tas med och den andra lämnas kvar.”

[Vers 36 är antagligen en kommentar som inte fanns med i grundtexten.]

[”Tas med” kan syfta på att tas med rent bokstavligt och tillfångatas under invasion av en fiendehär. Andligt sett kan man tas med till domen, eller till Guds rike. Oavsett vad ”tas med” syftar på så kommer människor att skiljas åt då Guds rike och Människosonen kommer.]

37 Då frågade de honom: ”Var, Herre?”

Han svarade: ”Där [*den döda*] kroppen ligger, där samlas örnarna (*gamarna*).”

[Detta ordspråk är baserat på Job 39:29-33. Poängen är att man på långt håll kan se örnar, eller gamar som ordet också kan betyda, cirkla runt sitt byte. När Jesus kommer tillbaka kommer man att se det på långt håll och det blir uppenbart. I parallellstället i Matteus används också bilden av blixten som är synlig för alla på himlen, se Matt 24:27-28.]

18

Om bön

Liknelsen om änkan och domaren

¹ Jesus berättade sedan en liknelse för att visa dem [*lärjungarna*] att det är nödvändigt att

alltid be (*tillbe, umgås med Gud*), för att inte tappa modet (*bli missmodig, ge upp*).

² Han sade: ”I en stad fanns en domare. Han fruktade inte Gud och hade ingen respekt för människor. [*Han gjorde som han själv ville.*] ³ I samma stad fanns en änka som gång på gång kom till honom och sade: ’Hjälp mig att få rätt mot min motpart.’ ⁴ Han vägrade under en lång tid, men till sist sade han till sig själv: ’Även om jag inte fruktar Gud eller har respekt för människor ⁵ ska jag döma rättvist (*ge henne rätt*). Om jag inte gör det kommer hon alltid att besvära mig, och till sist ge sig på mig.’ ” [*Ordagrant ”slå mig och ge mig en blåtira.”*]

⁶ Herren sade: ”Ni hör vad den orättfärdige domaren säger. ⁷ Skulle då inte Gud [*som är rättfärdig*] ge rättvisa åt sina utvalda som ropar till honom dag och natt? Skulle han dröja länge innan han hjälpte dem? ⁸ Jag försäkrar er: Han ska snabbt (*hastigt, plötsligt*) ge dem rätt (*hjälpa dem*). Men frågan är, kommer Människosonen att finna tro [*en sådan uthållig tro som änkan hade*] här på jorden när han kommer tillbaka?”

[Denna liknelse är inte en jämförelse där Gud är som denne orättfärdige domare som kvinnan måste tjata och hota, utan en kontrast. Om en orättfärdig domare till sist ger med sig, hur mycket mer ska inte en rättfärdig och kärleksfull Gud bönhöra sina barn när de ber!]

Liknelsen om farisén och skatteindrivaren

⁹ Jesus berättade också denna liknelse för några som var övertygade om att de själva var rättfärdiga samtidigt som de såg ner på alla andra:

¹⁰ ”Två män gick upp till templet för att be. Den ene var farisé och den andre var en tullindrivare (*publikan*). ¹¹ Farisen stod och bad [*högt*] till (*om*, *för*) sig själv:

’Gud, jag tackar dig för att jag inte är som andra människor;

tjuvar (svindlare), orättfärdiga,
äktenskapsbrytare

- eller som den där skatteindrivaren.

¹² Jag fastar två gånger i veckan,
jag ger tionde av allt jag tjänar.’

[Den judiska seden var att be stående och uttala orden, se Mark 11:25; Matt 6:5-7. Det var vanligt att rätttrogna judar fastade på måndagar och torsdagar.

Prepositionen ”till” i vers 11, grekiska ”pros” kan också översättas ”om” eller ”för”. Den hör antingen ihop med hur han stod eller hur han bad. Kanske ansåg han sig förmer och stod och ”bad för sig själv”. Utifrån sammanhanget och hans arroganta bön, är det troligare att prepositionen beskriver hur han bad. Han bad ”om” sig själv, eller ännu värre ”till” sig själv genom att prisa sin egen godhet.]

¹³ Men skatteindrivaren stod på avstånd och ville

inte ens lyfta blicken mot himlen utan slog sig för bröstet och sade: 'Gud, var nådefull mot mig, jag är en syndare.'

¹⁴ Jag säger er: det var han som gick hem rättfärdig, inte farisén. För alla som upphöjer sig själva ska bli förödmjukade, men den som ödmjukar sig ska bli upphöjd."

Jesus och små barn

(Matt 19:13-15; Mark 10:13-16)

¹⁵ Man bar också fram spädbarn till Jesus för att han skulle röra vid dem. När lärjungarna såg det tillrättavisade de (*hindrade och sade strängt till*) dem. [*I tron om att Jesus hade viktigare saker för sig, eller att barnen inte var betydelsefulla för honom, motade lärjungarna bort föräldrarna.*]

¹⁶ Men Jesus kallade dem till sig och sade: "Låt barnen komma till mig och hindra dem inte! Guds rike tillhör sådana som de. ¹⁷ Jag säger er sanningen: Den som inte tar emot Guds rike som ett barn kommer aldrig dit in."

Jesus talar med en rik ung man

(Matt 19:16-29; Mark 10:17-30)

¹⁸ [*Jesus talar om att man måste ödmjuka sig och i barnslig förtröstan ta emot Guds rike som ett barn. I djup kontrast till ett barns enkelhet kommer nu en rik ledare och frågar vad han ska göra.*]

En ledare [*troligen en föreståndare för en synagoga eller en medlem av Sanhedrin*] frågade

Jesus: ”Gode Mästare, vad ska jag göra för att få evigt liv?”

¹⁹ Jesus svarade: ”Varför kallar du mig god? Ingen är god utom Gud. ²⁰ Du kan buden:

Du ska inte begå äktenskapsbrott [2 Mos 20:14],
Du ska inte mörda [2 Mos 20:13],
Du ska inte stjäla [2 Mos 20:15],
Du ska inte vittna falskt (*ljuga i rättssalen*) [2 Mos 20:16],
Hedra (*värdesätt, respektera*) din far och din mor [2 Mos 20:12].”

²¹ Då svarade han: ”Allt detta [*lagarna som nyss nämnts*] har jag hållit från min ungdom.” [*Han trodde han hållit buden ända sedan han blivit moraliskt myndig, vilket var vid tretton års ålder. I dagens judendom sker detta vid Bar mitzvah som betyder att man blir en ”lagens son”. Att Sakarias och Elisabet höll lagen, benämns som något positivt i Luk 1:6. I Matt 19:20 framkommer också att mannen känner att han saknar något. Frågan som han verkar ställa är varför han ännu inte fått frid i hjärtat, trots att han har försökt hålla alla buden.*]

²² När Jesus hörde det, sade han till honom: ”Ändå saknas en sak dig. Sälj allt du har och dela ut [*fördela pengarna*] till de fattiga. Då kommer du att ha en [*rik*] skatt i himlen. Kom sedan tillbaka och följ mig (*bli min lärjunge*).”

²³ När den unge mannen hörde detta, blev han djupt bedrövad, för han var rik – mycket rik.

[Mannen visade sig vara en avgudadyrkare – han älskade sin rikedom mer än Gud och människor.]

²⁴ Jesus såg att han var djupt bedrövad och sade: ”Hur svårt är det inte för de rika (*de som är förmögna*) att komma in i Guds kungarike. ²⁵ Ja, det är lättare för en kamel att komma in genom ett nålsöga, än för den som är rik att komma in i Guds rike.”

[Lukas, som är läkare, använder här ett ord för en medicinsk sytråd. Jämförelsen är mellan det minsta vanligt förekommande föremålet, i kontrast till det största djuret i Mellanöstern. Liknelsen säger att det är omöjligt mänskligt sett, om inte Gud griper in, se vers 27. Kamelen används även i liknelsen med att sila mygg och svälja kameler, se Matt 23:24. Under medeltiden uppstod en sägen att en låg och smal port i Jerusalems mur kallades ”nålsögat”, men det finns inga historiska eller arkeologiska belägg för att någon sådan port fanns i bruk under Jesu tid.]

²⁶ De som hörde det frågade: ”Vem kan då bli frälst (räddad)?”

²⁷ Han svarade: ”Det som är omöjligt för människor är möjligt för Gud.” *[Genom Guds nåd är det möjligt att ge upp allt och följa honom; lärjungarna hade gjort det, se vers 28-29. Nästa kapitel visar också att det är möjligt för en rik man att komma in i Guds rike, se Luk 19:1-10.]*

²⁸ Då sade Petrus: ”Se, vi har lämnat allt som var vårt för att följa dig.” *[I motsats till den rike unge mannen, se vers 23.]*

²⁹ Jesus sade till dem: ”Jag säger er sanningen. Var och en som för Guds rikes skull har lämnat hus eller hustru [*avstått från att gifta sig, se Matt 19:10-12*] eller syskon eller föräldrar eller barn, ³⁰ ska få mångdubbelt igen redan i den här världen och sedan evigt liv i den kommande världen.”

Ännu en förutsägelse om Jesu lidande

(Matt 20:17-19; Mark 10:32-34)

³¹ Sedan tog Jesus de tolv [*lärjungarna*] avsides och sade till dem: ”Lyssna, vi går nu upp till Jerusalem och allt som är skrivet om Människosonen genom profeterna ska ske (*gå i uppfyllelse där*). ³² Han ska överlämnas till hedningarna, och de ska håna (*tala nedvärderande*) och förolämpa (*skymfa*) och spotta på honom. ³³ De ska prygla honom hårt (*han ska få utstå fyrtio piskslag*) och på tredje dagen ska han uppstå igen.” [*Tre typer av straff utfärdades av romarna. I ökad grad av grymhet var de: slag, piskning, och hård prygling. Det sistnämnda var det straff Jesus utsattes för. I piskan var ben och metallbitar fastbundna som rev upp huden ända in till benen, och det var inte ovanligt att offret dog.*]

³⁴ Men de tolv lärjungarna begrep ingenting av detta. Det var helt dolt för dem, och de kunde inte förstå (*greppa*) vad han sade.

Till Jeriko

En blind man helas

(Matt 20:29-34; Mark 10:46-52)

³⁵ [*Lukas skriver att Jesus "närmade sig Jeriko", medan Matteus och Markus skriver att Jesus "var på väg ut från Jeriko", se Mark 10:46. Detta kan först ses som en motsägelse, men utgrävningar har visat att det fanns två Jeriko på Jesu tid. Den gamla staden Jeriko som omnämns i Jos 6:24-26 är den mest kända. Strax söder om den byggde Herodes den store en ny romersk stad med palats, amfiteater och bassänger där han tillbringade vintrarna. Detta var också det ekonomiska centrumet i regionen och även för tullverksamhet, se Luk 19:1. Längs med infarterna satt tiggare.]*

Jesus närmade sig nu [*det nya romerskbyggda*] Jeriko, och vid vägen satt en blind man och tiggde. [*Det fanns flera tiggare där, se Matt 20:30. Den som förde konversationen hette Bartimaios, se Mark 10:46.]* ³⁶ När tiggaren hörde folkskaran gå förbi frågade han gång på gång vad som stod på. ³⁷ De berättade för honom att det var Jesus från Nasaret som gick förbi.

³⁸ Då ropade han: "Jesus, Davids son, förbarma dig över mig (*visa nåd och medlidande*)."

³⁹ De som gick längst fram tillrättavisade honom skarpt (*gav honom en tydlig varning*) att vara tyst, men han skrek bara ännu mer (*ropade okontrollerat*): "Davids son, förbarma dig över mig."

⁴⁰ Då stannade Jesus och befallde dem att leda fram mannen. När han kom frågade Jesus:

41 ”Vad vill du att jag ska göra med dig?” Han svarade: ”Herre, låt mig kunna se igen.”

42 Jesus sade till honom: ”Ta emot din syn, din tro har helat (*frälst, räddat*) dig.” 43 I samma ögonblick fick han sin syn och började följa Jesus och ärade Gud. När allt folket såg det (*förstod vad som hänt*), prisade (*lovade*) de också Gud.

19

Sackeus får möta Jesus

1 Jesus kom därefter in i Jeriko och vandrade genom staden. 2 Där fanns en man som hette Sackeus som var chef vid tullen (*ansvarade för tullindrivarna vid den romerska tullmyndigheten*), och han var rik.

[Sackeus är ett hebreiskt namn som betyder ”ren” och ”rättfärdig”. Han var alltså en jude som arbetade för den romerska staten och ansågs därför vara en förrädare bland sitt eget folk. Jeriko var en viktig handelsstad som producerade balsam vilket genererade stora skatteintäkter för den regionen. Som chef för det skattekontoret var Sackeus mycket förmögen.]

3 Sackeus ville se vem Jesus var men kunde inte på grund av folkskaran, eftersom han var liten till växten. *[Ibland kan människorna kring Jesus skymma honom.]* 4 Så han sprang i förväg och klättrade upp i ett mullbärsfikonsträd för att kunna se honom, eftersom Jesus skulle komma den vägen.

⁵ När Jesus kom till det stället, såg han upp och sade till honom: ”Sackeus, skynda dig ner, för i dag måste jag komma och stanna i ditt hus (*bli kvar där över natten*).” ⁶ Sackeus skyndade sig ner och tog emot honom med glädje. ⁷ Men när folket såg det mumlade de förargat: ”Han har tagit in (*både för att äta och sova över*) hos en syndare (*en som medvetet och vanemässigt syndar*).”

⁸ Men Sackeus stod där och sade till Herren: ”Herre, hälften av det jag äger ger jag åt de fattiga, och om jag har bedragit någon (*vilket jag gjort*), ger jag honom fyrdubbelt tillbaka.” [*Enligt Mose lag skulle den som handgripligen stulit något betala tillbaka det fyrfalt, se 2 Mos 22:1. Tillgångar man lurat till sig skulle återgäldas med fulla beloppet plus tjugo procent, se 4 Mos 5:6-7. Detta hade räckt i Sackeus fall. Överväldigad av Jesu godhet och kärlek till honom väljer han att betala igen mer än vad lagen krävde.*]

⁹ Jesus sade till honom: ”I dag har frälsning kommit till denna familj, eftersom också han är en Abrahams son, ¹⁰ för Människosonen har kommit för att uppsöka och frälsa det som var förlorat.”

Liknelsen om de tio silvermynten (Matt 25:14-30)

¹¹ [*Sackeus, och många med honom i Jeriko, arbetade med pengar. Nu ger Jesus en liknelse om just pengar, som illustrerar förvaltarskap. På*

samma sätt som i tidigare liknelser i Lukas kommer anledningen och förklaringen i inledningen, se Luk 18:1, 9. Man trodde han skulle gå upp till Jerusalem och göra revolt mot det romerska styret, men Jesus vill förklara att han kommer att gå bort för att sedan komma tillbaka som kung. Det finns likheter med liknelsen om talenterna i Matt 25:14-30, men det är två olika liknelser. Jesus berättade liknande men olika liknelser vid olika tillfällen.]

När de lyssnade till detta berättade Jesus ännu en liknelse. Eftersom han var nära Jerusalem och de trodde att Guds rike skulle bli synligt (*ta form*) omedelbart, ¹² sade han:

”En man av förnäm släkt (född ädel med hög status) reste till ett land långt borta för att få ett kungarike (bli kung och auktoritet att regera) och sedan komma tillbaka.

[Liknelsen anspelar troligen på verkliga händelser. Herodes den store reste 40 f.Kr. till Rom för att få sin kungatitel bekräftad av Kejsaren. På samma sätt gjorde hans son Arkelaus, efter sin fars död 4 f.Kr. Judarna motsatte sig att Arkelaus skulle få den titeln, vilket även finns med i liknelsen, se vers 14. För Lukas läsare blir parallellen att de judiska ledarna motsatte sig Jesu anspråk att vara deras kung. Jesu uppståndelse är hans resa till himlen. En dag ska han också komma tillbaka för att

upprätta tusenårsriket.]

¹³ Han kallade till sig tio av sina tjänare och gav dem tio silvermynt. *[De fick ett mynt var: det näst högsta grekiska myntet "mina", vilket är hundra denarer och motsvarade fyra månadslöner för en arbetare – en förhållandevis ganska liten summa för att se om de var trogna i det lilla, se vers 17.]* Han sade till dem: 'Förvalta dessa (köp och sälj, investera dem) tills jag kommer tillbaka.' ¹⁴ Men hans landsmän hatade honom och skickade ett sändebud efter honom för att säga: Vi vill inte ha denne man som kung över oss. ¹⁵ När han sedan kom tillbaka, efter att ha mottagit kungariket, lät han kalla till sig tjänarna som han hade gett pengarna. Han ville veta hur mycket var och en hade tjänat *[genom att förvalta de fyra månadslönerna som var och en fått].*

¹⁶ Den förste kom fram och sade: 'Herre, ditt silvermynt (*mina*) har genererat (*inbringat*) tio silvermynt (*mina*).' *[1 000 % avkastning]*
¹⁷ Kungen svarade honom: 'Bra gjort, du gode tjänare! Eftersom du har varit trogen (*trofast*) i något mycket litet, ska du ha ansvar för tio städer.'

[Ett ovanligt grekiskt ord används för "genererat" här och är inte samma som "gett" i vers 18. Ordagrant kan det översättas "har arbetat vid sidan om" originalsumman.]

¹⁸ Sedan kom den andre och sade: 'Herre, ditt

silvermynt har gett fem silvermynt.' [500 % avkastning] ¹⁹ Kungen svarade honom: 'Du ska ansvara över fem städer.'

[Kungen är inte främst ute efter avkastningen, snarare är det troheten och trofastheten som är det viktiga och avgörande.]

²⁰ En annan tjänare kom fram och sade: 'Herre, se här är ditt mynt. Jag har lagt undan (förvarat) det i en svetthandduk (linneduk). ²¹ Jag var ständigt rädd för dig, eftersom du är en sträng (hård) man. Du gör uttag på det du inte satt in [på banken], och skördar det du inte sått.'

[Tjänaren hade en helt fel bild av sin herre som gav generöst och oproportionerligt, se vers 17 och 19. Ordet "svetthandduk" kommer från det latinska ordet för svett. Det var en handduk eller näsduk som användes för att torka av svetten från ansiktet. Den sysslöse tjänaren hade ingen användning för sin svetthandduk och lade i stället myntet i den. Ordet används också för linneduken som den döde sveptes in i vid begravningen, se Joh 11:44; 20:7.]

²² Kungen [den ädle mannen som nu blivit kung, se vers 12] sade till honom: 'Efter dina egna ord ska jag döma dig, du onde tjänare. Om du visste att jag var en sträng man som tar ut vad jag inte satt in och skördar vad jag inte sått. ²³ Varför satte du då inte in mitt silvermynt på banken?'

Då hade jag fått igen det med ränta när jag kom hem.' *[Räntan i det dåtida Mellanöstern var hög, upp till 50 %. På Jesu tid fanns det en övre gräns på 12 % i Romarriket.]*

²⁴ Till dem som stod bredvid sade han: 'Ta ifrån honom silvermyntet och ge det till honom som har tio silvermynt.'

²⁵ De sade till honom: 'Han har ju redan tio silvermynt.'

²⁶ Han svarade: 'Jag säger er att var och en som har ska få, men den som inget har ska bli fråntagen även det han har. ²⁷ Men mina fiender som inte ville ha mig som kung över sig, hämta hit dem och hugg ner dem här inför mig.' "

[Sista veckan av Jesu liv upptar en stor del av alla evangelier. Den infaller under våren i den judiska månaden Nisan då tre av vårhögtiderna firas. Dagarna kan delas in på olika sätt, men Kärnbibelns rubriker utgår ifrån de judiska dagarna för högtiderna år 30 e.Kr. Detta år sammanfaller den tredje dagen i osyrade brödets högtid med Förstlingsfruktens högtid, Bikkurim, se 3 Mos 23:9-14. För en översikt av dagarna se Mark 11.]

10 Nisan (lördag kväll - söndag eftermiddag)

Jesus rider in i Jerusalem

(Matt 21:1-11; Mark 11:1-11; Joh 12:12-19)

²⁸ När Jesus sagt detta *[hemma hos Sackeus i Jeriko och antagligen stannat över natten där]*, gick han *[nästa morgon]* vidare framåt *(framför*

lärjungarna), upp mot Jerusalem. ²⁹ När han närmade sig [*byarna*] Betfage och Betania vid det berg som kallas Olivberget, skickade han i väg två av sina lärjungar ³⁰ och sade: ”Gå in i byn framför er! När ni kommer in ska ni hitta ett åsneföls stå bundet där som ingen ännu suttit på. Lossa det och för det till mig. ³¹ Om någon frågar er varför ni löser det ska ni svara: ’Herren behöver det.’ ”

³² Sedan de gett sig av fann de [*två*] som sänts iväg att det var precis som han hade sagt till dem.

³³ Medan de löste fölet frågade ägarna: ”Varför löser ni fölet?”

³⁴ De svarade: ”Herren har behov av det.”

³⁵ De ledde det till Jesus och sedan de kastat sina mantlar på det [*gjorde som en sadel*] hjälpte de Jesus upp. ³⁶ Medan han red fram bredde man ut sina mantlar på vägen. ³⁷ När han närmade sig vägen som leder ner från Olivberget [*öster om Jerusalem*] började hela skaran av lärjungar i glädje prisa Gud högt för alla de mäktiga kraftgärningar som de hade sett. ³⁸ De sjöng [*från Psalm 118:26, som sjöngs under påskhögtiden*]:

”Välsignad är konungen,
han som kommer i Herrens namn!
Fred i himlen
och ära i höjden!”

³⁹ Några fariséer i folkmassan sade då till honom: ”Lärare, säg åt dina lärjungar att tiga.”

⁴⁰ Han svarade: ”Jag säger er att om de tiger

kommer stenarna att ropa.” *[Hela skapelsen var medveten om vad som hände, medan fariséerna inte hade förstått det.]*

⁴¹ När Jesus kom närmare, och han fick se staden *[Jerusalem, med templet i förgrunden]* grät han över den ⁴² och sade: ”Om du ändå i dag hade förstått, också du, vad som ger verklig fred (*frid*). Men nu är det dolt för dina ögon. ⁴³ Det ska komma dagar då dina fiender ska bygga en belägringsvall runt dig och tränga dig på alla sidor. ⁴⁴ De ska slå dig *[Jerusalem]* och dina barn till marken och inte lämna sten på sten i dig, därför att du inte förstod den tid då Herren besökte dig.” *[Jesus förutsäger Jerusalems förstörelse 70 e.Kr.]*

11 Nisan (söndag kväll - måndag eftermiddag)

Jesus rensar templet

(Matt 21:12-17; Mark 11:15-19; Joh 2:12-25)

⁴⁵ Jesus gick in i tempelplatsen och började driva ut dem som sålde där. ⁴⁶ Han sade till dem:

”Det står skrivet:

’Mitt hus ska vara ett bödens hus.’ *[Jes 56:7]*

Men ni har gjort det till

’ett rövarnäste’.” *[Jer 7:11]*

[Det religiösa ledarskapet hade rånat folket på flera plan. Dels rent ekonomiskt med stora mellanskillnader för att växla pengar och köpa offerdjur, men också andligt genom att inte leda människor till en personlig relation med Gud.]

⁴⁷ Han fortsatte att undervisa (*dag efter dag*) på tempelplatsen. Översteprästerna, de skriftlärda och folkets ledare sökte efter ett tillfälle att döda honom, ⁴⁸ men de kunde inte komma på ett sätt att göra det, eftersom allt folket höll sig nära och lyssnade intensivt på honom (*ordagrant "hängde på varje ord"*).

20

12 Nisan (måndag kväll - tisdag eftermiddag)

Jesus undervisar i templet

(Matt 21:23-27; Mark 11:27-33)

¹ En dag när Jesus undervisade folket i templet och förkunnade de glada nyheterna (*evangeliet*), kom översteprästerna och de skriftlärda fram tillsammans med de äldste ² och frågade honom: ”Säg oss, vad har du för fullmakt (*auktoritet*) att göra detta? Vem är det som gett dig den fullmakten?”

[De syftar antagligen på Jesu agerande dagen innan då han drev ut dem som sålde och köpte, men även tidigare händelser som intåget i templet och barnens lovsång till honom. Svaret är förstås enkelt – han gör sin Faders vilja, men ett sådant svar skulle leda till att han blev anklagad för hädelse. De religiösa ledarnas fråga är ingen oskyldig undran. Den är en fälla som Jesus lätt genomskådar.]

³ Jesus svarade dem: ”Jag har också en fråga till er. Säg mig: ⁴ Var Johannes dop från himlen eller från människor?”

⁵ De överlade med varandra (*diskuterade mellan sig*) och sade: ”Om vi svarar: Från himlen, säger han: Varför trodde ni då inte på honom?

⁶ Men om vi svarar: Från människor, så kommer allt folket att stena oss, för alla anser ju att Johannes var en profet.” ⁷ Så de svarade att de inte visste varifrån det kom.

⁸ Då sade Jesus till dem: ”Då talar inte heller jag om vad jag har för fullmakt att göra detta.”

Liknelsen om vingården

(Matt 21:33-46; Mark 12:1-12)

⁹ Sedan började han berätta denna liknelse för folket:

”En man planterade en vingård [*som är en bild på Israel, se Jes 5:1-7*]. Mannen arrenderade ut den till vinodlare (*vingårdsarbetare*) och reste till ett annat land under en lång tid. ¹⁰ När den rätta tiden var inne [*för skörd*] skickade han en tjänare till vinodlarna för att hämta sin del av skörden. [*Detta skedde fem år efter att vingården hade planterats, se 3 Mos 19:23-25. Vinodlarna som arrenderade marken förväntades skicka en viss del av skörden till ägaren som hyra.*] Men vinodlarna misshandlade (*pryglade*) honom svårt och skickade i väg honom tomhänt. [*Vingården hade antagligen inte gett någon skörd – på samma sätt som Israel var utan frukt.*] ¹¹ Då skickade han en

annan tjänare till dem. Även denne slog de och förnedrade och skickade i väg tomhänt. ¹² Sedan sände han en tredje tjänare. Men även honom slog de blodig och kastade ut.

¹³ Då sade vingårdens herre: 'Vad ska jag göra? Jo, jag ska sända min älskade son. Honom ska de väl ha respekt för.' ¹⁴ Men när vinodlarna fick se honom diskuterade de med varandra (*vägde argument för och emot*) och sade: 'Här har vi arvtagaren, låt oss döda honom så blir arvet vårt.' ¹⁵ Så de körde ut honom från vingården och dödade honom."

[Jesus förklarar liknelsen:] "Vad ska nu vingårdens herre göra med dem? ¹⁶ Han ska komma och avsätta (*döma, förgöra*) dem och arrendera ut vingården åt andra."

När de *[folket där på tempelområdet som lyssnade på Jesus]* hörde detta sade de: "Låt aldrig detta hända!"

¹⁷ Men han såg på dem och frågade:

"Vad betyder då det som står skrivet *[i Ps 118:22-23]*:

'Den sten som byggnadsarbetarna förkastade

har blivit en hörnsten?'

[Den första stenen i bygget och som alla andra stenar riktas efter.]

¹⁸ Den som faller på den stenen blir krossad,

men den som stenen faller på blir söndersmulad."

[Jesus knyter an till Gamla testamentets bildspråk där Messias liknas vid en sten. Bilden av en stötsten finns i Jes 8:14-15, och stenen som krossar finns i Dan 2:34-35, 44-45.]

¹⁹ De skriftlärda och översteprästerna hade gärna gripit honom i den stunden (*där och då*), men de fruktade folket. De förstod att det var dem som han hade talat om i liknelsen.

*Fråga 1 (av 3) - Fariséernas fråga om skatt
(Matt 22:15-22; Mark 12:13-17)*

²⁰ De [*skriftlärda och översteprästerna, se vers 19*] vaktade på Jesus [*för att hitta ett tillfälle att snärja honom*]. De skickade ut spioner [*från två grupperingar; fariséer och herodianer; se Mark 12:13*]. De skulle låtsas vara ärliga (*rättfärdiga*) för att få fast honom för något som han sade, så att de kunde utlämna honom åt ståthållarens makt och myndighet. [*Man vill få honom att säga något mot den romerska staten för att kunna få honom fälld i en civil rättegång. Judarna hade inte rätt att döma någon till döden; det var bara det romerska styret som kunde göra det.*]

²¹ De frågade honom: ”Mästare, vi vet att du talar och undervisar rätt och inte tar någons parti utan lär ut sanningen om Guds väg. ²² Är det tillåtet för oss att betala skatt till Caesar (*kejsaren*) eller inte?”

[Om Jesus svarade ”ja” skulle det reta upp judarna som hatade den romerska ockupationen, medan

ett "nej" skulle kunna leda till åtal för uppror mot romerska staten.]

²³ Men han genomskådade deras list och sade till dem: ²⁴ "Låt mig se ett mynt (*en denar*). Vems bild och överskrift har den?"

De svarade: "Caesars." [*Caesar var både namnet och titeln på den romerska kejsaren.*]

²⁵ Då sade han till dem: "Ge då Caesar vad som tillhör Caesar, och Gud vad som tillhör Gud."

[Människan är skapad till Guds avbild, se 1 Mos 1:26-27. På samma sätt som myntet var präglad av kejsaren och tillhörde honom, bär människan Guds bild i sitt innersta och tillhör honom.

En denar var det vanligaste romerska myntet, värdet motsvarade en dagslön för en arbetare. På ena sidan fanns en bild på den dåvarande kejsaren Tiberius huvud, och längs med kanten en inskrift på latin: Tiberius Caesar Augustus – den gudomlige Augustus son. De romerska mynten ansågs vara en hädelse bland judarna och fick inte användas i templet. Texten och bilden bröt mot både det första och andra budet – att inte ha några andra gudar och att inte göra några ingraverade bilder.]

²⁶ De kunde inte fånga honom i något av hans ord inför folket. Helt förundrade (*förvånade*) över hans svar teg de.

Fråga 2 (av 3) - Finns det någon uppståndelse?

(Matt 22:23-33; Mark 12:18-27)

²⁷ Sedan kom det fram några saddukéer, de [*är den mest liberala religiösa gruppen*] som förnekar att det finns en uppståndelse. [*De trodde inte heller på något övernaturligt såsom änglar eller ett liv efter döden, se Apg 23:8.*] ²⁸ De sade:

”Mästare, Mose har gett oss föreskriften att om någon dör barnlös ska hans [*yngre ogifte*] bror gifta sig med änkan

och skaffa efterkommande åt brodern.

[*En korrekt sammanfattning av 5 Mos 25:5-10, som garanterar en barnlös änka försörjning i ett samhälle där hon annars skulle tvingats ut i tiggeri. Seden bevarar också den avlidne mannens namn. Dessa äktenskap kallas leviratsäktenskap, från det hebreiska ordet levir, som betyder svåger. Seden fanns redan före Mose lag, se 1 Mos 38:8; Rut 4:1-12.*]

²⁹ Nu fanns där sju bröder. Den förste tog sig en hustru men dog barnlös. ³⁰ Den andre [*yngre brodern*] ³¹ och den tredje gifte sig med henne, och så gjorde alla sju, men de dog utan att få några barn. ³² Till sist dog också kvinnan. ³³ Vid uppståndelsen, vems hustru blir hon? De har ju alla varit gifta med henne.”

[*Saddukéerna ville visa på orimligheten med en uppståndelse med hjälp av detta exempel som de troligtvis använt som argument i tidigare diskus-*

sioner med fariséerna. Exemplet kan komma från en berättelse från apokryferna, Tobit 3:7-15, där just en kvinna gift sig med sju män utan att ha fått barn. De antog att den uppståndna kroppen skulle vara som den nuvarande mänskliga kroppen, se även Paulus resonemang i samma ämne i 1 Kor 15:12-58.]

³⁴ Jesus svarade dem:

”Den här världens människor (*söner av den här tidsåldern*) gifter sig och blir bortgifta. ³⁵ Men de som [*av Gud*] anses värdiga att få del av den nya tidsåldern [*Guds rike som ska komma, se 11:2*] och uppståndelsen från de döda, de varken gifter sig eller blir bortgifta. ³⁶ De kan inte längre dö, för de är [*odödliga*] som änglarna och är Guds barn, eftersom de är uppståndelsens barn. [*Äktenskapets funktion för gemenskap och för att befolka jorden är då över, se 1 Mos 2:18-25.*]

³⁷ Att de döda uppstår har Mose helt klart visat (*han har uppenbarat något som är dolt*) i berättelsen om törnbusken [*2 Mos 3:6*]. Här kallar Mose Herren för Abrahams Gud och Isaks Gud och Jakobs Gud [*trots att de inte levde här på jorden då Mose sade detta*]. ³⁸ Gud är inte en Gud för de döda utan för de levande, för honom lever alla.”

[Saddukéerna hade använt Mose lag, 5 Mos 25:5, som argument för att det inte fanns någon uppståndelse, men nu använder Jesus Moses egna ord i berättelsen om den brinnande törnbusken

för att bevisa motsatsen.]

³⁹ Då svarade några av de skrifflärda: ”Mästare, bra talat.”

⁴⁰ *[Ännu en fråga om vilket som är det största budet kommer från en skrifflärd. Frågan och Jesu svar finns med både i Matt 22:34-40 och Mark 12:28-34. Anledningen att Lukas inte tar med den kan vara att han redan har med en liknande berättelse i Luk 10:25-28.]*

Efter detta vågade de inte ställa någon mer fråga till honom.

*Fråga 3 (av 3) - Vad anser ni om Messias?
(Matt 22:41-46; Mark 12:35-37)*

⁴¹ Jesus frågade dem: ”Hur kan man säga att den Smorde (Messias) är Davids son? ⁴² David själv säger ju [*inspirerad av den helige Ande*] i Psaltaren:

’Herren [*Jahve – Gud Fadern*] sade till min herre [*Adonai – Guds Son, Messias*]:

Sätt dig på min högra sida,
⁴³ tills jag har lagt dina fiender under dina fötter.’

[Citat från Psalm 110:1 som är en kröningspsalm, komponerad för att användas då en ny kung bestiger tronen. Den är messiansk och beskriver hur Gud Fadern kröner Jesus. Hebreiskan använder två olika ord för Herre, först ”Jahve” och sedan ”Adonai”.]

44 David kallar honom alltså herre, hur kan han då vara Davids son?”

*Jesus varnar för de skriftlärda
(Matt 23:1-7; Mark 12:38-40)*

45 Medan allt folket lyssnade sade han till sina lärjungar: 46 ”Akta er (var ständigt på vakt) för de skriftlärda. [*De flesta skriftlärda var fariséer.*] De älskar att gå omkring i långa mantlar och bli hälsade med respekt på torget och sitta på de bästa platserna i synagogan [*där de kunde blicka ut över församlingen, dessa platser var reserverade för lärare*] och ha de främsta platserna [*honnörsplatserna närmast värden*] på gästabuden [*där man låg till bords*]. 47 De slukar (*rånar, förgör*) änkornas egendom (*hus*) [*förleder och exploaterar änkor, som var de mest utsatta i samhället*] och ber sedan långa böner för syns skull (*för att täcka över och dölja sina fula intentioner*). De ska få en hårdare dom.”

21

*Änkans offergåva
(Mark 12:41-44)*

1 Jesus lyfte blicken och såg hur de rika lade ner sina gåvor i tempelkistan [*i kvinnornas del av templet, där det fanns tretton trumpetformade behållare, alla för olika välgörande ändamål*].

2 Han såg också hur en fattig änka lade ner två små kopparmynt. [*Det judiska kopparmyntet ”lepta” var den minsta valören som användes i den östra delen av Romarriket. Värdet var 1/128 av en denar, som var en arbetares dagslön.*]

Två "lepta" motsvarade en "quadrans" som var den lägsta myntvalören i den västra delen av Romarriket.]

³ Då sade han: "Jag säger er sanningen: Den här fattiga änkan gav mer än alla de andra. ⁴ De gav alla av sitt överflöd i offerkistan, men hon gav i sin fattigdom allt hon hade att leva på."

JESUS TALAR OM FRAMTIDEN

Templet ska förstöras

(Matt 24:1-2; Mark 13:1-2)

⁵ Några [av lärjungarna, se Matt 24:1] samtalade om hur templet var utsmyckat med storslagna stenblock och tempelgåvor. [Under hela lärjungarnas livstid hade man byggt och expanderat templet, se Joh 2:20. Herodes den stores utbyggnad var magnifik och många hade gett gåvor som ornament, utsmyckningar, guld- och bronsdörrar osv.]

Då sade Jesus: ⁶ "Det ska komma dagar då allt detta som ni ser och begrundar här ska rivas ner, ingen sten ska vara kvar på sin plats." [Jesus förutsäger templets förstörelse 70 e.Kr.]

Lärjungarnas frågor

⁷ [Jesus går till Olivberget som ligger en och en halv kilometer öster om Jerusalem. Därifrån kunde man se ut över hela Jerusalem och templet som de nyss lämnat, se Mark 13:3.]

Då frågade de [Petrus, Jakob, Johannes och Andreas, se Mark 13:3] honom:

"Mästare, när ska allt detta [plural] ske?"

Vad blir tecknet (*grekiska 'semeion', något synligt och uppenbart*) för allt detta [*plural*]?" [*Pluralformen indikerar att man inte bara frågar efter tecknen på Jerusalems förstörelse.*]

Tecken för tidens slut

(*Matt 24:3-14; Mark 13:3-13*)

⁸ Han svarade: "Var ständigt på vakt (*var försiktiga*)

så att ingen förleder er.

[Falska messiasgestalter:]

Många ska komma i mitt namn och säga:

'Det är jag [*som är Messias*]', och 'Tiden är nära.'

Följ dem inte!

⁹ [*Krig och politisk oro:*]

När ni hör om krig och oroligheter (*politiska revolutioner, upplopp, kaos*),

så bli inte skräckslagna (*huka er inte ned av rädsla*).

Detta måste ske först,

men slutet kommer inte omedelbart efter detta."

¹⁰ Sedan sade han till dem:

"Folkslag (*etniska grupper*) ska resa sig mot andra folkslag,

och rike mot rike.

¹¹ [*Tecken i naturen:*]

Det ska bli stora jordbävningar,

på olika platser,

och hungersnöd (*matkris, skördar som slår fel*)
[plural]

och epidemier (*farsoter, plågor*).

[Frasen 'olika platser' beskriver antagligen att alla dessa tre typer av naturkatastrofer är världsvida. Samma ord epidemier översätts till plågor i Apg 24:5.]

[Stora tecken:]

Det ska bli fruktansvärda händelser
[enda gången 'phobetron' används i NT,
skräckinjagande syner, terror]

och stora tecken från himlen.

¹² [Förföljelse av kristna:]

Men innan allt detta händer ska man gripa och förfölja er. Man ska utlämna er åt synagogor och fångelser och ställa er inför kungar och ståthållare för mitt namns skull. ¹³ Detta blir ett tillfälle för er att vittna. ¹⁴ Bestäm er på förhand (*ha det klart i era hjärtan*) att inte förbereda försvarstal. ¹⁵ Jag ska ge er många visa ord (*förmågan att tala vist*) så att ingen av era fiender ska kunna stå emot eller säga emot. ¹⁶ Ni ska bli förrådade till och med av föräldrar, syskon, släktingar och vänner, och några av er ska man döda. ¹⁷ Ni ska bli hatade (*föraktade*) av alla [*människor från alla kategorier och samhällsklasser, även från nära relationer*] för mitt namns skull. [Det grekiska ordet för alla 'pas', beskriver 'alla sorter och olika typer'.] ¹⁸ Men inte ett hår på era huvuden ska gå förlorat. ¹⁹ Genom uthållighet (*en karaktär*

som står fast i prövningar) ska ni rädda era liv (vinna era själar)."

Jerusalems förstörelse

(Matt 24:15-28; Mark 13:14-23)

²⁰ "När ni ser Jerusalem omringas av arméer (som slår läger), då vet ni att dess ödeläggelse är nära. ²¹ Då måste de som är i Judéen fly till bergen, och de som är inne i staden måste lämna den, och de som är ute på landet får inte gå in i staden. ²² Det är straffets tid, då allt som är skrivet ska gå i uppfyllelse.

²³ Ve (uttryck för intensiv förtvivlan över) dem som väntar barn eller ammar under de dagarna, för landet ska drabbas av stor nöd och vrededomens ska komma över detta folk. ²⁴ De ska falla för svärdsegg och föras bort som fångar till alla hednafolk, och Jerusalem ska trampas av hedningar (*icke-judar*) tills hedningarnas tider är fullbordade."

[Paulus skriver också om att judarnas straff är begränsat i Rom 11:25. Jerusalems förstörelse 70 e.Kr. är i sig ett tecken. Sedan följer en period då hednafolk ska ha Jerusalem i sin besittning. Men det kommer en tid då det judiska folket kommer att vara tillbaka i sitt land och ha en central roll i Guds profetiska plan.]

Jesus kommer tillbaka

(Matt 24:29-31; Mark 13:24-27)

²⁵ *[Jesus fortsätter att svara på lärjungarnas fråga om vilka tecken som ska visa sig innan hans andra ankomst, se Luk 21:7.]*

”Sedan ska märkliga tecken visa sig i solen, månen och stjärnorna. På jorden ska hednafolken gripas av ångest (*förtvivlan, hopplöshet, vara helt styrda av rädsla*), och stå rådlösa (*förvirrade*) inför havets och vågornas rytande. ²⁶ Människor ska tappa andan av skräck (*oro*) över vad som ska drabba världen, för himlens makter ska skakas [*Jes 34:4*]. ²⁷ Sedan ska man få se Människosonen komma i ett moln [*Dan 7:13*], med stor makt och härlighet.

²⁸ När detta börjar hända, räta på er och lyft upp era huvuden [*från er nedböjda förtryckta position*], för er befrielse (*återlösning*) är nära.”

Fikonträdet - en bild av nationen Israel
(*Matt 24:32-35; Mark 13:28-31*)

²⁹ Jesus berättade sedan en liknelse för dem [*lärjungarna*]: ”Titta på fikonträdet och alla andra träd. ³⁰ När bladen börjar knoppas, så ser ni det och förstår att nu är sommaren nära. ³¹ På samma sätt kan ni veta (*klart och tydligt se*) att Guds kungarrike är nära när ni ser detta börja hända. [*När tecken visar sig i skyn och havet dånar, när ångest, förvirring och rädsla tilltar hos människorna, se vers 25-26.*]

³² Jag säger er sanningen, denna generation (*släkte*) ska inte gå under (*byta skepnad, förändras*) innan allt detta sker. ³³ Himmel och jord ska gå under, men mina ord ska aldrig förgås (*byta skepnad, förändras*).”

Var redo
(*Matt 24:36-51; Mark 13:32-37*)

34 ”Var på er vakt (*var vaksamma, håll er vakna, undersök gång på gång er själva*) så inte era hjärtan tyngs ner av:

omåttlighet (*överkonsumtion som leder till dåsig*het)

[*en medicinsk term för huvudvärk och illamående orsakad av för stort mat- eller alkoholintag*],

och dryckenskap (*fylleri, missbruk av droger*),
och vardagslivets bekymmer (*oro, att vara splittrad och dras åt olika håll*),
annars överraskar den dagen [*då Jesus kommer tillbaka*] er, ³⁵ för som en snara ska den komma över alla som bor på jorden.

³⁶ Håll er vakna, och var alltid på er vakt. Var ständigt i bön (*i alla situationer*), så att ni har kraft att fly undan allt detta som måste hända, och kunna (*vara värdiga att*) stå inför Människosonen.”

³⁷ På dagarna undervisade Jesus i tempelområdet, men på kvällarna gick han till det berg som kallas Olivberget och stannade där över natten. ³⁸ Tidigt på morgonen kom allt folket till honom i templet för att lyssna på honom.

22

Planer på att döda Jesus

(*Matt 26:2-5; Mark 14:1-2; Joh 11:45-53*)

¹ Det osyrade brödets högtid, som [*också hade kommit att*] kallas påsk [*hebreiska ”pesach”*,

som betyder ”passera”, ”skona”], var nu nära.
² Översteprästerna och de skriftlärdade sökte efter ett sätt att röja Jesus ur vägen, men de var rädda för folket.

[Under påsken var det många tillresta judar i Jerusalem. Ett öppet gripande av Jesus skulle kunna skapa upplopp och romersk militär skulle ingripa, se Mark 14:2. Visade det sig att de judiska ledarna var orsaken, skulle deras position och förmåner äventyras.

Högtiden Pesach inleds eftermiddagen den 14 Nisan. Några timmar senare efter solnedgången är det 15 Nisan och det osyrade brödets högtid tar vid, se 2 Mos 12:17-20; 3 Mos 23:4-12. På Jesu tid hade dessa två högtider vuxit samman och sågs som en enhet.]

13 Nisan (tisdag kväll - onsdag eftermiddag)

Judas förbereder förräderiet mot Jesus (Matt 26:14-16; Mark 14:10-11; Joh 11:45-53)

³ Då [efter måltiden i Betania, se Mark 14:9-10] for Satan in i Judas, som kallades Iskariot och var en av de tolv. [Djävulen hade gett tanken till Judas under en lång tid, se Joh 13:2. I stället för att stå emot frestelsen faller Judas för den, se Jak 1:13-15.] ⁴ Han gick i väg och samtalande med översteprästerna och befälhavarna för tempelvakten om hur han skulle kunna förråda Jesus, och överlämna honom åt dem. ⁵ De var glada och kom överens om att ge honom pengar. [Trettio silvermynt, se Matt 26:15.] ⁶ Judas gick

med på detta och började söka efter ett lämpligt tillfälle att förråda honom utan att folket var med *[för att förhindra upplopp och oroligheter]*.

⁷ Så kom den dag i det osyrade brödets högtid, när påskalammen skulle slaktas.

[Fyra dagar tidigare hade varje judisk familj räknat efter hur många lamm man behövde. De hade valt ut ett felfritt lamm som togs med hem. Under dessa fyra dagar fäste sig hela familjen vid detta oskyldiga lamm som snart skulle dö. Den 14:e Nisan tog man med sig lammet som slaktades av prästerna i tempelförgården på eftermiddagen. Samma kväll åt man påskmåltiden, som förutom lammet bestod av osyrat bröd och bittra örter för att påminna om slaveriet i Egypten. Symboliken i hur Jesus blir detta offerlamm är tydlig. Samtidigt som tusentals lamm förs in till Jerusalem, går också Jesus upp till Jerusalem. Samtidigt som varje familj hade ett lamm hemma under fyra dagar, var Jesus öppet bland folket i templet och ingen kunde fälla honom för något han sade, se Luk 21:37. Prästerna som offerade lammen, var de som drev på och som orsakade Jesu död.]

Påskmåltiden förbereds

(Matt 26:17-19; Mark 14:12-16)

⁸ Jesus skickade i väg Petrus och Johannes och sade: ”Gå och förbered så vi kan äta påskmåltiden.”

⁹ De frågade honom: "Var vill du att vi ska förbereda den?"

¹⁰ Han svarade: "När ni kommer in i staden ska en man som bär en vattenkruka möta er. Följ honom till det hus där han går in. *[Detta måste ha varit ett tydligt tecken eftersom det var kvinnornas uppgift att bära vattenkrukor, män bar vinsäckar.]* ¹¹ Säg till ägaren av huset: 'Mästaren frågar dig: »Var är gästrummet där jag kan äta påskmåltiden med mina lärjungar?»' ¹² Han kommer då att visa er ett stort rum på övervåningen som är möblerat och redo. *[Sofforna vid borden var redan bäddade och i ordning för gästerna att lägga sig ned på. Antagligen samma rum som man samlades i även senare, se Apg 1:13.]* Förbered för oss där."

¹³ De gick och de fann allt som Jesus hade sagt dem, och de förberedde påskmåltiden.

14 Nisan (onsdag kväll - torsdag eftermiddag)

Herrens nattvard

(Matt 26:20-30; Mark 14:17-26; Joh 13:21-30; 1 Kor 11:23-25)

¹⁴ Nu när tiden var inne *[efter solnedgången då påsken inleddes]* tog Jesus sin plats vid bordet, och apostlarna med honom. *[Måltiden intogs liggande längs med ena sidan av bordet med huvudet närmast och fötterna längst bort.]*

¹⁵ Han sade till dem: "Med en intensiv längtan har jag väntat på att få äta detta påskalamm innan mitt lidande börjar. ¹⁶ För jag säger er att jag inte kommer att äta det mer förrän det

får sin fullbordan i Guds rike.” [*Den himmelska bröllopsmåltiden, Upp 19:6-9.*]

¹⁷ Han tog en bägare [*den första av två som omnämns av Lukas, Jesus följer den judiska påskmåltidens ordning med flera bägare*], bad tackbönen. [*Antagligen den judiska välsignelsen Kiddush som inleder alla högtider. Kiddush är hebreiska för ”helgelse”. I bönen tackar man Gud och ber bland annat: ”Välsignad är du Herre, universums Kung, som har skapat vinrankans frukt.”*]

Sedan sade han: ”Tag denna bägare och dela mellan er. ¹⁸ För jag säger er att från denna stund ska jag inte dricka av vinstockens frukt förrän Guds rike kommer.”

¹⁹ Sedan tog han ett bröd och tackade Gud. [*Jesus bad antagligen den judiska välsignelsen Hamotzi: ”Välsignad är du Herre, universums Kung, som frambringar bröd från jorden.”*] Sedan bröt han det och gav det till dem och sade: ”Detta är min kropp, som ges åt er. Gör detta till minne av mig.”

²⁰ På samma sätt tog han bägaren efter måltiden och sa: ”Denna bägare är det nya förbundet i mitt blod, som utgjuts för er.” [*Jesus utökar betydelsen i påskmåltiden som ett nytt förbund, se även Jer 31:31.*]

Avskedsord

²¹ ”Men se, den som förråder mig (*just nu är i full färd med att förråda mig*) har sin hand här på bordet med mig. ²² För Människosonen går [*framåt på den väg*] som det är bestämt [*av Gud*],

men ve (*uttryck för intensiv förtvivlan och sorg*) den människa som förråder honom.”

²³ Då började de diskutera med varandra vem av dem som skulle komma att göra detta.

²⁴ Det uppstod en känsloladdad (*ivrig*) diskussion bland dem om vem [*av de tolv lärjungarna*] som ansågs (*utifrån andra människors åsikter*) vara den störste.

[Jesus har just berättat att han ska bli förrådd, se vers 21. De hade alla sin hand på bordet, vems hand var det? Snart har man vänt på frågan och undrar vem som är störst bland dem, och den minst trolige att förråda Jesus.]

²⁵ Då sade Jesus till dem: ”Folkens kungar uppträder som herrar (*utövar sin makt*) över sina landsmän, och de som har makten (*auktoriteten*) kallar sig ’folkens välgörare’. ²⁶ Men med er är det annorlunda. Den störste bland er ska vara som den yngste, och ledaren ska vara som tjänaren [*den som leder ska ha en tjänares hjärta*]. ²⁷ Vem är störst, den som ligger till bords eller den som betjänar honom? Är det inte den som ligger till bords? Men ändå är jag mitt ibland er som er tjänare.”

[Tidigare hade Jakob och Johannes mor begärt att hennes söner skulle sitta bredvid Jesus i hans rike, se Matt 20:20-23. Johannes var den yngste av lärjungarna och kanske diskuterades hans namn. Det är troligt att Simon Petrus, den äldste lärjungen, var en av dem som höjde sin röst

i grälet eftersom Jesus vänder sig till honom personligen direkt efter att han talat till alla lärjungarna, se vers 31.]

²⁸ *[Jesus uppmuntrar nu lärjungarna.]* ”Det är ni som uthålligt har varit kvar med mig, genom mina prövningar. *[Många hade tröttnat, se Joh 6:66-68, men lärjungarnas trofasthet för med sig en belöning.]* ²⁹ På samma sätt som min Far överlämnat *(slutit ett förbund med mig och gett mig)* ett rike, överlämnar jag det till er *(sluter jag ett förbund med er och ger er makt)*. *[Verbet ”överlämna” är samma grekiska ord som används för ”förbund” i vers 20.]* ³⁰ Ni ska äta och dricka vid mitt bord i mitt rike, och ni ska sitta på troner och döma Israels tolv stammar.”

Jesus förutsäger Petrus förnekelse

(Matt 26:33-35; Mark 14:29-31; Joh 13:37-38)

³¹ *[Jesus vänder sig nu till Simon Petrus och kallar honom vid hans gamla namn, inte bara en gång utan två. Petrus skulle snart inte vara fast som en klippa, som namnet Petrus betyder.]*

”Simon, Simon! Se, Satan har begärt att få sålla er *[alla mina lärjungar]* som vete. *[På samma sätt som vetet sållades från agnarna genom att kraftigt skakas i sållet, ville djävulen rubba lärjungarnas tro. I detta ligger en anspelning på Jobs historia, se Job 1:6-12; 2:1-6.]* ³² Men jag har redan bett för dig, att din tro inte ska ta slut *(utsläckas)*. När du har omvänt dig, styrk då *(ge en inre stabilitet åt)* dina bröder *[i tron].*”

[Ordet "ta slut" är det grekiska ordet "ekleipo". Vårt ord eklips kommer från detta ord. Lukas använde det tidigare för att beskriva hur pengar kan ta slut, se Luk 16:9. Ordet används också om solförmörkelsen som inträffar när Jesus dör, se Luk 23:45. När Petrus tro förmörkades, var det inte slutet. Jesu bön och Petrus omvändelse öppnar upp för ljuset på nytt.]

³³ Då sade han *[Simon Petrus]* till honom: "Herre, jag är redo att gå med dig, både till fängelse och i döden."

³⁴ Jesus svarade: "Jag säger dig Petrus, innan tuppen gal i dag *[i gryningen]*, har du tre gånger förnekat att du *[ens]* känner mig."

³⁵ Han sade till dem: "När jag sände ut er utan börs *[med pengar]*, lädersäck *[med proviant och packning]* och *[ett extra par]* sandaler, inte saknade ni något då?" *[Jesus reflekterar tillbaka på när han sände ut lärjungarna för att förbereda hans väg, se Luk 9:3; 10:3-4.]*

De svarade: "Nej, inget."

³⁶ *[Förhållandena har förändrats, nu skulle lärjungarna möta mer motstånd och behövde vara förberedda.]* Då sade han till dem: "Men nu däremot *[är det andra tider]*, den som har börs ska ta med den. Den som har en lädersäck *[ska packa den med proviant]* och ta med den. Om du inte har ett svärd *(mindre kortare svärd som användes i närstrid)*, sälj din mantel och köp ett. ³⁷ För jag säger er att detta som står skrivet *[i Jes 53:12]* måste uppfyllas på mig: 'Han

blev räknad bland förbrytare'. Det som är sagt om mig blir nu uppfyllt.”

³⁸ Då sade de: ”Herre, här är två mindre svärd.”

Han svarade: ”Det räcker.” *[Kan också översättas ”Nog pratat om det.”]*

I Getsemane

(Matt 26:36-46; Mark 14:32-42; Joh 18:1)

³⁹ *[Getsemane, som ordagrant betyder ”olivpress”, var en olivodling vid foten av Olivberget omgärdad av en mur med en eller flera olivpressar. Platsen var bekant och kanske ägdes den av någon vän till Jesus eller till hans lärjungar. Liksom mycket annat i Bibeln inte är en slump, är just den plats där oliver pressades och krossades, där Jesus prövas och pressas till det yttersta.]*

Jesus gick ut och begav sig till Olivberget som han brukade, och hans lärjungar följde honom.

⁴⁰ När han kom till platsen, sade han till dem: ”Be att ni inte kommer i *[ger efter för]* frestelse.” *[Jesus uppmantrar inte dem att be att de inte ska bli frestade. De är frestade. Frestelse är en del av det mänskliga livet som varken vi eller Jesus kan undkomma. Jesus uppmanar lärjungarna och oss att inte ”gå in i” eller ”ge efter för” frestelse.]*

⁴¹ Han gick bort från dem, ungefär ett stenkast, och föll på knä och bad: ⁴² ”Fader! Om du vill, så ta den här bågaren *[bildspråk för Jesu lidande]* från mig. Men ske inte min vilja utan din.” ⁴³ Då visade sig en ängel från himlen för honom och gav honom kraft. *[Han återfick styrka för att*

kunna gå igenom det som väntade.] ⁴⁴ Hans själsvårda växte i intensitet (*konflikten och hans emotionella kval blev större*), och han sträckte sig till sitt yttersta i bön. Hans svett blev som blodsdroppar som föll ner på jorden. *[Detta ord, "sträcka sig till sitt yttersta", används bara en gång till om bön, och det är i Apg 12:5 när församlingen ber för Petrus som är fängslad och ska halshuggas nästa dag om inte Gud svarar på bön, vilket han gör. Vissa manuskript har inte med verserna 43-44.]*

⁴⁵ När han rest sig upp från bönen och kom till lärjungarna, fann han att de hade somnat, utmattade av sorg. ⁴⁶ Då sade han till dem: "Varför sover ni? Res på er och be att ni inte kommer i frestelse." *[Detta händer flera gånger, se Matt 26:39-44.]*

Jesus fångslas

(Matt 26:47-56; Mark 14:43-52; Joh 18:3-11)

⁴⁷ Medan han ännu talade kom en folkskara *[romerska soldater, se Joh 18:3, och tempelvakter, se Luk 22:52]*. Den leddes av Judas, en av de tolv. Han gick fram till Jesus för att kyssa honom.

⁴⁸ Jesus sade till honom: "Judas, förråder du Människosonen med en kyss?" *[Den dåtida vanliga hälsningen med en kyss som beskrev respekt och vördnad blev här ett tecken för svek.]*

⁴⁹ När de som var omkring Jesus såg vad som höll på att hända, frågade de: "Herre, ska vi slå till med svärd?" ⁵⁰ En av dem gjorde ett utfall mot översteprästens tjänare *[innan Jesus hann svara]* och högg av honom högra örat.

[Det var Petrus som utdelade hugget mot tjänaren som hette Malkus, se Joh 18:10. Petrus siktade troligen mot halsen, men Malkus duckar så att bara örat träffas. Att det bara är Johannes som tar med namnen kan bero på att han skriver sitt evangelium efter Petrus död. De andra evangelieförfattarna är försiktigare, och utlämnar inte hans namn eftersom det kunde få juridiska följder för Petrus.]

⁵¹ Då sade Jesus: ”Tillåt dem gå så långt [att de tillfångatar mig].” [I Matt 26:52-53 finns fler detaljer. Jesus säger till Petrus att lägga tillbaka sitt svärd och att alla som drar svärd ska dödas med svärd. Han nämner också att han skulle kunna be om mer än tolv legioner änglar, ett romerskt mått som motsvarar mer än 80 000, men hur han måste låta sig bli tillfångatagen för att Skrifterna ska uppfyllas.]

Sedan rörde han vid tjänarens öra och helade honom. [Kontrasten går inte att missa – Petrus drar svärd och sårar, Jesus rör med sin hand och helar.]

⁵² Sedan sade Jesus till dem som hade kommit ut mot honom, överstepräster och befälhavarna för tempelvakten och de äldste: ”Tror ni att jag är en rånare (våldsmän, revolutionär)? Är det därför ni gått ut med svärd och påkar? ⁵³ Jag har varit med er varje dag i tempelområdet utan att ni grep mig. Men detta är er stund [natten], nu är det mörkrets makt som råder.”

Jesus hos översteprästen

(Matt 26:67-75; Mark 14:66-72; Joh 18:15-18; 18:25-27)

⁵⁴ Då grep de Jesus och förde honom till översteprästens hus. *[Han fördes till Hannas, svärfar till Kaifas, som var överstepräst det året, se Joh 18:13.]* Petrus följde efter på avstånd. *[Johannes följde också med. Eftersom hans familj var bekanta med översteprästen, pratade han med tjänstekvinnan vid porten, som då också släppte in Petrus, se Joh 18:15-16.]*

Petrus förnekar Jesus

⁵⁵ *[Nätterna på våren i Israel kan bli kalla, särskilt i Jerusalem som ligger högt över havet.]*

Mitt på gården tände de en eld och satte sig ner tillsammans, och Petrus satte sig bland dem.

⁵⁶ En ung tjänsteflicka såg honom sitta där vid eldens sken. Medan hon tittade noga på honom sade hon: ”Den där mannen var också med honom.”

⁵⁷ Men han nekade och sade: ”Kvinna *[inte ett hårt tilltal, utan fyllt med respekt]*, jag känner inte honom!”

⁵⁸ Kort därefter fick en annan *[annan är i maskulin form]* se honom och sade: ”Du är också en av dem.”

Men Petrus svarade: ”Nej, det är jag inte.”

⁵⁹ Omkring en timme senare kom en annan fram och försäkrade: ”Det är säkert att den där mannen också var med honom. Han är ju från Galileen!” *[Petrus dialekt avslöjade honom;*

uppe i Galileen pratade man en bredare lantligare dialekt som inte gick att dölja.]

⁶⁰ Men Petrus svarade [*med sin tydliga dialekt*]: ”Jag vet inte vad du pratar om!” I samma ögonblick, medan han talade, gol tuppen.

⁶¹ Då vände Herren sig om och såg på Petrus. Han kom ihåg Herrens ord, hur han sagt till honom: ”Innan tuppen gal i natt ska du förneka mig tre gånger.” ⁶² Han gick ut och grät bittert.

⁶³ Männen som bevakade Jesus hånade honom och slog honom. ⁶⁴ De band för hans ögon och frågade honom: ”Profetera för oss! Vem var det som slog dig?” ⁶⁵ De sade också mycket annat hånfullt till honom.

Jesus inför det judiska Stora rådet

(Matt 26:57-68; Mark 14:61-64; Joh 18:12-14, 19-24)

⁶⁶ När det blev dag (*tidigt vid gryningen*) församlades folkets äldste [*Sanhedrin*], både överstepräster och skriftlärda. De förde honom inför Stora rådet ⁶⁷ och sade: ”Är du den Smorde (*Messias*), så säg oss det.”

Men han svarade: ”Om jag säger det till er tror ni det inte, ⁶⁸ och om jag frågar svarar ni inte. ⁶⁹ Men härefter ska Människosonen sitta på Guds den Allsmåktiges högra sida.”

⁷⁰ Då sade de alla: ”Så du är Guds Son?”

Han svarade: ”Ni själva säger att ’Jag är.’”

⁷¹ Då sade de: ”Behöver vi något mer vittnesmål? Vi har ju själva hört det från hans egen mun.”

23

Jesus inför Pilatus

(Matt 27:1, 2, 11-14; Mark 15:1-5; Joh 18:28-38)

¹ Hela gruppen [*som var samlade, medlemmarna i Stora rådet, Sanhedrin*] reste sig upp och förde Jesus till Pilatus.

[Pontius Pilatus ansvarade inför den romerske kejsaren för regionerna Judéen och Samarien och bodde i Caesarea vid medelhavskusten. Efter som Jerusalem ingick i hans område var han stationerad där under de judiska högtiderna för att snabbt kunna avstyra eventuella oroligheter och uppror bland judarna. Antagligen bodde han och hans hustru i Antoniaborgen som ligger i anslutning till tempelområdet i det nordvästra hörnet.]

² Där [*inför Pontius Pilatus*] började de anklaga honom och sade: ”Vi har funnit att den här mannen förleder vårt folk. Han förbjuder att man betalar skatt till kejsaren, och han säger att han är den Smorde (*Messias*), en kung!”

³ Pilatus frågade honom: ”Så du är judarnas kung?”

Han svarade: ”Du själv säger det.”

⁴ Pilatus sade då till översteprästerna och till folket: ”Jag ser inget brottsligt hos den mannen.”

⁵ De insisterade kraftigt (*blev än mer påstridiga*) och sade: ”Han hetsar upp folket i hela Judéen [*det romerska namnet för hela den judiska provinsen som bestod av Iduméen,*

Judéen, Samarien och Galileen], ända från Galileen [i norr] och hit [till Jerusalem i Judéen i söder].”

⁶ När Pilatus hörde detta frågade han om mannen var från Galileen. ⁷ Så fort han fick reda på att han var från Herodes område, sände han honom till Herodes som också var i Jerusalem under dessa dagar.

[Herodes Antipas regrade över Galileen och Pereen, de områden där Jesus verkade. Han bodde i Tiberias i Galileen. Både han och Pontius Pilatus var i Jerusalem under dessa dagar då påsken och Lövhyddohögtiden firades och många vallfärdade till Jerusalem.]

Jesus inför Herodes

⁸ När Herodes fick se Jesus blev han mycket glad. Han hade länge velat träffa honom, för han hade hört mycket om honom och hoppades nu få se honom göra något tecken. *[Något spektakulärt mirakel som bevisade att han var sänd av Gud. Herodes hade tidigare velat träffa Jesus, se Luk 9:7-9.]* ⁹ Så Herodes frågade honom upprepade gånger och med många ord, men Jesus svarade inte honom. ¹⁰ Översteprästerna och de skriftlärda stod där och anklagade honom våldsamt.

¹¹ Även Herodes och hans livvakter *[hans personliga soldater]* fick förakt för honom och hånade honom genom att sätta på honom en praktfull dräkt innan han sände honom tillbaka till Pilatus. ¹² Den dagen blev Herodes och Pilatus

vänner med varandra; tidigare hade det rått fiendskap mellan dem.

Jesus döms till döden

(Matt 27:15-26; Mark 15:6-15; Joh 18:39-19:16)

¹³ Sedan kallade Pilatus till sig översteprästerna och ledarna [*i Stora rådet, Sanhedrin, det högsta beslutande organet bland judarna*] och folket.

¹⁴ Han sade till dem: ”Ni har fört den här mannen till mig och sagt att han förleder folket. Jag har nu förhört honom i er närvaro men inte funnit honom skyldig till det ni anklagar honom för. ¹⁵ Det gjorde inte Herodes heller, för han har ju sänt honom tillbaka till oss. Se, han har inte gjort något som förtjänar döden. ¹⁶ Därför ska jag prygla honom och sedan släppa honom.”

¹⁸ Då skrek hela folkhopen: ”Bort med honom! Frisläpp Barabbas!” ¹⁹ Detta var en man som hade kastats i fängelse för att ha lett ett upplopp i staden [*Jerusalem*], och även mördat.

²⁰ På nytt talade Pilatus med dem, för han ville släppa Jesus.

²¹ Men de ropade: ”Korsfäst! Korsfäst honom!”

²² Då talade han till dem för tredje gången och frågade: ”Vad har han gjort för fel? Jag har inte funnit honom skyldig till något som förtjänar döden. Jag ska prygla honom och sedan släppa honom.”

²³ Men de fortsatte att pressa honom hårt med höga rop och krävde att han skulle korsfästas. Deras rop blev övermäktiga (*allt starkare, fick önskad effekt*).

²⁴ Pilatus gav domen att deras vilja skulle ske.
²⁵ Han frigav den man som var fängslad för upplopp och mord, den som de ville ha, men utlämnade Jesus åt deras vilja.

Korsfästelsen

(Matt 27:32-44; Mark 15:21-32; Joh 19:17-24)

²⁶ Medan de förde bort Jesus [*mot Golgata*] tog de tag i en man, Simon från Kyrene, som var på väg in [*till Jerusalem*] från landet. De lade korset på honom och lät honom bära det efter Jesus.

[Enligt romersk lag kunde statsanställda tvinga vem som helst att bära deras bagage och utrustning en romersk mil, 1,5 km. Simon var född i staden Kyrene i Nordafrika. Eftersom han namnges, var han antagligen en kristen, eller blev det senare, se även Mark 15:21.]

²⁷ En stor folkmassa följde med, och [*bland dem var också*] kvinnor som sörjde och klagade över honom. ²⁸ Jesus vände sig om och sade till dem: "Jerusalems döttrar, gråt inte längre över mig, gråt i stället över er själva och era barn.
²⁹ För det kommer en tid då man ska säga: 'Saliga (*lyckliga, välsignade, avundsvärda*) är de ofruktsamma, de moderliv som inte har fött och de bröst som inte har ammat.'

[Fruktsamhet var ett tecken på välsignelse. Denna omvända bild visar på att något är mycket fel. Det lidande som skulle komma över den judiska nationen var så stort så att kvinnor kommer

att önska att de inte fött barn till världen. Den judiska historikern Josefus skriver hur mödrar åt sina egna barn i hungersnöden vid romarnas belägring av Jerusalem 66-70 e.Kr. Se även 5 Mos 28:53; 2 Kung 6:29.]

³⁰ Då ska man säga till bergen: 'Fall över oss', och till höjderna: 'Dölj oss.' [*Hos 10:8*] ³¹ För om man gör så med det gröna trädet [*som är svårt att antända*], vad ska då inte ske med det förtorkade [*som brinner lätt*]?"

[Om sådant lidande kommer över Herrens Smorde, som är det gröna rotskottet från David, vad kommer då inte att ske över människor som är andligt förtorkade och staden Jerusalem, se även 1 Pet 4:17?]

³² [*Jesus var inte den ende som blev korsfäst den dagen.*] Två andra förbrytare (*kriminella våldsmän*) fördes också ut för att bli avrättade tillsammans med honom. [*Vissa manuskript har "andra, två kriminella" för att på så vis indikera att Jesus inte var en kriminell, men profetian i Jes 53:12 säger att han räknades bland de kriminella.*] ³³ När de kom till platsen som kallades Skallen [*på hebreiska Golgata, på latin calvaria*] korsfäste de honom och förbrytarna, den ene till höger och den andre till vänster.

³⁴ Jesus sade [*bedjande till sin Far*]: "Fader, förlåt dem för de vet inte vad de gör."

Samtidigt [*som han bad*] delade de upp hans kläder mellan sig och kastade lott om dem, ³⁵ och

folket stod där och såg på [*betraktade nyfiket vad som skedde på avstånd*]. Ledarna [*medlemmarna i Stora rådet, Sanhedrin, det högsta beslutande organet bland judarna*] hånade honom och sade: ”Andra har han frälst (*hjälp*, *räddat*, *befriat från döden*), nu får han hjälpa sig själv, om han är Guds Smorde (*Messias*), den utvalde.”³⁶ Soldaterna gjorde sig också lustiga över (*retades med*) honom och erbjöd surt vin [*billigt vin som soldaterna brukade dricka, som också användes för att lindra smärta, se Ords 31:6*]³⁷ och sade: ”Om du är judarnas kung, så hjälp (*rädda*) dig själv.”

³⁸ Det fanns också ett anslag [*kallades ”titulus” och innehöll den dömdes namn och vilket brott han begått*] ovanför honom [*skrivet på hebreiska, latin och grekiska, se Joh 19:20. Det angav grunden för domen, och var också avsett att hån judarna*]:

”Detta är [*Jesus från Nasaret*]
judarnas konung.”

[*De fyra evangelieförfattarna nämner alla att det stod ”judarnas konung” på skylten. De väljer dock att ta med olika delar av de inledande orden. Detta är ingen motsägelse, i stället ger de tillsammans den fulla bilden. Troligtvis hade skylten följande text: ”Detta är Jesus från Nasaret, judarnas konung”, vilket är summan av Matt 27:37, Mark 15:26 och Joh 19:19. De hebreiska begynnelsebokstäverna bildar tetragrammet JHWH. Kanske anledningen till varför de*

judiska ledarna ville ändra texten, se Joh 19:20-22.]

³⁹ Den ene av förbrytarna som hängde där [*stämde in i cynismen och*] smädade honom och sade upprepade gånger: "Är inte du den Smorde (*Messias*)? Hjälp (*rädda*) då dig själv och oss."

⁴⁰ Men den andre [*brottslingen*] tillrättavisade honom: "Är du inte ens rädd för Gud, du som har fått samma straff? ⁴¹ Vi får vad vi förtjänar eftersom vi har begått brott, men den här mannen har inte gjort något ont alls."

⁴² Sedan sade han till Jesus: "Herre, tänk på mig när du kommer till ditt rike." [*Andra manuskript har "kommer med ditt rike".*]

⁴³ Jesus svarade: "Sannerligen säger jag dig (*jag lovar dig med säkerhet*), i dag ska du vara med mig i paradiset."

[Ordet "paradiset" har persiskt ursprung och beskriver en anlagd trädgård eller park. Det är en rofylld och glädjeric plats och används i den grekiska översättningen av Gamla testamentet om Edens lustgård, se 1 Mos 2:8. Ordet används tre gånger i Nya testamentet. I 2 Kor 12:4 beskriver det den "tredje himlen", och i Upp 2:7 syftar det på det återupprättade Edens lustgård. Brottslingens omvändelse i livets sista ögonblick gör att han kan se fram emot en evighet tillsammans med Jesus.]

Jesus dör

(Matt 27:45-56; Mark 15:33-41; Joh 19:28-30)

⁴⁴ Det var nu omkring den sjätte timmen (*mitt på dagen*). Då kom ett mörker över hela landet som varade ända till nionde timmen (*klockan tre*),⁴⁵ och solen förmörkades. [*Detta profeterades i Amos 8:9.*] Förhänget i templet brast (*delades*) i två delar, uppifrån ända ner.

[Förlåten avskilde den allra heligaste delen av templet, se Heb 9:3. Att det revs itu uppifrån betonar att det var Gud som öppnade vägen för människan att ha gemenskap med honom. Förlåten var vävd i ett stycke och broderad med blå och purpurröda färgtoner, se 2 Mos 26:30-33. Den judiska historieskrivaren Josefus beskriver tyget som magnifikt och hur mönstret och färgerna blev som en bild av universum. De exakta dimensionerna på förlåten är inte kända, men den bör ha haft samma mått som Salomos tempel, vars ytterbredd var 10 meter, se 1 Kung 6:2. Herodes den store ökade höjden, så draperiet kan ha haft en storlek på omkring 9 x 15 meter. Enligt tidig judisk tradition var tjockleken en decimeter. Även om just det måttet troligen är en överdrift, var draperiet enormt och kunde omöjligt rivits isär av mänsklig hand. Att förlåten brast måste ha gjort djupt intryck på prästerna i templet. Det är intressant att i den judiska skriften Talmud nämns flera oförklarliga händelser i templet fyrtio år innan det förstördes 70 e.Kr.]

⁴⁶ Jesus ropade med hög röst: ”Fader, i dina

händer överlämnar (*anförtror*) jag min ande.”
[Citat från Ps 31:6 som är en förtröstansfull psalm.] Med dessa ord gav han upp andan.

⁴⁷ När officeren (*centurionen*) [som förde befälet vid Golgata] såg vad som skedde, prisade han Gud och sade: ”Denne man var verkligen oskyldig (*rättfärdig*)!”

⁴⁸ Folkskaran som hade samlats som åskådare för att se på detta skådespel vände hem igen när det var över och slog sig för bröstet [som är ett tecken på sorg och ånger]. ⁴⁹ Och alla Jesu vänner (*de som kände honom personligen*), inklusive kvinnorna som hade följt honom från starten i Galileen, stod på avstånd och såg allt detta.

Jesus begravs i Josefs grav

(Matt 27:57-61; Mark 15:42-47; Joh 19:38-42)

⁵⁰ Nu fanns där en rådsherre [medlem av Stora rådet, *Sanhedrin*] som hette Josef. Han var en god och rättfärdig man ⁵¹ som inte samtyckt till vad de beslutat och gjort. Han var från staden Arimatea i Judéen och han väntade på Guds rike. ⁵² Josef gick till Pilatus och frågade om han fick ta hand om Jesu kropp. [Han ville ge honom en värdig begravning.] ⁵³ Sedan tog han ner kroppen, svepte den i en linneduk och lade den i en uthuggen klippgrav där ingen ännu hade blivit lagd. ⁵⁴ Det var förberedelsedag, och sabbaten skulle just börja. [Solen var på väg ned, vid den här tiden på året sker det vid 18-tiden. Det var fredagskväll, och sabbatshögtiden höll

på att inledas.] ⁵⁵ Kvinnorna som hade följt Jesus från Galileen följde tätt efter [*Josef från Arimatea och Nikodemus som tog Jesu döda kropp till en klippgrav nära Golgata*] och såg graven och hur hans kropp lades i den. ⁵⁶ Sedan vände de hem och tillredde aromatiska (*välldoftande*) kryddor och balsam. [*De köper även mer kryddor på lördagskvällen efter veckosabbaten, se Mark 16:1. [De ville slutföra det Josef och Nikodemus hade påbörjat och ge Jesus en fullständig judisk begravning, se Joh 19:38-42. Kryddorna användes för att dölja lukten från den döda kroppen.]*

15 – 16 Nisan (torsdag kväll – lördag eftermiddag)

[Jesus vilar i graven. År 30 e.Kr. är det två sabbater efter varandra. Den första dagen i det osyrade brödets högtid Nisan 15 är en höghelig sabbat. Den följs av veckosabbaten Nisan 16 som varar från fredag kväll till lördag eftermiddag, se Matt 28:1.]

På sabbaten höll de sig i stillhet efter lagens bud.

24

17 Nisan (lördag kväll - söndag eftermiddag)

Uppståndelsen

(Matt 28:1-10; Mark 16:1-8; Joh 20:1-10)

¹ På första dagen i veckan, tidigt vid gryningen [*på söndagen vid sextiden*] kom de med de aromatiska kryddorna som de hade gjort i ordning.

² När de kom fram var stenen bortrullad från

graven, ³ och när de gick in kunde de inte se Herren Jesu kropp någonstans.

⁴ När de förvånade funderade på vad de skulle tro om detta, stod plötsligt två män i ljusa skinande kläder nära dem. ⁵ De blev förskräckta och böjde sina ansikten mot marken.

Då sade männen till dem: ”Varför söker ni den levande bland de döda? ⁶ Han är inte här, han är uppstånden [*från de döda*!] Kommer ni inte ihåg vad han sade medan han fortfarande var i Galileen? Han sade ⁷ att Människosonen måste bli överlämnad till syndfulla människors händer och bli korsfäst, och på den tredje dagen uppstå igen.” [*Luk 9:22*] ⁸ Då kom de ihåg hans ord.

⁹ När de hade återvänt från graven berättade de allt detta för de elva och de andra [*som var samlade, antagligen i det övre rummet där de tidigare firat påsken och nu hade för vana att träffas, se Apg 1:13*]. ¹⁰ Det var Maria från Magdala och Johanna och Maria, Jakobs mor, och de andra kvinnorna som var med dem som talade om det för apostlarna. ¹¹ Men dessa ord lät som rena galenskapen (*hysteriskt nonsens*), och de trodde inte alls på kvinnorna. ¹² Men Petrus [*och Johannes, se Joh 20:3-9*] steg upp och sprang till graven. När han lutade sig in (*böjde sig ner och tittade in*), såg han bara linnebindlarna [*men ingen kropp*]. Han gick i väg, fylld av förundran över vad som hade hänt.

Emmausvandrarna

¹³ Två av dem var på väg till en by som hette Emmaus, som ligger elva kilometer (*sex-tio stadier*) från Jerusalem. [*En tvåtimmars vandring nordväst från Jerusalem. Den ene av lärjungarna var Kleopas, se vers 18. Den andre är okänd, det skulle kunna vara hans hustru Maria som var med vid korset när Jesus dog, se Joh 19:25.*]

¹⁴ De samtalade med varandra (*delade sina upplevelser, känslor, och tankar*) om allt det som hade hänt. ¹⁵ Under tiden de samtalade och förde en livlig diskussion med varandra, hade Jesus kommit nära dem och gick med dem, ¹⁶ men något hindrade deras ögon från att känna igen honom.

¹⁷ Jesus sade till dem: ”Vad är det ni diskuterar med varandra medan ni går här (*vad är det ni argumenterar för och emot*)?” Då stannade de upp och såg bedrövade (*ledsna*) ut. ¹⁸ Den ene som hette Kleopas svarade: ”Du måste vara den ende som har varit i Jerusalem och inte vet vad som har hänt där under dessa dagar.”

¹⁹ Han frågade dem vad som hänt, och de svarade: ”Det som har hänt med Jesus från Nasaret. Han var en profet och bevisade det genom de mäktiga saker han gjorde och sade inför Gud och alla människor. ²⁰ Hur våra överstepräster och ledare [*i Stora rådet, Sanhedrin, det högsta beslutande organet bland judarna*] utlämnade honom till [*de romerska makthavarna för*] att bli dömd till döden, och korsfäste sedan honom. ²¹ Vi hoppades (*såg fram emot*) att han var den som skulle befria (*återlösa*) Israel [*från*]

romarnas förtryck]. Förutom detta så är det nu den tredje dagen sedan detta hände. ²² Dessutom har några kvinnor i vår grupp förvånat oss. De var vid graven tidigt i morse, ²³ och när de inte hittade hans kropp kom de tillbaka och sade att de hade sett änglar (*budbärare*) i en syn, som sade att han levde! ²⁴ Några av dem som var med oss begav sig då till graven, och det som kvinnorna sagt stämde [*graven var tom*], men de såg inte Jesus.”

²⁵ Då sade han till dem: ”Förstår ni inte (*varför är ni okunniga om detta*)? Varför är ni så tröga i hjärtat att tro på det som profeterna har sagt? ²⁶ Måste inte den Smorde (*Messias*) lida detta innan han går in i sin härlighet (*majestät*)?” [*Den negativa partikeln i grekiskan förväntar sig ett underförstått positivt svar – ”ja, det var helt nödvändigt att han led på korset innan han ärades.”*]

²⁷ Sedan började han från början med Moseböckerna och gick vidare genom alla profeterna och förklarade för dem vad som står om honom i Skrifterna.

[Några av de passager som Jesus tog upp var kanske:

1 Mos 22 – Berättelsen som inom judendomen kallas Akeda – ”bindandet” av Isak. Här finns många profetiska skuggbilder mellan Isak och Jesus. Abraham förde sin ende son Isak till Moria berg, vilket är samma plats som tempelberget i dagens Jerusalem dit Fadern förde sin ende Son Jesus. Isak bar själv veden, Jesus

bar korset; båda var i 30-årsåldern; en bagge fastnade med huvudet i ett törnsnår och fick bli ett ställföreträdande offer; Jesus kröntes med en törnekrona och dog en ställföreträdande död för hela mänskligheten.

2 Mos 12 – Påskhögtiden instiftas. Klockan tre på eftermiddagen offrades det felfria ettårslammet, samma klockslag som Guds Lamm dog på korset.

3 Mos 16 – som talar om syndabocken som tog Israels skuld på sig och skickades ut i vildmarken.

4 Mos 21 – kopparormen i öknen, se Joh 3:14-16.

5 Mos 21:23 – där det sägs att förbannad är var och en som hängs upp på trä, se Gal 3:13-14.

Jes 53 – Han var föraktad, förtrogen med lidande, genomborrad, bar våra överträdelser, lagd i en rik mans grav, osv.]

²⁸ När de nu närmade sig byn [Emmaus] dit de var på väg, låtsades han som om han skulle gå vidare. [Jesus är artig och tvingar sig aldrig på någon, han låter oss välja om vi vill bjuda in honom.] ²⁹ Men de övertalade honom och sade: "Var kvar hos oss, det blir snart kväll och dagen är snart slut." Då gick han in och stannade kvar hos dem. ³⁰ När han låg till bords med dem, tog han ett bröd och tackade (välsignade) Gud, sedan bröt han det och gav det till dem. [Den inbjudne gästen Jesus, tar nu rollen som herre och leder måltiden.] ³¹ Nu öppnades deras ögon och de kände igen honom. [Samma fras används bara en gång tidigare och det är efter syndafallet, då Adams och Evas ögon öppnas, se 1 Mos 3:5.]

Då försvann han ur deras åsyn.

³² De sade till varandra: "Blev vi inte rörda ända in i hjärtat (*brann inte våra hjärtan inom oss*) när han talade med oss på vägen och öppnade (*förklarade meningen i*) Skrifterna för oss?"

³³ De bröt omedelbart upp [*från måltiden*] och återvände till Jerusalem [*samma kväll, se vers 29*]. [*De judiska högtiderna firas alltid mitt i månaden, då det är fullmåne. I månskenets ljus vandrade de två timmar tillbaka, se vers 13.*] De kom till de elva och de andra församlade, ³⁴ som sade: "Herren är verkligen uppstånden, och han har visat sig för Simon [*Petrus!*]" ³⁵ Då berättade också de [*Emmausvandrarna*] detaljerat om vad som hade hänt på vägen, och hur de hade känt igen honom när de bröt brödet.

Jesus visar sig för lärjungarna

(Joh 20:19-23; Apg 1:3-5; 1 Kor 15:5)

³⁶ Medan de talade om detta [*de olika rapporterna lärjungarna fått om att Jesus kanske var uppstånden*], stod Jesus själv mitt ibland dem och sa: "Frid över er." [*Den vanliga judiska hälsningsfrasen, en önskan om frid, välgång och allt gott på alla områden. Man kan tro att lärjungarna skulle bli glada över att se Jesus.*]

³⁷ Men de blev rädda och skräckslagna och trodde (*var helt övertygade, tänkte gång på gång*) att de såg en ande. ³⁸ Då sade han: "Varför är ni så skrämde (*bekymrade*), varför reser sig tvivel (*inre tankar och ifrågasättande resonemang*) i era hjärtan?" ³⁹ Se mina händer

och mina fötter, det är verkligen jag. Ta på mig och se, en ande har ju inte kött och ben som ni ser att jag har.”

[Jesus säger inte ”kött och blod”, eftersom blodet hör till den förgängliga kroppen, se 1 Mos 9:4. Kött och blod kan inte ärva Guds rike, se 1 Kor 15:50. Jesu blod är framburet i det allra heligaste i himmelen, se Heb 9:12. Uttrycket ”kött och ben” visar att Jesus är samma person som tidigare, fast med en uppståndelsekropp.]

⁴⁰ När han sagt detta visade han dem sina händer (*händler*) och sina fötter. ⁴¹ Men då de upprymda av glädje och förundran ännu inte kunde tro frågade han: ”Har ni något att äta här?” ⁴² De räckte honom en bit stekt fisk [*i vissa manuskript står det att de också räckte honom en honungskaka*], ⁴³ och han tog den och åt inför deras ögon.

⁴⁴ Sedan sade han till dem: ”Detta är vad jag sade till er när jag ännu var hos er, att allt som står skrivet om mig i Mose lag, hos profeterna och i psalmerna måste uppfyllas.”

⁴⁵ Sedan öppnade han deras sinnen så att de förstod Skrifterna, ⁴⁶ och sade till dem:

”Det står skrivet att Smorde (*Messias*) ska lida och på tredje dagen uppstå från de döda, ⁴⁷ och att omvändelse till syndernas förlåtelse ska förkunnas i hans namn för alla folk, med början i Jerusalem.

⁴⁸ Ni ska vittna om detta. ⁴⁹ Se, jag ska sända er

vad min Fader har lovat. Men ni ska stanna här i staden [*Jerusalem där de befann sig*] tills ni har blivit iklädda (*rustade med*) kraft från höjden.”

Jesus far upp till himlen
(*Mark 16:19-20; Apg 1:9*)

⁵⁰ Sedan förde Jesus dem ut [*från Jerusalem*] nästan ända fram till Betania [*som ligger strax utanför Jerusalem, vid Olivberget*]. Han lyfte upp sina händer och välsignade dem. ⁵¹ Medan han välsignade dem lämnade han dem och fördes upp till himlen. ⁵² Då tillbad de honom och återvände till Jerusalem uppfyllda av stor glädje. ⁵³ De var alltid i templet [*varje dag då det var öppen bön, se Apg 2:46*] och prisade Gud.

[Lärjungarnas sorg över Jesu död var bytt i glädje, se Luk 24:17. Lukasevangeliet både börjar och slutar med att beskriva vad som sker i templet, se Luk 1:9. Berättelsen fortsätter på ett naturligt sätt i Lukas andra verk Apostlagärningarna. I Lukasevangeliet redogör han för vad Jesus började göra och lära, se Apg 1:1-2. I Apostlagärningarna är Jesus uppstånden men fortsätter att verka genom kristna i den helige Andes kraft.]

**Svenska Kärnbibeln - en expanderad
översättning**
**Swedish: Svenska Kärnbibeln - en expanderad
översättning (New Testament)**

copyright © 2017-2020 Svenska Kärnbibeln

Language: Swedish

Contributor: Svenska Kärnbibeln

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2021-02-16

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022

c5cfac14-0500-50d4-bd1a-4691a8b8b3b6